

Jog, jogvédelem, ellátás

Szakmaközi együttműködés kiépítése
Magyarországon a prostitúció és szexuális
kizsákmányolás céljából folytatott
emberkereskedelem leküzdése és az
áldozatok segítése érdekében
(Egy projekt eredményei)

„...a prostitúció és az azt kísérő rossz, a prostitúció céljait szolgáló emberkereskedés az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét...”

(ENSZ Egyezmény az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomásáról, 1950. március 21.)

60 éves a New York-i Egyezmény!

Jog, jogvédelem, ellátás

Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon a
prostitúció és szexuális kizsákmányolás céljából folytatott
emberkereskedelem leküzdése és az áldozatok segítése
érdekében

(Egy projekt eredményei)

Magyarországi Női Alapítvány

Budapest, 2010

ISBN 978-963-06-9192-5

A kiadvány a Magyarországi Női Alapítvány „Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem érdekében” című, NCTA 2008-C01249 számú, a NANE Egyesület, a PATENT Egyesület és az Utcai Szociális Segítők Egyesülete közreműködésével bonyolított projektjének keretében készült.

A projekt az EGT/Norvég Finanszírozási Mechanizmus Civil Támogatási Alapjának, valamint az Ökotárs Alapítvány, az Autónia Alapítvány, a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány és a Kárpátok Alapítvány – a magyarországi lebonyolító alapítványok – támogatásával valósult meg.

© 2010 MONA. Minden jog fenntartva.

Szerkesztette: Betlen Anna, Matolcsi Andrea és Balogh Lília

Kiadó: MONA - Magyarországi Női Alapítvány

Felelős kiadó: Zentai Violetta

Nyomdai előkészítés: Guardian Bt.

Nyomda: Passzer Kft.

Magyarországi Női Alapítvány

1537 Budapest, Postafiók 453/277.

www.mona-hungary.hu

mona.alapitvany@gmail.com

Tartalom

Előszó	5
<i>Betlen Anna</i> : Információhiány – elégtelen jogi háttér – ellátatlan rászoruló	7
<i>Matalcsi Andrea</i> : A projekt céljai, tevékenységei, eredményei (áttekintés)	13
<i>Betlen Anna - Hofmann Kriszta</i> : A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer főbb feladatai, működési elvei	25
<i>Betlen Anna</i> : A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait ellátó hálózat szakmai alapelvei	35
<i>Spronz Júlia - Wirth Judit</i> : OGY határozat-tervezet a prostitúciós célú kizsákmányolás és emberkereskedelem megelőzéséről és hatékony kezeléséről, a prostitúció, a szexuális erőszak, és a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak védelméről valamint a testi és nemi önrendelkezés biztosításáról	45
Mellékletek:	
Európai Protokollmodell a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának leküzdéséért folytatott, rendészeti szervek és civil szervezetek közötti együttműködésre	59
EBESZ/ODIHR: Az emberkereskedelem áldozatai jogainak védelme Belföldi együttműködési modellek (Gyakorlati kézikönyv – részlet)	65
Az Egyesült Királyság Belügyi Hivatalának szakmai útmutatója a bűnözés visszaszorítására: Emberkereskedelem (részlet)	69
Az emberkereskedelem elleni küzdelem és a prostitúcióra vonatkozó jogszabályozás az északi és balti régióban (European Women's Lobby/Nordic Baltic Network)	79
Tévhitok és tévképzetek a prostitúcióról	85
Prostitúció és emberkereskedelem. Kvíz – megoldásokkal	87
A projekt záró konferencia sajtóanyaga	89
Prostituáltakkal dolgozó holland szociális munkás Budapesten (szórólap)	91
A 2009. áprilisi, májusi és novemberi szakmai fórumokon részt vevő szervezetek, intézmények	93
A 2010. március 9-i nemzetközi konferencián képviselt szervezetek és intézmények	94
Képmelléklet	96

Előszó

A prostitúció és a prostitúciós célú emberkereskedelem Európa egyes országaiban ugyanúgy, mint a világ más pontjain, más-más domináns társadalmi megítélés és eltérő jogi szabályozás, illetve szankcionálás alá esik. A kelet-európai országok európai uniós csatlakozása óta, a schengeni határok körénk záródásával Európában mégis egy sajátos jelenség írta felül ezeket a különbségeket: az emberkereskedők a nyugat-európai prostitúciós színterekre – legyen az adott országban legális vagy illegális a prostitúció – egyre több olcsón futtatható kelet-európai, köztük magyar nőt visznek ki, majd futtatnak illegális körülmények között. A probléma jelentőségét érzékelteti, hogy újabban több nyugat-európai városban – pl. Amszterdamban és Zürichben – magyarul beszélő munkatársakat alkalmaznak a rendőrkapitányságok, a Magyarországról érkezett, idegen nyelveket nem beszélő áldozatok nagy számára való tekintettel. Emellett Magyarországon a határokon belül is jelentős mértékben folyik az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás. Ez a jelenség rávilágít a prostitúció valódi természetére és céljára: a prostitúció (és az ettől elválaszthatatlan emberkereskedelem) a nők elleni erőszak egyik formája: egyrészt a kliensi réteg igényeinek kiszolgálását, másrészt egy szűk csoport – az emberkereskedők és futtatók – gyors meggazdagodását szolgálja.

Nemzetközi statisztikai adatok és hazai megfigyelések igazolják, hogy a prostituáltak túlnyomó többsége korántsem önként választja ezt a tevékenységet, hanem – gyakran kiskorúként – fenyegetés, kényszer és erőszak hatása alatt kerül bele, s ez az erőszak azután a prostitúcióban megélt időszakot is végigkíséri. A prostitúció hatásában hozzájárul a társadalmi nemi egyenlőtlenségeknek, azaz a férfiak fölényének és a nők alárendelt helyzetének fenntartásához; egyéni és társadalmi szinten is elsősorban a hatalomról, és nem a szexualitásról szól. Súlyos és komplex negatív hatásai vannak a prostitúcióba kényszerített személyekre: a társadalmi kirekesztődés, az erőszak következményeképp fellépő lelki és testi traumák gyakran generációkon keresztül hatnak károsan. Ugyanakkor szintén súlyos és nehezen kezelhető káros hatásai vannak azokra a nőkre, gyermekekre (és persze férfiakra) is, akiknek esetleg semmi közük a prostitúcióhoz: a prostitúció és emberkereskedelem rendszere a nőt és gyermeket adható-vehető, forgalmazható használati tárgyként állítja be, s ez aláássa az emberek egyenlő méltóságának elvét. Emberi jogi tekintetben egyértelmű: a prostitúció a nők és a gyermekek fizikai, lelki és anyagi kizsákmányolásának súlyos formája, a sérülékeny helyzetűek kiszolgáltatottságával való visszaélés.

A Magyarországi Női Alapítvány (MONA) 1992 óta foglalkozik kutatásai során, kiadványaiban és konferenciáin a nők és férfiak közötti társadalmi egyenlőség elérésének lehetséges módjaival, annak megvalósult aspektusaival, ugyanakkor azokkal a jelenségekkel is, amelyekben a nemek közötti társadalmi egyenlőtlenségek nagymértékben megnyilvánulnak. Meggyőződésünk, hogy a nemek közötti társadalmi egyenlőség megvalósulásának egyik legfőbb hátráltatója a nők elleni erőszak különböző formáinak – így a prostitúciónak – társadalmi beágyazottsága, az elkövetők büntetlensége és az erőszakot elszenvedő nők emberi jogainak hiányos érvényesülése. Azért nyúltunk kifejezetten a prostitúció témájához, mert szándékunkban állt, hogy a prostitúcióval kapcsolatos domináns érvek és magyarázatok ellenében – amelyek nagymértékben megengedőek, és a prostitúció önkéntességének mítoszát termelik újra és újra – egy, a nők emberi jogait középpontba helyező érvrendszert jelenítsünk és erősítsünk meg mind a közbeszédben, mind a politikai és szakmai diskurzusban.

A jelen kiadványban összegzett projekt többek között a Magyarországi Női Alapítvány (MONA) 2007-ben készült ez irányú kutatása alapján született meg, a prostitúció elleni küzdelem jogi és intézményi hiányosságainak orvoslása céljából, emberi jogi megközelítésre alapozva és a társadalmi nemek kérdéseit figyelembe véve. A „Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem érdekében” című, 18 hónapos projektet a MONA Alapítvány 2008 októberétől a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásával, a hazai lebonyolító szervezetek – az Ökotárs Alapítvány és a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány – ellenőrzése alatt, partnereivel, azaz a NANE Egyesület, a PATENT Egyesület és a tatabányai Utcai Szociális Segítők Egyesülete (USZSE) szakértőivel együttműködve valósította meg, akiknek nélkülözhetetlen együttműködését ezúton is nagyon köszönjük. A projekt hozzá kíván járulni a prostitúció és az emberkereskedelem visszaszorítását szolgáló hatékony és koherens jogi háttér kialakításához, e mellett célunk egy szakmaközi együttműködésen alapuló, többszintű, az áldozatokat ellátni képes intézményrendszer alapjainak megteremtése, a prevenciótól kezdve a hosszú távú szolgáltatásokig.

Munkánkat korántsem tekintjük befejezettnek, ám reméljük, hogy projektünkkel, valamint ezzel a kiadvánnyal is hozzájárulhatunk ahhoz, hogy előrelépés történjen egy széles körű és hatékony, országos szakmaközi együttműködés kialakulása, az áldozatok helyzetének javulása, valamint egy megfelelőbb jogszabályi környezet megteremtése felé.

MONA Alapítvány

Információhiány – elégtelen jogi háttér – ellátatlan rászoruló (A prostitúció és emberkereskedelem helyzete Magyarországon)¹

Betlen Anna

Az utcán járva, az interneten, újságokban, híryanagyokban böngészve lépten-nyomon a prostitúció és az emberkereskedelem tényeibe ütközünk. Tudjuk, hogy van, érezzük, hogy igen sokakat érint, mégsem tudunk róla semmi bizonyosat.

Magyarországon mindazonáltal nem folynak (és korábban sem folytak) tudományos igényű, a probléma méretének és súlyának feltárására egyaránt alkalmas kutatások, a prostitúció és az emberkereskedelem társadalmi hátterével nem foglalkoznak az egyetemek, a kutatóintézetek, a szakemberek (rendőrök, orvosok, szociális munkások, pszichológusok stb.) képzésében pedig a prostitúció mint probléma nem szerepel.

A laikus és a szakmai közvéleményt, de éppen úgy a politikai szereplők gondolkodását is sztereotípiák uralják: a prostitúció mindig volt-mindig lesz, legősibb mesterség, szükséges rossz, szabad választás, minden nő valahol kurva, kapitalizmusban végül is minden eladó és vehető... Az emberkereskedelem pedig? Szörnyű dolog, de szerencsére nálunk nem jellemző...

Az ismerethiány következményei

Minthogy sem kutatás, sem adatgyűjtés (az elemezhetőség alapszabályait sem teljesítő – pl. nemek szerint sem bontott – bűnügyi statisztikát még jóindulattal sem lehet ennek nevezni) nincs, nem ismerjük a prostitúció méreteit: nem tudjuk, hányan élhetnek a prostitúcióban, hányan használhatják, hányan szervezhetik, milyen fokú a szervezett bűnözés jelenléte a hazai szexiparban, mekkora mértéket ölthet a – hazai és külföldi – emberkereskedelem a jelenségen belül.

Tudjuk ugyan, hisz nap mint nap tudósít egyik vagy másik médium egy-egy esetről, hogy van gyermekprostitúció, de nem tudjuk, hány fiatalemberrel kell valójában számolnunk.

Mivel nem folynak kutatások, nem tudjuk, a prostitúció milyen hatást gyakorol a benne élőkre, magyarul: nincs képünk a prostitúció és az emberkereskedelem által okozott károkról. Azt sem tudjuk, mekkora pusztítást visz végbe a társadalomban: hányan maradnak ki az iskolából miatta, hányan csúsznak bele a drogfogyasztásba, hányan veszítik el képességüket, érdeklődésüket, hajlandóságukat a normális, örömteli, egyenlőségen alapuló kapcsolatokra... Hány ember élete kapcsolódik lazább vagy szorosabb szálakkal a szervezett bűnözéshez stb.

Szakszerűen dokumentált (vagy akár csak a sajtóban ismertetett) tudományos háttérkutatások híján el sem tudjuk képzelni, milyen nehézségekbe ütközhet a prostitúcióból való kilépés, az emberkereskedelem szervezetéből való megmenekülés, milyen nehéz lehet akár csak egyetlen gyógyulni, új életet kezdeni akaró áldozat rehabilitálása.

Minthogy nincs tudomásunk a prostitúció és az emberkereskedelem iránt keresletet támasztó tömegek szociál- és individuálpaszichológiai hátteréről, fogalmunk sincs arról sem, milyen nehézségekkel kellene szembenéznünk, ha neki akarnánk látni a rossz szocializációs minták lebontásához. Elképzelés sincs arról, hogyan is kellene hozzákezdeni a szexpiacra épülő haszonélvező körök (gazdasági és bűnözői csoportok) leépítésének, felszámolásához.

¹ - A projektzáró konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.

Mivel sem a politikai, szakmai körök, sem a közvélemény tájékoztatása céljából nem készülnek hitelt érdemlő elemzések, tanulmányok, természetesnek kell tekintenünk, hogy a közgondolkodást a jelenség fenntartásában, alátámasztásában, normalizálásában érdekelt csoportok véleménye határozza meg. Tőlük, az ún. „pro-sexwork” irányzat képviselőitől aztán unásig halljuk, hogy a „lányok” „önként” „szex-munkát” végző „felnőtt” nők, hogy legalizálni kell a bordélyokat, mert ott ellenőrzött körülmények között folyik a „munka”, és hogy két felnőtt ember (prostituált és a használója) közötti „önkéntes” megállapodásnak ugyan mi állhatna egy jogállamban útjába. Nem csoda hát, hogy ez a nagyon bonyolult probléma leegyszerűsítve, súlyától, jelentőségétől, tragikus vonásaitól megfosztva jelenik meg a közvélemény előtt („végül is mindenki kényszerek hatására cselekszik”, „mindenkinek joga van a testével azt csinálni, amit akar”).

A médiumok kedvtelve csemegéznek a kellemes, vidám tevékenységgel százezreket kereső diáklányok eseteiből, bár néha beengedik soraik közé a kiégés, eldurvulás, tönkremenetel édesbús történeteit is, de annál romantikusabb csak, hogy van benne kaland is, nemde.

Csak egy kattintás, és legális, állami támogatást vagy adókedvezményt élvező diákszövetkezetek hirdetései között tallózhatunk – 16 év az alsó korhatár, szigorúan szülői engedéllyel persze – s máris ott virít a sok félmeztelen, tollboába öltöztetett esetlen kamaszlány, amint ígésző pózban diákmunkát vállalna...

Annak érdekében, hogy az információhiány ellenére legalább hozzávetőleg fogalmat alkothassunk ennek a rendkívül súlyos jelenségnek a hazai méreteiről, kénytelenek vagyunk saját önkényes becslésünkre hagyatkozni. A MONA alapítvány által 2006-2007-ben lefolytatott kutatás (erről még lesz később szó) során rendőri vezetőktől, a prostitúció és emberkereskedelem elleni fellépés szakembereitől is kértünk becslést a prostitúcióban élő személyek számára vonatkozóan (senki nem tudott adatot erről). Hozzávetőleg azonban tízezres nagyságrendet tartottak reálisnak, pontosabban 10 és 50 ezer közé becsülték a prostituáltak számát.

Ezzel nagyjából összhangban a magát a prostituáltak érdekvédőjeként feltüntető szervezet (MPÉE²) szerint – teljesen ellenőrizetlen adat, jelenleg azonban ez van forgalomban – 15 000 prostituált működik ma Magyarországon. Szerintük fejenként és naponta 3-3 kliens fogadnak átlagosan. Ez 650 ezer és 980 ezer közötti kliens jelenthet egy évben, vagyis ennyien vannak (lehetnek), akik egy évben legalább egyszer – vagy többször – prostituáltat vesznek igénybe. Minden negyedik-hatodik magyar (ivarérett) férfi.

Az ismerethiány okai

Az ok okozat is egyben: amiről nem tudunk, arról kérdésünk sincs. Mivel a társadalom – és ide kell értenünk a tudományos kutatókat, a politikusokat, a média munkatársait, szociális és egészségügyi ellátás, a rendészet és az igazságszolgáltatás szakembereit ugyanúgy, mint a laikus közvéleményt – nem tud semmit erről a jelenségről, nem is tekinti problémának, így nem is tesz fel kérdéseket vele kapcsolatban.

Azok pedig, akik résztvevői, állandó szereplői ennek az iparnak – s a jelek szerint igen sokan lehetnek – jó okkal hallgatnak róla.

Végül meg kell kockáztatnunk a kijelentést: a prostitúció, mint a legkülönfélébb társadalmi egyenlőtlenségek következménye, s egyben eszköz is a fenntartásukra: sajnos társadalmi berendezkedésünk egyik alappillére. Ha szembenéznénk vele, a társadalom igazságtalan és kontraproduktív struktúráival szembesülnénk.

2- Magyarországi Prostituáltak Érdekvédelmi Egyesülete, amely nevét újabban „Magyarországi Szex-munkások Érdekvédelmi Egyesületére” változtatta.

Egy elhallgatott probléma sorsa

Ilyen bonyolult, veszélyes, a bűnözéssel és más súlyos problémákkal átitatott jelenségről csak állami (vagy legalábbis jelentős anyagi és szakmai támogatással segített) megrendelés alapján várható el, hogy országos érvénnyel, megfelelő elemszám alapján kellőképp alátámasztott tudományos vizsgálatok szülessenek. „Politikai kíváncsiság”, állami-közületi megrendelés nélkül sem a helyzetfeltárás, sem az ennek alapján kifejlesztendő szolgáltatások nem fognak megszületni, a téma nem íródik bele az egyetemi kurrikulumokba.

Átgondolatlanok és ellentmondásosak a prostitúcióra és az emberkereskedelemre vonatkozó jogszabályok: a belső jog nem vagy csak felületesen harmonizál a nemzetközi előírásokkal, a prostitúció és az emberkereskedelem mint két, tökéletesen független fogalom, egymástól távoli helyeken szerepel a Btk.-ban, túlzó követelmények nehezítik a bizonyítást, és a prostituáltak, ill. az emberkereskedelem áldozatai számára – akik pedig szemmel láthatólag az egyik legsúlyosabban károsodott csoport a társadalomban – semmilyen jogszabály nem rendel rehabilitációt, reintegrációt.

Egyáltalán nem állnak rendelkezésre törvények által szabályozott keretek között, állami feladatként ellátott (azaz állami költségvetésből finanszírozott) szolgáltatások (áldozatsegítés, rehabilitáció, szakemberképzés).

Nem folyik megelőzés (sem elsődleges: a prostituálttá, a fogyasztóvá válás megelőzése, sem másodlagos: az áldozatok további károsodásának megelőzése, sem pedig harmadlagos: a társadalmi károk megelőzése).

A nemzetközi egyezményekben foglalt követelmények nyomására 17 évvel ezelőtt törölték a Btk.-ból a prostituált büntethetőségét, de ez a változás „jogalkotói meggyőződés” nélkül következett be: a valójában súlyos bűncselekményeket elkövető prostitútorok ma is csupán „holdudvarnak”, „élősdí bűncselekmények” elkövetőinek számítanak. Az igazságszolgáltatás, ezen belül a rendészet fókuszában azóta is a prostituált áll. Őt a különféle mellékes jogszabályok alapján továbbra is büntetik, bírságolják.

Épp 60 éves Az emberkereskedelem és más prostitúciója kizsákmányolásának tilalmáról kötött ENSZ egyezmény.

Nálunk senki nem emlékezett meg róla.

Az egyezményben foglalt szociális, áldozatvédelmi és rehabilitációs intézkedésekkel az ENSZ-hez csak 1955-ben csatlakozott magyar állam immár 55 év óta adósunk.

A MONA 2006-2007-es kutatása

A MONA Alapítvány 2006-2007-ben az ENATW hálózat más tagjaival egyeztetett kutatási terv alapján kis, mindössze tucatnyi döntéshozót elérő kutatást végzett Magyarországon (ahogy a partnerszervezetek a saját országukban) arról, hogy mennyire tájékozottak és milyen kezelési, megoldási módokat ismernek, illetve javasolnak politikai, állami és rendőri vezetők, olyan szakemberek, akiknek beosztásuknál vagy megbízatásuknál fogva kellett vagy kellene foglalkozniuk a prostitúció és az emberkereskedelem problémakörével. A kutatás összefoglaló tanulmánya honlapunkon érhető el magyarul, illetve angolul.³

A felkért politikusok, vezetők és szakemberek nem mind álltak rendelkezésünkre. Volt, aki kerek perccel visszautasított, volt, aki kicselezett bennünket. Előfordult, hogy tudtuk a

3- www.mona-hungary.hu

kiválasztott interjúalanyt mással helyettesíteni, de az is megesett, hogy a sok halogatás miatt kicsúszunk az időből, s így kevesebb interjú készült. (Egyetlen megkeresett rendőr sem tért ki azonban az interjú elől. Ők egytől egyig maximális jóindulattal és legjobb tudásuk szerint működtek velünk a kutatásban, s ugyanez igaz a képzésekre is. Ha a kutatás eredményei az ő esetükben sem tanúskodnak széles körű ismeretekről és érzékenységről, az nem az állomány, hanem a rendszer hibája.)

A kutatás főbb eredményei:

Politikus, államigazgatási és rendőri vezető interjúalanyainknak

- o nem volt ismerete a prostitúció és az emberkereskedelem kapcsolatáról, társadalmi okairól, körülményeiről, a szereplők szociológiai jellemzőiről, a hazai és nemzetközi helyzetről, más országok gyakorlatáról,
- o nem volt tiszta előttük, hogy a 18 éves még gyermek,
- o nem ismerték jól a vonatkozó jogszabályokat, alig tudtak valamit a nemzetközi egyezményekről,
- o kettős mércével mértek: a prostituált (nő) anyagi okból/anyagi kényszerből, erkölcsi hiányosságok, rossz példák miatt VÁLASZTJA a prostitúciót, a kliens (férfi) betegség, kapcsolatképtelenség, leküzdhetetlen extrém testi késztetések, magány miatt KÉNYSZERÜL rá a prostitúció igénybevételére,
- o eszükbe sem jutott, hogy a prostituált vagy a prostitúcióból kilépni szándékozó áldozat támogatása állami feladat lenne,
- o a nyújtandó szolgáltatások közül kizárólag a kliensek védelmét (tévesen) szolgáló egészségügyi ellenőrzés merült fel (s pl. a prostitúció és az emberkereskedelem körülményei közül kikerülő áldozatok rehabilitációja, elszállásolása, esetleg mentése, terápiája, kilépésben való támogatása nem).

A MONA álláspontja:

A prostitúció és az emberkereskedelem a nők és gyermekek kizsákmányolása:

Prostitúció: helyben – emberkereskedelem: változó helyszínen. Mindkét esetben a sérülékeny, valamiért kiszolgáltatott helyzetben lévők kihasználásáról van szó.

Az utánpótlás biztosítása egyszerű, de korántsem békés eszközökkel történik: véres erőszakkal, brutalitással. Ennek – mint az áldozatokat teljes megadásra bíró, akár a legkülönbélebb erőszaknak, kínzásnak is alávető betörésnek – külön szerepe van azután a klientúra megszerzésében és megtartásában.

Álláspontunk szerint a prostitúció és emberkereskedelem

- o elsősorban hatalomról, s csak másodsorban szexről szól. Fontos eszköz a férfiak (mint egyének és csoportok) fölényben, a nők (mint egyének és csoportok) alárendelt helyzetben tartására,
- o hozzájárul a véges számban rendelkezésre álló társadalmi és munkaerőpiaci pozíciókért folyó verseny korlátozásához,
- o óriási gazdasági hasznot termel és oszt el., mivel a prostituált, illetve emberkereskedelem áldozata olcsó, szinte ingyenes termelőeszköz, jószág, természeti erőforrás,
- o bizonyos szűk csoportok számára könnyű, gyors és sajnos veszélytelen meggazdagodási lehetőség,
- o más, sokkal népesebb csoportok számára pedig elmerülés, kilábalási lehetetlenség, a traumatikus kirekesztődés generációkon keresztül történő átadása.

A prostitúció és emberkereskedelem óriási kár a társadalomnak, hatalmas visszahúzó erő, leszakadási tényező.

Ebben a projektben tehát javaslatot teszünk a jogi-intézményi rendszer alapos és alkalmas megváltoztatására, az áldozatokat ellátni képes intézményrendszer kialakítására, valamint – társadalmi és egyéni szintű – megelőzési programok (kutatás, felvilágosítás, nevelés, oktatás, képzés) indítására (lásd az ellátórendszer fejlesztésére, illetve kialakítására és a jogszabályi háttér átalakítására összeállított javaslatcsomagunkat⁴).

A probléma közpolitikai szintjén mi a svéd modellel értünk egyet: annak a nemek egyenlőségén alapuló elvi megközelítésével, s azzal a gyakorlati érvelésével is, hogy a kínálatot a kereslet gerjeszti és tartja fenn, változást tehát csak a vásárló megfékezése hozhat.

Ugyanakkor reálisak is vagyunk: nem elvi diadalt akarunk aratni, hanem gyakorlati eredményt akarunk elérni. Ezért, jelenleg – e projekt keretében – nem általában a kliens kriminalizálását követeljük, csak a 18 év alatti prostituált kliensének hatékony felderítését és büntetését (Btk 202/A§).

Célunk, hogy mihamarabb olyan törvény álljon rendelkezésre, amelynek nyomán kevésbé lesz érdemes és veszélytelen prostituáltat futtatni, bordélyt tartani, keríteni, nőket és gyerekeket adni-venni, olyan törvény, amely gondoskodik az áldozatok tiszteletéről, megsegítéséről és segítőik védelméről is. Olyan jogi háttér kialakítását tartanánk szükségesnek, amely nem keveri össze a nők testi önrendelkezésének a szabadságát a női testtel való rendelkezés szabadságával: amely a nők prostitúciótól szabad élethez fűződő jogát védi.

Az EU kinyílt, a schengeni határ ránk zárult így világosan látható: az emberkereskedelem innen nézve éppúgy belföldön zajlik, mint a prostitúció. Hogy az áldozat nem ismeri a használót, de néha még a strici nyelvét sem, csak apró részlet a kiszolgáltatottsági tényezők halmazában.

Lényeg, hogy súlyos körülmények következtében kényszerül, esetleg pokoli eszközökkel kényszerítik.

A kliensnek mindegy: ő nem kérdi meg a nőt, önként vagy kényszerből van-e itt, ő használni akarja, mégpedig következmények nélkül. A rendszer szempontjából az önkéntességnek nincs relevanciája.

Az elmúlt években hirtelen számottevően megszáporodtak a magyar nők a schengeni határok közötti legális prostitúció színterein, olyannyira, hogy Amszterdamban és Zürichben magyarul beszélő tisztviselőt kell alkalmazni a rendőrségen.

2010. februárjában nálunk járt egy holland szociális munkás, Amszterdamban dolgozik, tizenöt éve ún. „ablakprostituáltak” szociális ellátását végzi. Most eljött Magyarországra, hogy körülnézzon: „mégis, milyen ország az, ahonnan ezek a nők jönnek? Milyen a magyar nők helyzete, mennyire vannak elnyomva? Mert döbbenetes, mi mindent meg lehet velük tenni.” Ezek szerint az eddig élen járó cseh, szlovák, lengyel, ukrán, albán nőkhöz képest Magyarország újabban még kiszolgáltatottabb, még annál is inkább mindenre kész (kényszerülő) nőket tud tömegesen és olcsón kiállítani.

Rosszul áll a szénánk.

4- A javaslatokat lásd a 25., 35. és 45. oldalon.

„Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem érdekében”

A projekt céljai, áttekintés a tevékenységekről és eredményekről

Matolcsi Andrea

Áttekintés

A MONA Alapítvány 2007-ben egy épp akkor lezárult kutatása során feltárt hiányosságokra tekintettel pályázatot nyújtott be a Norvég Civil Támogatási Alaphoz egy, az ismert problémákat és hiányosságokat orvosolni kívánó projekttel, amely kedvező elbírálásban részesült. Így a MONA a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásával, a hazai lebonyolító szervezetek – nevezetesen az Ökotárs Alapítvány és a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány – ellenőrzése alatt, partnereivel, azaz a NANE Egyesület, a PATENT Egyesület és a tatabányai Utcai Szociális Segítők Egyesülete (USZSE) szakértőivel együttműködve 2008 októberében elkezdte a „Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem érdekében” című, 18 hónapos projektet.

A projekt költségvetése 80.596 EUR volt, ebből 72.116 EUR az NCTA támogatása volt, 8.480 EUR pedig önerő a MONA részéről, belső és egyéb külső forrásokat használva (utóbbit illetően, a projekthez anyagilag és egyéb formában hozzájárult, többek között, Norvégia budapesti Nagykövetsége, valamint az Egyesült Államok budapesti Nagykövetsége).

Az emberi jogi alapokon álló, a társadalmi nemek szempontjaiból kiinduló projekt közvetlen céljai a következők voltak:

- o olyan szakmaközi együttműködésen alapuló ellátórendszer megalapozása, amely az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem, ill. az áldozatok támogatására jön létre;
- o együttműködés kialakítása a központi államigazgatási szervekkel és a területen dolgozó civil szervezetekkel és szakértőkkel, egy megfelelőbb jogszabály-alkotási politikáért;
- o az érintett területeken (emberkereskedelem, prostitúció, női jogok) tevékenykedő civil szervezetek jogérvényesítő és érdekvédelmi képességeinek megerősítése, a civil együttműködés megvalósítása a célok elérésének érdekében;

A projekt **hosszú távú, közvetett céljai** közé tartozott:

- o az intézmények közötti együttműködési keret szabályozottá válása;
- o hogy az emberkereskedelem áldozataival és prostituáltakkal foglalkozó szakemberek és a rendőrség képzésének a pszichológiai és szociális szakértelem is részévé váljon;
- o hogy az állam több figyelmet fordítson a bűnmegelőzésre és az áldozatvédelemre, hogy az államigazgatási szervek vezetőiben tudatosodjon, hogy mit is jelent a prostitúció és az emberkereskedelem, illetve hogy ezek a fogalmak hogyan függnek össze;
- o az áldozatok helyzetének javulása, a bűnelkövetések számának csökkenése.

A projekt **résztvevői, illetve célcsoportjai** állami, politikai döntéshozók, bírák, a rendőrség szakemberei és civil szervezetek, intézmények szakemberei, valamint közvetetten az emberkereskedelem és prostitúció áldozatai voltak.

Főbb tevékenységek, „termékek”:

A fenti célok elérése érdekében a projekt során több tevékenység valósult meg, illetve „termék” jött létre, nevezetesen:

- o kutatás,
- o szakmai fórumok a célcsoportok számára a szakmaközi együttműködés kialakítása érdekében,
- o az emberkereskedelemre, a prostitúcióra, illetve az áldozatok ellátására vonatkozó hazai jogszabályok átalakítását, fejlesztését célzó javaslatok,
- o javaslat az áldozatokat segítő hazai ellátórendszer és menedékhelyek majdani hálózata rendszerének, főbb feladatainak, működési elveinek alapjaira;
- o kísérleti tréningek kidolgozása és lebonyolítása rendőrök részére.

Ezek közül az ellátóhálózat terve és a jogfejlesztési javaslatok e kiadványban teljes terjedelmükben megtekinthetők, ezért e rész a projekt további elemeit, illetve elért eredményeit kívánja bemutatni.

Kutatás

A projekt első hat hónapjában a munkatársak alapos kutatást végeztek. Arra voltak kíváncsiak, hogy más országok gyakorlatában, illetve a nemzetközi szervezetek által kiadott anyagokban milyen „jó példák” léteznek az emberkereskedelemmel és a prostitúcióval kapcsolatban; konkrétan a jogszabályokra, a célcsoportoknak nyújtott védelemre és szolgáltatásokra, valamint a szakmaközi együttműködésre vonatkozóan.

A kutatás során összegyűjtött anyagok⁵ alapján; a projekt szakértőinek a korábbi kutatásai, munkája és tapasztalatai alapján, valamint a szakmai fórumokon elhangzottak alapján – tehát a területen dolgozó szakértők javaslatait figyelembe véve – kerültek kidolgozásra a projekt keretében a jelen kiadványban is található javaslatok.

Szakmai fórumok

A projekt sikeres végrehajtásához elengedhetetlen volt a szakmaközi együttműködés. Ennek érdekében összesen három szakmai fórum került megrendezésre; 2009 áprilisában, májusában és novemberében. Ezek során a projekt munkatársai a résztvevőkkel⁶ együtt értékelték a hazai jogszabályokat, intézkedési lehetőségeket és tapasztalatokat, bemutatva a MONA prostitúcióval és emberkereskedelemmel kapcsolatos korábbi kutatását, megvizsgálva és megtárgyalva az együttműködés lehetőségeit. A résztvevők – a témával és/vagy a célcsoportokkal, elméleti vagy gyakorlati szinten foglalkozó szakemberek – ismertették saját tapasztalataikat, valamint véleményezték, megvitatták a projekt keretében kidolgozott anyagok körvonalazódó koncepcióit.

Eljöttek többek között igazságügyi és rendészeti szakemberek, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium munkatársai, egészségügyi szakemberek, a témával foglalkozó kutatók, valamint – ez utóbbi nagyon fontos volt – prostituáltakkal utcai szociális munkát végző civil szervezetek, illetve migránsokkal foglalkozó szervezetek munkatársai is.

A projekt eredményességéhez nagy mértékben hozzájárultak a résztvevők tapasztalataik megosztásával is és a koncepciók véleményezésével is. Visszajelzéseik alapján megállapítható, hogy ezek az alkalmak a tapasztalatcserére és a hálózatépítésre is jó lehetőséget nyújtottak, hozzáteve, hogy ebben a témában Magyarországon ritkák az ilyen lehetőségek.

5- Példáért lásd az 1.-4. sz. mellékleteket.

6- A 2009. áprilisi, májusi és novemberi szakmai fórumokon részt vett szervezetek, intézmények listája az 9. sz. mellékletben található.

Néhány idézet a résztvevők által a fórumok után kitöltött értékelési kérdőívekből:

„Megtanultam, mit gondolnak mások; új szakmai tudást szereztem; hozzájárulhattam a programhoz.”

„A résztvevők különböző területen dolgoznak, amely nagyobb rálátást biztosít a témára. Ez kifejezetten hasznos.”

„Általam fontosnak ítélt szakmai kapcsolatra tett szert az alapítványunk, ill. korábbi a témával kapcsolatos fogalmain tisztázódtak, pontosodtak.”

„Nagyon jól működött az együttműködés a munkacsoportban. Sok tapasztalatot, kapcsolatot szereztem, aminek később hasznát vehetem.”

„Az áldozatok segítségének konkrét mechanizmusát, segítő szervezetek dolgozóinak tényleges munkáját lehetett megismerni.”

„Találkozhattam a témakörben érintett más szervezetek képviselőivel, és megismerhettem tapasztalataikat, problémáikat, amelyekre tekintettel tudok lenni a saját munkámban is.”

„'bepillanthattunk' a résztvevők szakmai munkájába, megtudhattuk a különböző területeken felmerülő problémákat, amelyekkel küzdenek a kollégák munkájuk során, valamint megtudhattuk, hogy bár különböznek a területek, a szakmai cél ugyanaz: az erőszak visszaszorítása, leküzdése.”

A MONA honlapján részletes összefoglaló található az első két fórumról.

Kísérleti ('pilot') képzések rendőrök számára

A projekt „termékeit” illetően, az intézmény- és jogfejlesztési javaslatok mellett a projekt harmadik fő komponense a rendőrök számára kidolgozott és lebonyolított kísérleti tréningek voltak. A képzési anyagok kidolgozását, valamint a képzések lebonyolítását Tóth Györgyi (NANE Egyesület), valamint Hoffmann Kriszta (USZSE) hajtották végre.

Az átfogó cél a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem, valamint a prostitúció, s persze hangsúlyozottan a gyermekprostitúció elleni hatékony fellépésre és az ezzel kapcsolatos rendőri feladatok elsajátítására felkészítő – a projekt keretében kifejlesztett – tananyag kipróbálása volt.

A képzések rész céljai a következők voltak:

- o gyakorlati tudnivalók elsajátítása a szervezett szexuális kizsákmányolás áldozataival folytatott hatékony rendőri munkával kapcsolatban;
- o a szexuális erőszak áldozataival kapcsolatos emberi jogi alapú attitűdök fejlesztése;
- o a felnőtt prostitúció, a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem és a gyermekprostitúció emberi jogi vonatkozásainak feltárása, összefüggései;
- o az érintett témák jogszabályi hátterének megismerése;
- o információgyűjtés a prostitúció és szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelemmel szembeni hatékony fellépéshez szükséges feltételekről, különös tekintettel a más szervezetekkel való együttműködésre.

A képzések célcsoportjai:

Általában:

- o a magyar rendőrség azon munkatársai, akik mindennapi munkájuk során kapcsolatba kerülhetnek prostitúcióban lévő nőkkel és gyermekekkel, vagy azok környezetével.

Konkrétan:

- o körzeti megbízottak,
- o járőrszolgálatot teljesítő rendőrök,
- o áldozatvédelmi referensek.

A tréningek a rendőrségen belüli partnerekkel már hosszabb ideje fennálló együttműködésnek köszönhetően valósultak meg. Az Országos Rendőr-főkapitányságon belüli Nemzeti Nyomozó Iroda Emberkereskedelem Elleni Osztályának munkatársa két alkalommal is tartott gyakorlati tudnivalókban gazdag előadást ezeken a képzéseken. A rendőrség elkötelezett együttműködő- és segítőkészsége kifejezetten pozitív tapasztalat volt a szervezők számára.

Főbb módszertani jellemzők:

- o kooperatív módszerek alkalmazása,
- o tudatos csapatépítés,
- o folyamatkísérő képzői team,
- o a résztvevők saját tapasztalatainak, tudásának felhasználása,
- o közös információfeldolgozás, kölcsönös (egymástól való) tanulás,
- o saját szakmai csoportból érkező előadó (ORFK NNI),
- o az információátadás, a képességfejlesztés és attitűdformálás egyensúlya.

Eredmények számokban:

- o 3 X 2 nap kísérleti tréning (két tréning a Budapesti Rendőr-főkapitányság, egy a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság munkatársai számára),
- o 35 résztvevő,
- o 1 kidolgozott képzési anyag emberkereskedelem és szexuális kizsákmányolás témájában rendőrök számára.

Eredmények szavakban:

A projekt munkatársainak véleménye szerint a kísérleti képzések sikeresek voltak, elsősorban a résztvevő rendőrök aktivitása, az információ átadás-átvétel, valamint nem utolsósorban a sok résztvevő esetében láthatóan eredményes attitűdformálás, empátianövelés és érzékenyítés tekintetében. A szervezők úgy tapasztalták, hogy a képzéseknek köszönhetően a résztvevők egy új, általuk addig nem feltétlenül alkalmazott, emberi jogi alapú és a társadalmi nemek kérdéseit is figyelembe vevő szemszögből tekintettek a jelenségekre és az érintettekre.

Néhány visszajelzés a résztvevőktől:

„Fontos megérteni az áldozat lelki hátterét, és úgy viszonyulni hozzá a kihallgatás során, hogy képes legyen az együttműködésre.”

„Új összefüggéseket találtam már ismert tények között.”

„Közvetlenebbül viselkedtünk egymással, mint a hétköznapi rohanó életben.”

„A felszínesnek tűnő prostitúció gyökerei mélyebben vannak, és sűrűbbek, mint gondoltam.”

„Minél több rendőri egységet kellene ellátni ezen információkkal.”

„Rendszeresebben kellene ilyen és ehhez hasonló képzéseket tartani.”

„Ezen képzést már a tiszthelyettes-képzés során alkalmazni kellene (ilyen formában).”

„Lehet civil szervezetekkel is jó kapcsolatot kialakítani, nem mindegyik ellenségként tekint a rendőrségre.”

„A civil szervezetekkel való együttműködés elengedhetetlen és szükségszerű.”

„Köszönöm a két napot, tényleg voltak olyan információk, amelyek ismét elindították bennem a reménykedést.”

Nyilvánosság

A projekt, már a téma miatt is, élénk társadalmi vitát keltett, a médiumok is többször foglalkoztak vele, illetve adtak lehetőséget a sokszor ellentétes vélemények kifejtésére. Így alkalom nyílt újságcikkekre, televíziós vitákra, nyilvános vitákra, rádióműsorokban, híradókban való szereplésre stb.; többek között a következő médiumokban: *Népszabadság, Élet és Irodalom, ATV, Tilos Rádió, InfoRádió, Civil Rádió, MRI Kossuth Rádió, Női Lapozó, Jogi Fórum, Túsarok.org, Diósgyőr Rádió*. Ezen kívül a projekt munkatársai más módokon is (például formális találkozók vagy informális szakmai megbeszélések során, konferenciákon, írásos tájékoztatás révén) tájékoztatták több mint 50 hazai és külföldi szervezet és intézmény munkatársait a projektről.

Sziget Fesztivál

A nyilvánossággal kapcsolatban, bár nem volt hivatalosan része a projektnek, érdemes megemlíteni a MONA és projektpartnerei megjelenését a 2009-es Sziget Fesztiválon, amelyre a Külügyminisztérium jóvoltából nyílt lehetőség. A Sziget Fesztiválon a projekt munkatársai jelen lehettek egy standdal, lehetőségük nyílt beszélgetni az érdeklődőkkel a prostitúcióról és az emberkereskedelemtől, szóróanyagokat⁷ oszthattak, és az érdeklődők egy a témáról szóló kvízt⁸ tölthettek ki. A Sziget Fesztiválon való részvétel remek lehetőség volt a figyelemfelkeltésre és az ismeretterjesztésre, és kifejezetten kellemes meglepetés volt – elsősorban, de nem kizárólag – a fiatal (hazai és külföldi) érdeklődők civilizáltsága, érzékenysége és nyitottsága, ami azért érte a szervezőket váratlanul, mert ebben a témában általában nem ez a hozzáállás jellemzi a társadalom nagy részét.

Fontos eredmény, hogy nem csak a Sziget fesztivál kapcsán, hanem a projekt egész ideje alatt jelentős számú szakembert és szervezetet sikerült elérni, továbbá, hogy a projekt alapüzenetei, valamint a projekt során vázolt elképzelések a tágabb közvéleményhez is eljutottak.

Nemzetközi konferencia:

„A prostitúció és a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem elleni fellépés jogi és intézményi feltételei – hazai és nemzetközi tapasztalatok”

A projekthez kapcsolódó nemzetközi konferencia 2010. március 9-én került megrendezésre, az Európa Tanácshoz égisze alatt működő Budapesti Európai Ifjúsági Központban (1024 Budapest, Zivatar u. 1-3), több mint 130 vendég⁹ részvételével.

A konferenciának két fő célja volt: először is, a projekt szélesebb körben való ismertetése és a projekt keretében kidolgozott javaslatok bemutatása, megvitatása, a jelen lévő elméleti

7- Lásd a 5. sz. mellékletet.

8- Lásd a 6. sz. mellékletet. További információk a MONA honlapján.

9- A képviselt szervezetek listája megtalálható a 10. számú mellékletben.

és gyakorlati szakemberek véleményének megismerése. Ebből a szempontból a szervezők nagyon hasznosnak és üdvözlendőnek tartják, hogy a konferencián nagy számban voltak jelen a releváns rendészeti, áldozatsegítő, igazságügyi, oktatási, egészségügyi szervezetek és intézmények, valamint nem utolsósorban civil szervezetek munkatársai és szociális munkások is, akik észrevételeikkel és javaslataikkal nagyban hozzájárultak a konferencia eredményességéhez. A szervezők különösen örültek annak, hogy a projekt keretében megtartott rendőrképzések résztvevői közül többen is részt vettek a konferencián.

A konferencia másik célja az volt, hogy a meghívott külföldi – svéd, norvég és amerikai – szakértők mutassák be, hogyan alakul az emberkereskedelem és a prostitúció helyzete és szerepe náluk, és milyen jogalkotásra és jogalkalmazásra, valamint szakmaközi együttműködésre és a célcsoportoknak nyújtott szolgáltatásokra és segítségre vonatkozó eljárásokat, módszereket alkalmaznak ők. Ezáltal a közönség össze tudta hasonlítani a magyarországi helyzetet és gyakorlatot más országokéval, és ebből már a helyszínen is adódott alkalom néhány következtetés levonására.

A konferenciát **Zentai Violetta**, a MONA kuratóriumi elnöke nyitotta a vendégek köszöntésével, röviden ismertette a MONA Alapítványt, a projekt és a konferencia hátterét és céljait. Ezt követően **Őexc. Siri Ellen Sletner**, Norvégia magyarországi nagykövete beszédében néhány szót szolt a téma és a projekt fontosságáról, Norvégia nemzetközi – így Magyarországot is érintő – támogatási gyakorlatáról és prioritásairól, a magyar-norvég partnerségről, a civil szféra és civil szervezetek fontosságáról egy demokratikus társadalom kialakulása és fejlődése szempontjából, valamint az emberkereskedelemtől mint globális problémáról, illetve mint az áldozatok emberi jogainak súlyos megsértésével járó bűncselekménytípusról. Beszért továbbá a norvég állam hozzáállásáról és erőfeszítéseiről az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás elleni küzdelem területén, valamint Norvégia szerepéről a nemzetközi emberkereskedelem elleni fellépésben és az áldozatok megfelelőbb segítésére és védelmére irányuló nemzetközi erőfeszítésekben.

Ezután következett a konferencia első, a magyarországi helyzettel és a jelen projekttel foglalkozó része, Zentai Violetta moderálásával. Első előadóként **Betlen Anna**, a MONA munkatársa és a projekt vezető szakértője felvázolta, hogy jelenleg mit tudunk a prostitúcióról és emberkereskedelemtől Magyarország vonatkozásában. Elmondta, hogy az adatgyűjtés és -közlés hiánya következtében nagyon kevés szakszerűen gyűjtött, megbízható adatokkal alátámasztott tudással rendelkezünk e téren magyarországi vonatkozásban. Viszont több forrásból, elsősorban hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatok révén, rendőrségi közleményekből és a médiából tudni lehet, hogy Magyarországon belül, Magyarországról külföldre, kisebb részben külföldről Magyarországra, illetve nagy mértékben az országon keresztül folyik a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott emberkereskedelem, valamint azt is, hogy a jelenségek elleni fellépés és az áldozatok védelme Magyarországon jelenleg nem megfelelő, nem utolsósorban a jogszabályok, a szakmaközi együttműködés valamint a politikai akarat hiányosságai következtében.

Miután **Matolcsi Andrea**, a MONA Alapítvány munkatársa és a projekt koordinátora, bemutatta a vizsgált problémák orvosolnivaló projekt céljait, tevékenységeit és eredményeit, ismét Betlen Anna következett. Előadásában bemutatta a projekt keretében **Hoffmann Krisztával** (USZSE) közösen kidolgozott javaslatot egy szakmaközi együttműködésre alapuló országos ellátóhálózat kiépítésére (22. oldal). Az anyag az emberkereskedelem és szexuális kizsákmányolás áldozatainak a mainál hatékonyabban segíteni tudó, egyben a megelőzést is megfelelően szolgáló komplex, többlépcsős, a prevenciótól a hosszú távú segítségnyújtásig terjedő ellátórendszerre tesz javaslatot. Az országos ellátórendszer-javaslat része az

áldozatokkal találkozó szakemberek és intézmények feladatairól és kötelezettségeiről szóló együttműködési protokoll (35. oldal). **Spronz Júlia** (PATENT Egyesület) és **Wirth Judit** (NANE Egyesület), a projekt jogi szakértői a projekt keretében kidolgozott jogszabály-módosítási javaslat vázlatát (45. oldal) mutatták be, részletezve annak tartalmát, elméleti háttérét és megközelítését, valamint a főbb elemek indoklását. Hangsúlyozták, hogy nemzetközi statisztikai adatok szerint a prostituáltak 2%-a végzi tevékenységét mindenfajta kényszertől mentesen, önként, a fennmaradó 98% erőszak vagy fenyegetés, kényszer hatása alatt áll. A javasolt szabályozás – ugyanúgy, mint az ellátó rendszer javaslat – célja, hogy a túlnyomó többség valóságára, igényeire reflektáljon.

Ezt követően **Tóth Györgyi** (NANE Egyesület) bemutatta a projekt keretében **Hoffmann Krisztával** közösen kidolgozott és lebonyolított, a prostitúcióval és az emberkereskedelemmel kapcsolatos ismereteket, az áldozatok iránti megértést, a problémával kapcsolatos érzékenységet közvetítő kísérleti rendőr-képzéseket (ezekről és a résztvevők visszajelzéseiről fentebb esett már szó).

A konferencia második, **Balogh Lídia** (MONA Alapítvány) által moderált része nemzetközi tapasztalatokról szólt, pontosabban három ország emberkereskedelemmel és prostitúcióval kapcsolatos helyzetéről, különös tekintettel a jogszabályokra, szakmaközi együttműködésre és a célcsoportoknak nyújtott szolgáltatásokra.

Lars Bäck, a svéd civil szervezet Baltic Fem (www.balticfem.se) szakértője először is felolvasta Svédország kormányának és igazságügyi minisztériumának hivatalos álláspontját a prostitúcióval és az emberkereskedelemmel kapcsolatban. A svéd állam visszautasítja a szexuális szolgáltatások vásárlását és a prostitúciót, amit a legegységelműbben azzal fejezett ki, hogy 1999-ben – a világon elsőként – a szexuális szolgáltatások bármilyen körülmények közötti vásárlását, illetve igénybe vételét tiltó, és pénzbírsággal és/vagy szabadságvesztéssel büntetni rendelő törvényt hozott. A svéd kormány közleménye hangsúlyozza, hogy a törvény értelmében a prostituáltat, tehát a szexuális szolgáltatást nyújtó személyt semmilyen formában nem büntetik, hanem igyekeznek – amennyiben ezt ők is kérik – megfelelő segítségben és támogatásban részesíteni őket. A közlemény szerint az eddigi eredmények pozitívak voltak a prostitúció és az emberkereskedelem visszaszorítása tekintetében (a konferencia idején még folyamatban volt egy átfogó vizsgálat a törvény hatásairól, melynek az eredményei a közeljövőben várhatóak). A közlemény végül megemlítette a prostitúció és az emberkereskedelem közötti összefüggést, valamint mindkét jelenség összefüggéseit a szervezett bűnözés különböző formáival.

Lars Bäck ezt követően előadását a prostitúció történelmi háttéréről kezdte, emlékeztetve arra, hogy a jelenség régóta jelen van, és hogy párhuzamot vonhatunk a mai és a 1900-es évek körüli helyzet között. Akkoriban a nyugat-európai prostitúciós piacokon a prostituáltak közül sokan zsidó származásúak voltak – tehát a társadalomból akkor leginkább kirekesztett csoporthoz tartoztak –, többségük Kelet Európából érkezett. Beszélt továbbá a hazai prostitúciós piacok és az emberkereskedelem közötti egyértelmű összefüggésekről, valamint a korábban említett 1999-es, a szexuális szolgáltatások vásárlásának és igénybevételének büntethetőségéről szóló törvény tartalmáról, előzményeiről és elfogadásának folyamatáról. Kifejtette, hogy a hivatalos svéd álláspont szerint a prostitúció káros mind az abban közvetlenül részt vevő személyekre (elsősorban a prostituáltra vonatkozóan, a jelenségben elkerülhetetlenül jelen lévő erőszak, kizsákmányolás, lelki és testi károk és betegségek miatt), de a tágabb társadalomra is, nem utolsósorban a szervezett bűnözéssel való kapcsolata, valamint a nők és férfiak közötti egyenlőtlenségek fenntartásához való hozzájárulása miatt. A 90-es években a svéd kormány – nőjogi civil szervezetek több évtizedes lobbizása és nyomása

következtében – beismerte, hogy ha tenni kívánnak az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás ellen, akkor muszáj az e jelenségeket gerjesztő kereslet ellen fellépni, tehát a vásárolt szexuális szolgáltatások igénybe vevőire, a kliensekre kell fókuszálni. Lars Bäck végül adatokkal alátámasztva mutatta be, milyen pozitív hatást gyakorolt már az első évtizedben is a törvény a prostitúció és emberkereskedelem visszaszorítására. A közönség megismerhette a közvélemény, nem utolsósorban a svéd férfiak szexuális szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos hozzáállásának kedvező változását jellemző adatokat, valamint a törvény stabil társadalmi támogatottságát igazoló számokat. Megemlítette, hogy – véleménye szerint – bár Norvégia Svédországnál tíz évvel később fogadta el a prostitúció iránti keresletet célzó törvényt (2009-ben), manapság ezen a területen Norvégia előrébb jár.

Birgitte Ellefsen, a Norvég Országos Rendőr-főkapitányság Emberkereskedelem Áldozatait Segítő Koordinációs Osztályának (KOM) vezetője a norvég állam emberkereskedelem elleni erőfeszítéseinek bemutatásával kezdte az előadását. Megemlítette, hogy Norvégia, a többi fontos nemzetközi egyezmény mellett, ratifikálta az Európa Tanács Egyezményét az Emberkereskedelem Elleni Fellépésről is, és hangsúlyozta ennek jelentőségét Magyarország számára is (Magyarország aláírta, de 2010 márciusában még nem ratifikálta az egyezményt – a szerk.). Miután elmondta, hogy – Svédországhoz hasonlóan – 2009 elején Norvégia is elfogadta saját törvényét a szexuális szolgáltatások igénybe vételének tilalmáról, beszélt a törvény eddig tapasztalt (pozitív) hatásairól a prostitúció és az emberkereskedelem visszaszorításának tekintetében. Megemlítette továbbá, hogy Norvégiában az állami alkalmazottakra vonatkozóan már 2002-ben hoztak egy hasonló tartalmú rendelete. Ellefsen beszélt a KOM koordinációs testület létrehozásának hátteréről és szükségességéről is: elmondta, hogy a központi koordinációs mechanizmus létrehozása előtt hiányos volt a szakmaközi együttműködés ezen a téren, ami negatívan hatott az emberkereskedelem elleni fellépés hatékonyságára Norvégiában. Részletesen bemutatta a KOM működését, feladatait és tevékenységeit, beszámolt arról, hogy a KOM létrehozása óta jelentősen javult az emberkereskedelem elleni fellépés hatékonysága: a bűnelkövetők felelősségre vonása, valamint az áldozatok segítése és védelme. Ismertette az emberkereskedelem norvégiai helyzetét, idézve a KOM 2009-es statisztikai adatait, amelyek szerint az azonosított áldozatok túlnyomó többsége nő és szexuális kizsákmányolás célú emberkereskedelem áldozata, de jelentős számban fordulnak elő munkaerő- kizsákmányolási esetek is, illetve kisebb számban férfi áldozatok is. Az azonosított áldozatok a világ minden pontjáról érkeznek Norvégiába, de túlnyomó többségük nigériai. Norvégia emberkereskedelem elleni fellépésével kapcsolatban több, napjainkban felmerülő és még megoldásra váró feladatot is felsorolt: ilyen többek között a férfiakra, illetve a munkaerő-kizsákmányolás áldozataira szabott speciális szolgáltatások létrehozásának szükségessége, a fiatalok és a roma származású áldozatokra fordított figyelem növelésének igénye, valamint áldozatok hosszú távú lakhatásának biztosítása.

Christina J. Hernandez, az Egyesült Államok budapesti Nagykövetségének munkatársa előadásában arról beszélt, hogy az emberkereskedelem – más néven „modern rabszolgaság” – világszerte problémát jelent. Megerősítette, hogy az emberkereskedelem főbb céljai a szexuális kizsákmányolás, a kényszermunka, valamint szervkereskedelem. Az Egyesült Államok prioritásként kezeli az emberkereskedelem elleni küzdelmet; ennek jegyében felülvizsgálták a 2000-ben elfogadott emberkereskedelem elleni törvényt. A felülvizsgált változatot, mely hatékonyabb állami eszközöket nyújt az áldozatok megsegítésére és a bűnelkövetők üldözésére vonatkozóan, 2005-ben hagyták jóvá. Ez a törvény négy pilléren nyugszik: prevenció, bűnüldözés, védelem és partnerség. Utóbbi, legújabb elemet illetően, az amerikai külügyminisztériuma 9 éve minden évben kiadja a „Trafficking in Persons Report” című, a világ kormányainak az emberkereskedelem elleni fellépését értékelő átfogó

jelentését. A jelentésnek nem a bírálata az elsődleges célja, hanem a tapasztalatgyűjtés, ezek tanulságainak levonása, és ezáltal a kormányzati fellépés fejlesztése az egyes országokban. Hernandez hangsúlyozta, hogy a hatékony prevenció, bűnüldözés és áldozatvédelem együttműködést, partnerséget követel meg nemzetközi szinten (melyre példaként szolgál az Egyesült Államok emberkereskedelem-elleni programokat célzó nemzetközi támogatási rendszere) épp úgy, mint országon belül (például a rendészeti szervek és civil szervezetek között, és általában a szakmaközi együttműködés keretei között). Végül megemlítette, hogy az együttműködés és az átláthatóság érdekében az Egyesült Államok igazságügyi minisztériuma tavaly kiadta saját jelentését is – az éves Trafficking in Persons Reporttal egy időben –, feltárva az emberkereskedelem Egyesült Államokon belüli helyzetét, értékelve az állam szerepét, és további javaslatokat is téve a hatékonyság növelésére.

A negyedik külföldi előadóval újra Norvégia került a középpontba. **Elise Skarsaune**, a REFORM nevű információs központ (www.reform.no) munkatársa az általa képviselt szervezet munkájának bemutatásával kezdte előadását. A REFORM egy civil szervezet, amelynek célcsoportját férfiak és fiúk képezik: a REFORM tájékoztatást és közvetlen szolgáltatásokat nyújt számukra; illetve információt gyűjt róluk, a férfiak, és fiúk szempontjainak megjelenítése érdekében. Céljuk, hogy a nemek közötti egyenlőség elősegítése által javíthassanak a férfiak és fiúk életminőségén. A REFORM álláspontja szerint a prostitúció egyrészt akadályozza a nemek közötti egyenlőség megközelítését, másrészt megerősíti a sztereotípiákat, amelyekre sem a nőknek, sem a férfiak nincsen szüksége. Skarsaune felvázolta, hogy hogyan fejlődött az évek során, főképp a 80-as évektől kezdődően, a kliens-orientált szemlélet, milyen állami, illetve civil programok és kezdeményezések voltak ezzel kapcsolatban. Beszért továbbá a prostitúció norvég klienseinek (azaz a szexuális szolgáltatást vásárlók) jellemzőiről, megemlítve például, hogy a REFORM adatai szerint ezen férfiak többsége az otthoni környezetétől távol vett igénybe szexuális szolgáltatást (még hozzá 80 százalékuk kizárólag külföldön), beszért egy kutatásról, amely szerint a szexuális szolgáltatások igénybevétele mögött számos különféle ok fedezhető fel. Skarsaune bemutatta a norvég állam által támogatott, és a REFORM által működtetett sexhandel.no honlapot is, amely információt és segítséget nyújt a prostitúció és emberkereskedelem témájában. Célcsoportját a férfiak alkotják, és egyebek között az érdeklődők figyelmének a két jelenség közötti összefüggésekre irányításával is a szexuális szolgáltatások – és ezáltal az emberkereskedelem – iránti kereslet visszaszorítását célozza.

Az előadásokat élénk vita követte.

Az egyik felszólaló megkérdezte a projekt munkatársait, nem tartanak-e attól, hogy határozott, a prostitúciót és az emberkereskedelmet egységben látó álláspontjukkal, s azzal, hogy az érintetteket általánosságban a szexuális kizsákmányolás áldozatainak tekintik, kihívják maguk ellen a feministák ún. „pro-sex-work” irányzatának támadásait. Azt firtatta, nem félnek-e egy a tevékenységükre mint provokációra felerősödő back-lash (ellentámadás) hullámtól, attól, hogy éppen ezzel fogják megnehezíteni a saját munkájukat.

A projekt munkatársai válaszukban megismételték, amit előadásaikban már elmondtak, hogy tisztában vannak a kérdés körül folyó vitával, s ennek ismeretében is úgy ítélik meg, hogy a projekt elsősorban az áldozatok, a veszélyeztetettek támogatását és védelmét szolgálja, s hogy azok, akik nem áldozatai semmiféle erőszaknak vagy bántalmazásnak – a szexiparban a nemzetközi adatok szerint mintegy 2%-ra teszik az arányukat – nem is szorulnak rá azokra a szolgáltatásokra, amelyek kifejlesztéséért ez a projekt létrejött.

Ugyanez a hozzászóló azt javasolta a projekt munkatársainak, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet a kereslet kérdésére, minthogy ez generálja, ez mozgatja és tartja fenn a prostitúciót és az emberkereskedelmet minden formáját. A projekt munkatársai szerint

is nagy szükség lenne ilyen kutatásokra Magyarországon is, és bizony szívesen részt vennének a szexuális kizsákmányolás keresletére irányuló nemzetközi kutatásban is. És bár a tudományos kutatások szorgalmazása is a projekt fontos céljai közé tartozik, most mégis inkább a legsürgetőbb szükségletekre – az intézményi és jogi feltételek javítására – összpontosítottak.

Akadtt olyan hozzászóló, aki a projekt eredményeinek későbbi sorsáról kérdezett: miképp tervezi a MONA és a három partnerszervezet a megfogalmazott javaslatok eljuttatását a döntéshozókhoz. A projekt résztvevői elmondták, hogy egyrészt számítanak a média segítségére, másrészt bíznak a témával foglalkozó – akár az áldozatvédelem, akár a gyermekvédelem, akár az igazságszolgáltatás vagy az egészségügy terén dolgozó – szakemberek meggyőzőhetőségében és abban, hogy közülük sokan a projekt javaslatai mellé fognak állni, ami előbb-utóbb meghozhatja a kívánt eredményt.

Egy további felszólaló úgy tudja, a Svédországban bevezetett törvény nem járult hozzá lényegesen a prostitúció visszaszorulásához, a statisztikai tanulmányok azt igazolják, hogy ideiglenes visszaesés után ma ugyanannyi illegális jövedelem keletkezik a prostitúcióban, mint a törvény előtt. Viszont, mint mondta, maga a tevékenység átalakult, az utcáról az internetre meg a klubokba szorult be, ezzel is rontva a prostituáltak láthatóságát és biztonságát.

A svéd szakértő válaszában elmonda, hogy a prostitúció akkor sem volt jól látható ipar, amikor nem volt tilos. Lehet, hogy maguk a nők jobban látszottak az utcán, de a prostitúció iparát működtetők akkoriban sem beszéltek szívesen arról, hogy mit is csinálnak. Sem a legális bevételek, sem a bűnelkövetők láthatósága terén nem volt jobb a helyzet. Kétségtelen azonban, hogy a prostituáltak összetétele, a prostitúció formái nagy változáson mentek azóta keresztül: gyakoribb lett pl. az ún. „rendelt menyasszony” (‘mail order bride’) intézménye. A vásárló az interneten kiválaszt egy fülöp-szigeteki vagy thaiföldi nőt, Svédországba hozatja magának, úgymond feleségül veszi, és használja, míg meg nem unja. Utána kidobja. Innen egyenes út vezet a prostitúcióba. A vásárló pedig kinéz magának egy másikat, s minden kezdődik előlről.

Birgitte Ellefsen hozzátette, hogy a norvég rendőrség határozottan úgy ítéli meg, hogy a törvénynek köszönhetően a prostitúciót és az emberkereskedelmet, valamint az ezen a területen folyó illegális tevékenységeket ma könnyebb megelőzni és észlelni, mint a törvény életbelépte előtt.

A svéd és norvég szakértők előadásaira reagálva az egyik felszólaló megerősítést kért ateinketben, hogy Svédországban és Norvégiában az állam valóban jelentősen támogatja-e a civil szervezeteket. A skandináv szakértők ezt megerősítették; Birgitte Ellefsen még azt is hozzá tette, hogy Norvégiában gyakran maga az állam segíti elő olyan civil szervezetek létrejöttét és működését, amelyek kifejezetten az állami tevékenységek kritikus kontrollját vannak hivatva ellátni.

A projekt-záró konferencián igen sokan, legalább 130-an vettek részt, a meghívott előadókon, a szponzorok képviselőin, s a projekt munkatársain kívül az ország szinte minden régiójából szociális, gyermekvédelmi, rendészeti, igazságügyi, egészségügyi – civil és állami szervezeteknél dolgozó – szakemberek. Mind a résztvevők száma és változatos összetétele, mind a felszólalások, beszélgetések, mind pedig az utólagos visszajelzések alapján rendkívül sikeresnek minősíthető ez az esemény..

Végül, de nem utolsósorban, megemlítenéd, hogy a konferencia sikeres megszervezéséhez nagy mértékben hozzájárultak a MONA alapítvány önkéntesei.

A szervezők szeretnék kifejezni köszönetüket a konferencia tolmácsolását önkéntes alapon vállaló tolmácsoknak, akik az ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék volt és jelenlegi hallgatói voltak: Keresztiné Kövér Dóra, Géczy Balázs, Koronczay Dávid valamint Németh Károly András. A konferencia lebonyolításban önkéntesként segédkeztek még: Lestál Zsuzsanna (Salva Vita Alapítvány), valamint Cristinel Buzatu és Margaret Farmer, a Budapesti Közép-európai Egyetem hallgatói.

A konferencián elhangzott előadások és további háttéranyagok a MONA honlapján találhatóak (www.mona-hungary.hu).

Hogyan tovább

A projekt 2010. március végén zárult le, azonban a projekt alatt elkezdett munkát a MONA Alapítvány és partnerei folytatni kívánják, a létrejött anyagokat továbbfejlesztve és hasznosítva. Első lépésként, a fent említett konferencia során bemutatott koncepciókat az illetékes szakemberek véleményezésére bocsátották a MONA honlapján keresztül, hogy a hozzászólók észrevételeit és javaslatait is figyelembe vehessék az anyagok véglegesítése során.

A szükséges források biztosításától függően szeretnék folytatni a javasolt ellátó rendszer létrehozásához és kialakításához való hozzájárulást valamint a jogfejlesztési javaslataink elfogadtatása érdekében folytatott munkánkat – és terveink között szerepel a sikeres kísérleti tréningek folytatása is, bővített célcsoporttal.

Összességében, a projekt munkatársainak véleménye szerint, a projekt eredményeképp jelentős előrelépés történt egy széles körű és hatékony, országos szakmaközi együttműködés kialakulása, az áldozatok helyzetének javulása, valamint egy megfelelőbb jogszabályi környezet megteremtése felé.

A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer főbb feladatai, működési elvei

Betlen Anna - Hoffmann Kriszta

Bevezető

Projektünk egyik fő célja egy a prostitúció, emberkereskedelem rendszeréből kilépni szándékozó vagy egyenesen menekülő nők és gyermekek számára megfelelő támogatást nyújtó ellátórendszer alapjainak a lerakása.

Ma Magyarországon nem áll rendelkezésre olyan intézmény – elhelyezési ellátást, vagy csak tanácsadást nyújtó szolgáltatás –, amely szándékosan, tudatosan, jogi háttérrel, felépítéssel, céljait, módszereit, az alkalmazottak képzését stb. illetően kifejezetten a prostituáltak, illetve az emberkereskedelem áldozatait segítését, támogatását, rehabilitációját, terápiáját szolgálja.

Természetesen – más célokra létrehozott intézményekben – sok jó szándékú, elkötelezett ember dolgozik prostituáltakkal és az emberkereskedelem áldozataival, sok mindenki igyekszik segíteni nekik anélkül, hogy ehhez módszeres szakmai, anyagi támogatást kaphatnának, anélkül, hogy jogszabályok védenék és határolnák be tevékenységüket, s anélkül, hogy más szakmák ugyancsak ezen a területen működő képviselőivel szervezett együttműködést folytathatnának.

Tudnunk kell továbbá, hogy az ún. CSÁO-k (családok átmeneti otthonai¹⁰), amelyek a gyermekvédelmi törvény értelmében menedéket nyújtanak a valami miatt otthonukat elveszített gyermekes családoknak – valójában többnyire bántalmazó partnerük elől hazulról menekülő anyáknak és gyermekeiknek, bár újabban mind több kilakoltatott, vagy albérletéből kitett komplett családnak is –, a nők elleni erőszak (kapcsolati erőszak, prostitúció) áldozatainak ellátására csak korlátozottan alkalmasak. A családok átmeneti otthonait eredetileg nem bántalmazott nők, hanem hajléktalanná vált családok megsegítésére hozták létre, működési elvei, szakmai előírásai elsősorban ezt a célcsoportot szolgálják.

A családsegítő szolgálatok, a gyermekvédelmi intézmények, az utcai szociális segítők, a hajléktalan-ellátás intézményei, az egészségügy különféle szervezeteiben dolgozók ugyancsak rendszeresen találkoznak prostituáltakkal, de ők is csupán egyedileg, jó szándékból, s legfőképp: valami más, állami normatívával „lefedett” probléma címszáva alatt (drog, hajléktalanság stb.) foglalkozhatnak a prostitúció vagy az emberkereskedelem áldozataival. E feladatok ellátásához külön intézményekre, külön kiképzett munkatársakra, mindezt megalapozó jogszabályokra, és forrásokra volna szükség.

Összefoglalásképp elmondhatjuk: ma szórványos, egyedi esetektől eltekintve – ilyen lehet pl. a két, részben állami támogatást is kapó, egyházi fenntartású menedékház, amelyek működéséről, módszereiről azonban jelenleg nincsenek érdemi információink – nem találkozunk prostituáltaknak és az emberkereskedelem áldozatainak támogatást, segítséget, rehabilitációt kínáló szolgáltatással Magyarországon.

Pedig a prostituáltak, az emberkereskedelem áldozatainak szakszerű ellátása – több ezer emberről, köztük nagyon sok fiatalról, sőt kiskorúról van szó – szervezett, összehangolt munkát, szakmai, tudományos, jogi-intézményi háttérrel igényel. Az erőszak áldozatainak ellátása ugyanis számos speciális feltétel egyidejű teljesülését kívánja meg: a bántalmazottakkal foglalkozó intézményekben olyan szakembereknek kell dolgozniuk, akik alapszakmájuk

¹⁰- 1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, 51. §.

kiegészítéseképp a bántalmazott, erőszakot átélt, traumatizált emberekkel való bánásmódot is tanulták, s emellett magukat a szolgáltatásokat is kifejezetten az ellátottak speciális igényeihez kell alakítani. Ezek a feltételek jelenleg nem állnak rendelkezésünkre. És nem is könnyű ezek megteremtése. Amellett, hogy a prostitúció megítélése ma általában „megengedő” – amin azt kell érteni, hogy ugyan a prostituáltakat megvetik és elítélik, de az őket használó férfiklienseket „megértik”, elfogadják, s a futtató, szervező csoportokat, ha nem követnek el látványosan durva, erőszakos tetteket, tisztességes üzletembereknek tekintik –, a mi törekvéseinket még tovább nehezíti a tény, hogy egyáltalán semmiféle tudományosnak mondható vizsgálat, adat, becslés nem áll rendelkezésünkre a prostitúció méretére, a benne élők összetételére, motivációira vonatkozóan, s a prostitúció világának körülményeit illetően. Egyszerűen szólva: erről a súlyos problémáról szociológiailag nagyon keveset tudunk.

Jelen projektünk természetesen nem kínálhat megoldást a hiányzó intézményrendszer egész problémájára. Célunk annyi csupán, hogy javaslatokat tegyünk azokra a főbb területekre, amelyeken egyidejűleg lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy belátható időn belül el lehessen kezdeni egy hatékony, az áldozatok rehabilitációja terén is eredményes ellátórendszer felépítését. Az ellátórendszer létrehozása és működtetése ugyanakkor megkívánja, hogy a társadalom minél szélesebb körei tudatosítsák, hogy a prostitúció nem elsősorban valamely szexuális magatartásforma, hanem világméretű üzlet, amely óriási hasznot termel a nemek és általában a társadalom különböző csoportjai közötti egyenlőtlenségből: más szóval súlyos és összetett társadalmi probléma.

A hazánkban és a világ számos más országában hatályos jog szerint az emberkereskedelem bűncselekmény, amelyet az áldozat esetleges egyetértésétől függetlenül a bűnelkövetők az ő sérelmére követnek el, míg a prostitúció egy nem mindenkinek rokonszenves, ám önmagában bűncselekménynek nem minősülő jelenség. A jelen projektben képviselt álláspont szerint ezzel szemben az emberkereskedelem és a prostitúció között lényegileg csak fokozati különbségek vannak. A gazdagabb országok szexpiacain nagyon sok a külföldről behozott nő és gyermek: mind a hatóságok, mind a közönség előtt egyértelmű: ez emberkereskedelem, valami, ami ellen föl kell lépni. Szegényebb országokban, így Magyarországon is, több a hazai prostituált, ezért kevésbé nyilvánvaló, hogy többnyire ők is kényszerítés és kizsákmányolás áldozatai.

S noha a hatályos hazai jogszabályok éles különbséget tesznek a prostituáltak és az emberkereskedelem áldozatai között, mi az ezt igénylő felnőtt prostituáltak, illetve az emberkereskedelem áldozatai és a gyermekprostituáltak ellátását attól függetlenül indokoltnak tartjuk megszervezni, hogy indult-e büntetőeljárás az ügyükben, és ha igen, abban ők sértettként szerepelnek-e vagy sem.

Az általunk javasolt ellátórendszert fokozatosan érdemes fölépíteni – annak ellenére, hogy óriási ellátatlan szükséglettel számolhatunk. Első lépésben mind a potenciális igénybevevők körére, mind speciális igényeikre vonatkozóan kutatásokat, felméréseket kell végezni, s ezek eredményeihez érdemes a közben megszerveződő rendszert hozzáigazítani. A kutatások, felmérések alapján rendszeresen tájékoztatni kell a nagyközönséget, s persze a politikai és szakmai döntéshozókat is arról, hogy mekkora és milyen természetű probléma a prostitúció és az emberkereskedelem a mai Magyarországon.

A közben kiépülő ellátó szolgáltatások mellékes, bár igen fontos feladata a szolgáltatást igénybevevők főbb jellemzőire, hátterére, szükségleteire vonatkozó adatgyűjtés és -elemzés.

Ebbe a munkába egyetemek, kutatóintézetek kapcsolódhatnak be – természetesen az adatkezelés ismert szabályainak messzemenő figyelembevételével.

Ezzel egy időben el kell kezdeni a különböző érintett szakmákban dolgozók célzott továbbképzését.

A prostituáltakkal, volt prostituáltakkal, az emberkereskedelem áldozataival dolgozó különféle ellátó intézményeket egymással együttműködő szervezetekként kell megszervezni, ugyanakkor komoly gondot kell fordítani arra, hogy a különféle ideológiai és szakmai alapokon álló segítő szervezetek egyaránt megférjenek egymással ebben az együttműködésben.

Egyértelművé kell tenni, melyik intézmény milyen szolgáltatást nyújt ügyfeleinek s ehhez milyen feltételeket szab. Az ellátottak különböző, ugyanakkor idővel egyénenként is változó igényei szükségessé teszik, hogy a különböző ellátók tudjanak egymásról, bízzanak egymás módszereiben, ismerjék egymás eredményeit.

A tervezett ellátóhálózat egyben a (leendő) szakemberek speciális képzésének is színtere. Abból kell kiindulni, hogy jóval több olyan szakemberre (orvosra, ápolóra, szociális munkásra, jogászra, pszichológusra stb.) van szükség az országban, aki ért a prostituáltak, illetve az emberkereskedelem áldozatainak a kezeléséhez, mint ahányat ezekben a célzott intézményekben foglalkoztatni lehet.

Az intézmények közötti együttműködés megköveteli, hogy rendszeresen monitorozott és felülvizsgált együttműködési megállapodások szabályozzák a kapcsolatukat.

Az ellátóhálózat tagjai együttműködési megállapodásokat, ellátási szerződéseket köthetnek egyetemekkel, egészségügyi intézményekkel, ügyvédi irodákkal, szociális szolgáltatókkal stb. is, amelyek keretei között orvosok, jogászok és más képzés vagy továbbképzés alatt álló szakemberek szakmai gyakorlaton vehetnek részt az ellátó intézményekben.

Javaslatok:

I. Prevenció

I.A KUTATÁSOK SZERVEZÉSE

- o Szociológiai kutatások
- o Rendőrségi, bűnügyi adatok gyűjtése (nemek, elkövető és áldozat közötti kapcsolat feltüntetésével)

I.B AZ EREDMÉNYEK NYILVÁNOSSÁGRA HOZATALA

- o Konferenciák
- o Kerekasztalok, viták
- o Publikációk, kiadványok

I.C A PROSTITÚCIÓBA KERÜLÉS, ILLETVE A PROSTITÚCIÓ IGÉNYBE VÉTELÉNEK MEGELŐZÉSÉT CÉLZÓ ÁLTALÁNOS PROGRAMOK

- o Szakemberképzés (egészségügyi, oktatásügyi, szociális, igazságszolgáltatási szakmák)
- o Tananyagfejlesztés (már az általános iskolában, emberi jogi alapú szexuális felvilágosítás, nem biológia órán, hanem az ember- és társadalomismeret oktatásának keretében)
- o Iskolai, közösségi felvilágosító programok
- o Tévé- és rádióműsorok
- o Társadalmi célú reklámok, filmek, kiállítások, propaganda (pl.: filmfesztivál, jól látható köztéri helyeken, interneten elhelyezett figyelemfelkeltő-nevelő-informatív anyagok)

I.D MEGHATÁROZOTT CSOPORTOKRA IRÁNYULÓ CÉLZOTT MEGELŐZÉSI PROGRAMOK

- o Olyan városrészekben, falvakban, amelyek a prostitúció, ill. a prostitúció célú emberkereskedelem utánpótlási forrásai, különös tekintettel a 33 leghátrányosabb kistérségre (együttműködve az erre létrehozott NFÜ-s programmal)
- o Állami gondozás intézményeiben, különös tekintettel azokra a leánynevelő intézményekre, amelyekből a prostitúcióba „járnak ki” a lányok (a neveltek sajátos körülményeire, egyéni helyzetére figyelemmel ismeretterjesztés az intézeten belül, prostitúciós ügyekre – pl. a prostitúcióval kapcsolatos traumák feldolgozására – kiképzett szociális munkások alkalmazása, az alkalmazás szakmai és pénzügyi feltételeinek megteremtése)
- o Egyes, a prostitúció világába beépült roma közösségek megkeresése, különös érzékenységgel a halmozottan felmerülő emberi jogi problémákra

II. Ártalomcsökkentő, alacsony küszöbű szolgáltatások¹¹

Fő célcsoport: az utcai, út menti prostituáltak. (Ezek a szolgáltatások elsősorban a nagyon nehéz helyzetben lévő, alapvető életszükségeik tekintetében is segítséget szenvedő prostituáltak igényeikhez alkalmazkodnak. Ugyanakkor természetesen más környezetből érkező prostituáltak, az emberkereskedelem egyéb formáinak áldozatai is igénybe vehetik.)

II.A DISZPÉCSER SZOLGÁLAT

A hajléktalan-ellátó rendszert kiszolgáló diszpécser szolgálatok hálózatának feladatai közé bekerül az utcai, út menti prostituáltak ellátásának a feladata is.

Önálló diszpécser szolgálatok létesítése kifejezetten az utcai és út menti prostituáltak megsegítésére.

A diszpécser szolgálat legfontosabb feladatai:

- bejelentések fogadása, rögzítése, informálás,
- elhelyezéssel kapcsolatos krízishelyzetek megoldása,
- adományok, lakhatási felajánlások közvetítése,
- szállást nyújtó szolgáltatások férőhelyeinek nyilvántartása,
- utcai megkereső szolgálat munkájának koordinálása, megszervezése.

A szolgáltatás célja, hogy az adott területen (ez a már ma is működő hajléktalan-ellátó rendszerhez hasonlóan lehet régiós elrendezésű) a nők elleni erőszak, ezen belül a prostitúció áldozatainak ellátásában részt vevő és a kapcsolódó intézmények szolgáltatásairól folyamatos, naprakész információkat gyűjtsön, rendszerezzen és továbbítsa, valamint, ha az ügyfél krízishelyzetbe vagy annak közelébe kerül, együttműködjön a hatékonyabb ellátása, elhelyezése érdekében.

II.B UTCAI SZOCIÁLIS MUNKA – MEGKERESŐ TEVÉKENYSÉG

Utcára, közterületre kivitt önálló, szakmai, szociális szolgáltatás ellátatlan egyének, csoportok részére. Az utcán, közterületen tartózkodó prostituáltak helyzetének, életkörülményeinek figyelemmel kísérése, rendszeres kapcsolattartás velük, gondozásuk megszervezése, szükség esetén ellátásuk kezdeményezése, esetleg krízis ellátás.

¹¹ - Az alacsony küszöbű, ártalomcsökkentő szolgáltatásokhoz – utcai munka, illetve „drop in center” – igénybe lehet venni állami (normatív) támogatást. Jelenleg azonban utcai szociális munkát a jogszabály értelmében KIZÁRÓLAG hajléktalanokkal lehet végezni. Nappali ellátást, pl. drop in centert pedig hajléktalanok, szenvedélybetegek vagy pszichiátriai betegek, fogyatékkal élők, és idősök részére lehet létrehozni. Természetesen az utcai prostituáltaknak lehetnek szerhasználatból adódó gondjaik, valamint a hajléktalanság veszélyzónájában élnek, azonban, ha nincs külön nevesítve a rájuk létrehozott szolgáltatás, akkor kevésbé is célozható az ellátás.

Az utcai szociális munka által nyújtott legfontosabb szolgáltatások:

- azonnali segítségnyújtás, kapcsolatteremtés a sürgősségi szolgálatokkal,
- ártalomcsökkentés, az alapvető fizikai és mentális szükségletek kielégítése – az egészségügyi, szociális ellátórendszer bevonásával,
- rendszeres, alapszükségletet kielégítő segítségnyújtás megszervezése: étkeztetés, ruhaosztás, egészségügyi (nőgyógyászati) ellátás, túcsere stb.,
- az ügyfelek szükség szerinti továbbirányítása, támogatása, segítségnyújtás az ellátórendszeren kívül maradó folyamatos egyéni szükségleteinek kielégítéséhez,
- rendszeres, szociális információ az intézmény szolgáltatásairól és más elérhető ellátásokról.

Az utcán dolgozó segítők legfontosabb feladata a közvetlen életveszély elhárítása, megelőzése, a segítséget kérők megfelelő ellátóhelyre irányítása, valamint a szociális ellátórendszerbe való bekapcsolódásuk elősegítése.

Az utcai szociális szolgálat működtethet egy krízisautót, amit a diszpécser szolgálat felügyel, és szükség esetén a bejelentés helyszínére tud küldeni. A későbbiekben hálózatba szervezendő krízisautók biztosítják majd az ügyfelek más településekre, más szolgáltatókhoz szállítását.

II.C DROP-IN CENTREK¹²

(A „drop-in center” név helyett még meg kéne találni a megfelelő magyar nyelvű elnevezést a Magyarországon már évek óta működő intézményekre. Eddig csak szerhasználók számára létesítettek ilyen szolgáltató központokat, a szükségesnél szűkebb szolgáltatáskörrel, valamint korlátozott nyitva tartással. Javasolt név: KRÉTA állomások – „KRízisellátó És Tanácsadó állomás”.)

Lehetőleg minél több ilyen „KRÉTA Állomást” kellene létesíteni, ezek az utcai szolgálatok háttérbázisaként is működhetnek. A terepmunka során felderített ügyfeleket ide lehet első körben irányítani. A szolgáltatások igénybevételének gyakorlatilag nincs feltétele, minimális magatartási szabályokat kell csak betartani a benntartózkodás során.

A drop-in centerrel szemben támasztható követelmények:

- a helyszín, az elérhető szolgáltatások, a bekerülés módja közismert, nyilvános,
- fokozatos, az ügyfél szükségleteihez rugalmasan alkalmazkodó szolgáltatások,
- 24 órás nyitva tartás,
- földrajzilag a leginkább kiszolgáltatott (utcai, útmenti) prostituáltak által bejárt területhez közel,
- szakemberek (orvos, nőgyógyász, pszichológus, szociális munkás) és laikus segítők,
- az igénybevételnek (a célcsoporthoz tartozáson kívül) nincsenek feltételei,
- rendszeresen elérhető egészségügyi, de NEM a nemi úton terjedő fertőzésekre korlátozott segítség (pl. szűrések, nőgyógyászati, urológiai, bőrgyógyászati, belgyógyászati, sebészeti, fogászati, ideggyógyászati, pszichológiai ellátás szükség szerint),
- alapvető ártalomcsökkentő szolgáltatások (pihenés, biztonság, higiénia, mosás, főzési lehetőség, alapvető élelemsegély, és gyógyszer-, illetve utazási segély),
- alapvető jogi, szociális, pszichológiai, életvezetési tanácsadás, segítség más intézmények elérésében,
- szabadidős, közösségi, kulturális, sportprogramok,
- önismereti, önvédelmi, konfliktuskezelési, gazdasági, szociális (szocializációs) tréningek, öngyógyító csoportok támogatása.

¹²- Közkeletű az a vád, hogy az ilyen drop-in centerek csak benntartják a prostituáltat a prostitúcióban, s ugyanígy a szerhasználót a szerhasználatban. Az ártalomcsökkentő szemlélettel dolgozó projekteknek azonban az a tapasztalata, hogy a segítők ezeken a nyitott, igen kevés elvárást támasztó kapcsolatokon keresztül tudják a legkönnyebben elérni az ügyfeleket.

III. Átmeneti elhelyezést nyújtó szolgáltatások

A shelter – menedékház – a prostitúcióból kilépő, menekülő vagy a hatóságok által „kivont” (pl. mert kiskorú) prostituáltak közül azokat látja el, akiknek nincs hová hazamenniük, vagy akik otthonukban fokozottan ki vannak téve az ismételt áldozattá válás veszélyének.

A menedékházban fokozatos rehabilitációs szolgáltatást nyújthat az igényeknek megfelelően, a pszichiátriai, pszichoterápiás szolgáltatástól az életvezetési tanácsadáson át egész a munkaerőpiaci rehabilitációs támogatásig (szakképzés, munkakeresés). Többféle shelterre van szükség, köztük néhány titkosra, de minél több nyitottra is, akár 1,5-2 éves benttartózkodást biztosító rehabilitációs otthonokra, kiléptető lakásokkal kiegészítve.

A shelterrel szemben támasztható követelmények:

- Az otthonok működési elvei, a bennük elérhető szolgáltatások, a bekerülés, a benttartózkodás szabályai, az ügyfelek jogai, lehetőségei nyilvánosak, csak a titkos otthonok címe titkos. A többi telefonkönyvből, internetről is elérhető (ha esetleg a földrajzi cím biztonsági okból nincs is feltétlenül megadva).
 - Minthogy ez egy speciális szakterület – külön erre a területre képzett szakemberek alkalmazása.
 - Az új ügyfél felvétele egyéni igényfelméréssel indul.
 - Gyermekekkel, illetve gyermek nélkül érkező prostituáltak elhelyezésére is legyen lehetőség.
 - Néhány titkos menedékházra is szükség van azon prostituáltak számára, akik félnek, vagy akik különös veszélyben vannak, és emiatt fokozottan vigyázni kell rájuk.
 - Külön, speciálisan felszerelt és speciális szakembereket alkalmazó, célzott program alapján működő otthonokra van szükség a fiatalok prostituáltak számára.
 - Figyelni kell arra, hogy a menedékházak személyzetének közvetlenül a menedéket kérő prostituáltakkal dolgozó tagjai lehetőleg nők legyenek. Ez a fiúprostituáltakkal dolgozó intézményekre is – ha majd lesznek ilyenek – érvényes (hiszen nekik is férfiak által elkövetett erőszakot kellett elviselniük).
 - A menedékházak által nyújtott (alap-) szolgáltatások ingyenesek. A hosszabb ideje az otthonban élő különféle emelt szintű szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek esetében már lehet szó anyagi hozzájárulás ellenében nyújtott szolgáltatásokról is (főltéve, hogy ezzel nem szorítjuk őket vissza a prostitúcióba, hogy legyen miből fizetniük a szolgáltatás díját).
- http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/el_az_eroszaktol/el_az_eroszaktol.pdf

IV. Hosszabb távú, tartósabb hatású segítséget nyújtó szolgáltatások:

Azok, akik akár az utcai szociális munkások, akár a „KRÉTA Állomások” vagy a menedékházak segítségével – az alapvető ártalomcsökkentő szolgáltatásokat – már igénybe vették vagy épp most veszik igénybe, komolyabb támogatásra (ún. „magasabb küszöbű” ellátásokra) is igényt tarthatnak. Olyan ügyfelekre is gondolni kell ugyanakkor, akik nem igényelnek alacsony küszöbű szolgáltatásokat (van hol lakjanak, van ruhájuk, élelmük, nincsenek közvetlen életveszélyben stb.), de pszichológiai, egészségügyi, jogi, szociális, munkaerőpiaci vagy más támogatásra szorúlnak, aminek hiányában, ha akarnak, sem tudnak tartósan, eredményesen kilépni a prostitúció világából.

A prostitúcióból kilépni szándékozó, a rendszeres segítséget szerződés keretében is elfogadó (volt) prostituáltak számára olyan szolgáltatásokat kell felállítani, amelyek, komplex módon, a különféle helyzetekből más és másféle igényekkel érkező ügyfeleknek egyéni segítséget, támogatást képesek nyújtani. Az ambuláns ellátás gerincét a szociális, jogi és pszichológiai támogatás alkotja. Az ambuláns ellátás nem igényel krízis-ügyeletet, elég, ha mint bármely más személyi szolgáltatás, munkanapokon kora délelőttől késő délutánig nyitva tart.

Az ambuláns szolgáltatás állandó személyzete a nők elleni erőszak, ezen belül a prostitúció és emberkereskedelem problémáival kapcsolatban felkészült pszichológusokból, jogászokból és szociális segítőkből áll, emellett szükség van az adminisztrációt, az adat- és anyaggyűjtést végző munkatársakra is. Az ambuláns ellátást biztosító intézmény mindemellett részidőben (szerződéssel) együttműködik szakorvosokkal, ügyvédekkel, az adatokat és a szakmai tapasztalatokat feldolgozó kutatókkal, a személyzet rendszeres képzését, szupervízióját biztosító oktatókkal, más szakemberekkel.

Az ambuláns ellátó intézmény ügyfelei számára segítői szerződés keretében az alábbi szolgáltatásokat nyújtja:

- alkalmilag (pl. ügyintézéskor vagy rendőrségre kíséréskor) és rendszeresen (terápia formájában) is igénybe vehető komplex pszicho-szociális szolgáltatások (mentális segítség és támogatás);
- jogi segítség, tanácsadás, szükség esetén képviselő;
- szociális segítségnyújtás (ügyintézés, segélyszervezés stb.);
- a reális kilépési lehetőségek elérése érdekében társadalmi be-, ill. visszailleszkedési tréning, a lakhatási problémák megoldásában való közreműködés, munkaerőpiaci tréning, önismeret, önszempontú csoportok szervezése, támogatása, képzések, átképzések stb. biztosítása.

V. A gyermekprostituáltak kezelésének rendje

Annak ellenére, hogy Magyarországon 1997 óta részletes, a gyermekek védelmét számos területen biztosítani hivatott törvény¹³ van érvényben, sem a gyermekvédelmi, sem a rendvédelmi szervek nem tekintik kiemelt feladatuknak¹⁴ a fiatalkorú prostituáltak „mentését”. Pedig a gyermekprostitúció visszaszorítása nem csupán a gyermekek, a jövő generáció védelmét szolgálná, hanem egyben a prostitúció és az emberkereskedelem egész rendszerének legfőbb utánpótlási forrása elleni hatékony fellépést is jelentene.

V.A A GYERMEKPROSTITÚCIÓ-ELLENES AKCIÓCSOPORT

A Gytv. rendelkezéseinek megfelelően a prostitúcióba bevont, vagy ezzel veszélyeztetett gyermekek különleges, szervezett együttműködés keretében nyújtott, szakmaközi együttműködésre épülő ellátást igényelnek. Így szükség van legalább megyénként, de a veszélyeztetettebb területeken akár városi, települési szinten megszervezett aktív, együttműködő hálózatokra, gyermekprostitúció-ellenes akciócsoportokra, amelyek tagjai a gyermekekkel, fiatalokkal hivatásszerűen foglalkozó intézmények (iskola, művelődési központ, szociális ellátók, gyermekvédelmi szervek, egészségügy), valamint a rendvédelmi szervek.

Ezek az akciócsoportok biztosítják a bennük képviselt intézmények, s rajtuk keresztül az egész közösség tájékoztatását, az akciócsoport tagjainak rendszeres „összeképzését” is. Ugyanakkor ezek az akciócsoportok jelentik azt az intézkedő testületet, amely egy-egy konkrét esetben – amikor fiatalkorú prostituáltra akadnak akár a rendőrök, akár bármely más szereplő – összehangolt akciókat bonyolít le. Az ekképp vázolt akciócsoport lényegében megfelel a Gytv-ben ismertetett gyermekvédelmi jelzőrendszernek, azzal a különbséggel, hogy tagszervezetei nagyjából állandóak, munkatársai rendszeresen találkoznak, fórumot, munkacsoportot alkotnak, közösen elfogadott szabályok szerinti együttműködést tartanak fenn.

¹³- Az 1997. évi XXXI. tv., 5.§ – összhangban az ENSZ gyermekjogi egyezményével és más nemzetközi dokumentumokkal – kimondja, hogy a 18. életévét be nem töltött személy gyermek.

¹⁴- A MONA 3 évvel ezelőtt végzett felmérése tanúsága szerint a megkérdezett meghatározó közigazgatási és rendvédelmi szakemberek nem tartották gyermekprostitúciónak a fiatalkorúak prostitúcióját.

Álláspontunk szerint – az Ombudsman gyermekvédelmi jelzőrendszerrel kapcsolatos ajánlásával¹⁵ összhangban – a Gyvt-ben foglalt jelzési és együttműködési kötelezettség megsértését, az előírt határidők be nem tartását a jelenlegi szabályozás szerintinél határozottabb szankcióval kell sújtani.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a fiatalkorú prostituáltak nagy része nem rendelkezik problémafelismerési képességgel: nincs tudatában annak, hogy ami vele történik, az hátrányos, ártalmas számára, s hogy súlyos veszélyben él. Ezért a gyermekprostituáltak kimentése helyzetükből korántsem egyszerű feladat. Ennek ellenére az akciócsoport legfontosabb feladata a prostitúcióban talált gyermekek kiemelése a veszélyeztető környezetből, legyen az akár a saját családjuk, akár nevelőintézet, akár egy futtató, vagy prostitútorok bűnszervezete.

A gyermekprostitúció-ellenes akciócsoport főbb feladatai:

- Általános prevenció (erőszakmentes szexre, felelősségteljes párkapcsolatra, női és férfiszerepekkel kapcsolatos sztereotípiákra stb. vonatkozó oktatás szervezése már az óvodától kezdve a közoktatás és felsőoktatás minden szintjén, a közösségi terekben stb.);
- Közvetlen prevenció (prostitúcióval veszélyeztetett gyerekek, csoportok felkutatása, a gyermekvédelmi eszközrendszer alkalmazása mellett speciális programok bevezetése);
- Prostitúált gyermekek (ill. fiatalkorúak) kimentésének megszervezése;
- A bűnelkövető csoportok felkutatásában való együttműködés.

V.B AZ ÁLDOZATOK ELLÁTÁSA

A fiatalkorú prostituáltakat akkor is bűncselekmény áldozatának kell tekinteni, ha ennek ők maguk nincsenek tudatában. Ez a körülmény különösen felelősségteljessé és nehezzé teszi az ellátást nyújtók munkáját. S bár a felnőtt prostituált is áldozat – szerintünk –, ha ő nem kívánja igénybe venni a segítségünket, általában nincs jogunk, módunk ezt ráerőltetni. A prostitúció gyermekáldozatát azonban akkor is meg kell próbálni újra és újra megfelelő ellátásban részesíteni, ha ő ennek (még a gyermek-státusznak is) ellenáll: elutasítja a támogatást, megszökik.

A fiatalkorú áldozatok ellátása szempontjából – leszámítva az idegenrendészeti eseteket – nincs különösebb jelentősége annak, hogy prostitúciós bűncselekmények vagy emberkereskedelem áldozatának tekintik-e őket a büntetőeljárásban.

A gyermekprostituált helyzetét – nem csak erkölcsileg, hanem jogilag is – egy vagy több bűnelkövető határozza meg. Az áldozat megsegítésének szerves része tehát az elkövetők (futtatók, szervezők, kerítők, emberkereskedők, elősegítők és kitartottak, valamint, a Btk. 202/A§ értelmében a kliensek) felkutatása és megbüntetése is. Ugyanakkor a büntetőeljárásban való részvétel tekintetében a fiatalkorú áldozat érdekeinek figyelembevétele elsődleges fontosságú.

A gyermekprostitúció áldozatainak ellátását tehát alapvetően a gyermekprostitúció-ellenes akciócsoport két fő szereplője, a rendőrség és a gyermekvédelem rendszere biztosítja. A gyermekvédelmi intézményrendszer mindeztidáig csak korlátozottan bizonyult alkalmasnak a prostitúció gyermekáldozatainak kezelésére.

¹⁵- Az állampolgári jogok országgyűlési biztosságának közleménye a 13 hónapos korában éhen halt gyermek ügyében (OBH I 024/2008).

A gyermekáldozatok ellátásának speciális feltételei:

- Speciálisan képzett – gender, erőszak, prostitúció – szakszemélyzet: pszichológusok, orvosok, rendőrök, szociális munkások, pedagógusok, terapeuták, jogászok.
- A gyermekvédelmi intézményekre vonatkozó szabályozásban a célzott finanszírozást igénylő, szakember-igénnyel, férőhellyel, nevelési-gondozási programmal elismert tevékenységek, feladatok közé föl kell venni a prostitúcióban érintett fiatalok, gyermekek ellátását.
- A veszélyeztetett, illetve már áldozattá vált fiatalok hatékony ellátása érdekében – éppen úgy, mint a felnőtt ügyfelek esetében – biztosítani kell a fokozatos ellátás lehetőségét: az utat a zártabb, ellenőrzöttebb gondozási formáktól a szabadabb, más fiatalokkal integrált, majd önállóságra ösztönző, már csak támogatást nyújtó szolgáltatásokig.
- Szakszerű, a kriminológiai, szociológiai – ezen belül kiemelten nemre, korra, etnikumra, területre bontott – adatgyűjtés és elemzés az ellátottakról, az ellátás elemeiről, módszereiről, az együttműködésbe bevont szakemberekről, intézményekről stb. Az adatok – a vonatkozó törvény rendelkezéseinek megfelelő – nyilvánosságának biztosítása.

VI. Az országok közötti emberkereskedelem áldozatainak kezelése

Noha a magyarországi prostitúció helyzetével foglalkozó dokumentumok egytől egyig leszögezik, hogy hazánk egyszerre forrás-, tranzit- és célországa a szexuális kizsákmányolás céljával folyó emberkereskedelemnek, a legtöbb szakember előtt világos, hogy Magyarországon jelenleg (még) a prostitúcióba bevont gyermekek és nők többsége magyarországi magyar, és többnyire itthon is marad.

Mindezek ellenére természetesen elég sok a hozzánk behurcolt külföldi, (főként a szomszédos országokból behozott magyarul beszélő lányok, nők, de fiúk is), és még több a tőlünk külföldre „közvetített” vagy egyenesen eladott magyar prostituált. Az utóbbi hónapokban – a növekvő külföldre irányuló nőkereskedelem egyértelmű jeleként – nem egy tragikus, magyar sértett sérelmére külföldön elkövetett prostituált-gyilkosságról is értesülhettünk. Az egyik esetben az áldozat 18 év alatti, vagyis gyermek volt.

Néhány európai város rendőrsége újabban magyar ajkú rendőrtisztviselőt kénytelen alkalmazni, mivel megszorodtak náluk azok a (csak) magyarul beszélő prostituáltak, akik az ottani hatóságok szemében egyértelműen emberkereskedelem áldozatai.

Mind több olyan magyar áldozattal, illetve potenciális, vélt áldozattal kell számolni, akiket külföldi partnereink küldenek haza, olyanokkal, akiket itthon adnak el hazai emberkereskedők egymásnak, illetve olyan idegen származású áldozatokkal, akiket saját rendőrségünk fedez fel. Számukra ugyanúgy, mint a prostitúcióból kilépni szándékozó felnőtt, illetve a gyermekprostituáltak számára, többféle, egymással párhuzamosan, illetve egymásra épülve működő szolgáltatást kell egyidejűleg biztosítani.

Az emberkereskedelem áldozatait – leszámítva az esetleges nyelvi nehézségeket – elvileg nem kell külön kezelni a segítséget kérő (elfogadó) prostituáltaktól, csak annyiban, amennyiben a hazai vagy nemzetközi hatóságok igényt tartanak a közreműködésükre a büntetőeljárásban, ha valamilyen nemzetközi egyezmény értelmében kell nekik jogokat biztosítani (ill. megvonni tőlük), valamint, ha olyan veszélyes bűnszervezet fenyegeti őket, amelytől kiemelten biztonságos körülmények között kell védelmet biztosítani a számukra.

A javasolt speciális ellátó intézmény – amely a hazai vagy nemzetközi büntetőeljárásban résztvevő, a nálunk tartózkodási engedéllyel nem rendelkező, vagy különösen veszélyeztetett (esetleg nagyon rossz állapotban lévő) áldozatoknak nyújt szolgáltatást – átmeneti elhelyezést és további, az integrációt, reintegrációt elősegítő szolgáltatásokat is nyújt az ellátottaknak.

Az ellátás elvi alapja a meggyőződés, hogy a (szexuális célú) emberkereskedelem áldozata a célország polgárainak „hívására” érkezett az adott országba, a felelősség a kibocsátó ország mellett tehát a célországot is terheli helyzetéért.¹⁶

Ezért a minálunk segítséget kérő, illetve kapó külföldről idehurcolt áldozatoknak minden támogatást meg kell adni annak érdekében is, hogy ha nem akarnak, nem tudnak hazamenni szülőhazájukba, akkor legyenek képesek minálunk új életet kezdeni. A külföldről visszakerült magyar áldozatoknak pedig abban kell segítenünk, hogy – ha már hazakerültek – itthon legyenek alkalmasak beilleszkedni a társadalom szerencsésebb, prostitúciótól és szexuális kizsákmányolástól mentes életet élő felébe.

Az emberkereskedelem áldozatait ellátó szolgáltatással kapcsolatos elvárások:

- Biztonságos hely (ez nem jelenti feltétlenül azt, hogy titkos!), amelyet azonban – egy-egy titkos című helytől eltekintve – az áldozatok önállóan is felkereshetnek. A biztonság egyrészt a bűnözőktől való védelmet, másrészt a túl korai szökés megakadályozását is szolgálja. Ugyanakkor biztonságosnak kell az intézménynek lennie abból a szempontból is, hogy a benne folyó munka (nem a személyi adatok persze) a szakmai nyilvánosság előtt nyitott, a módszertan közismert és ellenőrizhető legyen, s erről külső szakmai, pénzügyi szupervízió gondoskodik.
- Lehetőleg autonóm civil szervezet működtesse – ez a nemzetközi tapasztalatok szerint megkönnyíti az áldozatok megnyerését, aminek jelentősége lehet a büntetőeljárás során is. A civil szervezet munkáját ugyanakkor a hatóságokkal kötött szoros szerződés szabályozza.
- A prostitúció, az emberkereskedelem, a nemek egyenlősége, az erőszak stb. tárgykörében képzett szakszemélyzet, elsősorban női munkatársak: pszichológusok, pszichiáterek, továbbá orvosok, szociális munkások, jogászok, tanárok.
- Intenzív rehabilitációs programok (ha kell, magyar nyelvtanulás, jogi és állampolgári ismeretek, trauma-feldolgozás, csoport-terápia, önismereti csoportok, képzés, munkaerőpiaci tréning, családtagok felkutatása stb.).
- Ambuláns ellátás az elhelyezéssel ellátást nem igénylő, vagy abból már továbblépett (volt) áldozatoknak (a büntetőeljárások sok esetben akár hosszabb ideig is eltarthatnak, mint ameddig az ügyfél igénybe veszi az elhelyezéssel ellátást: a jogi, mentális, szociális segítségre tovább is szüksége lehet).

¹⁶- Ehhez hasonló jogszabályok vannak érvényben pl. Olaszországban, ahol 1998 óta több olyan törvénymódosítást is bevezettek, amelyek migránsoknak, illetve az emberkereskedelem áldozatainak akkor is lehetővé teszik az országban maradást és a rehabilitációt célzó támogató szolgáltatások igénybevételét, ha nem tudnak vagy akarnak a hatóságokkal az ellenük lekövetett bűncselekmények felderítésében és bizonyításában együttműködni.

A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer szakmai alapelvei

Betlen Anna

Bevezetés

Projektünk javaslatot tesz olyan több elemből álló szolgáltatóhálózat¹⁷ fokozatos felépítésére, amely komplex módon tud segítséget nyújtani mind a megelőzésben, mind az áldozatok megsegítésében, miközben hozzájárul a közvélemény formálásához, a szociális, egészségügyi, jogi, rendészeti területen dolgozó szakemberek képzéséhez, továbbképzéséhez. Ez a protokoll-terv a prostitúció és az emberkereskedelem áldozatainak ellátását szolgáló rendszer közös működési alapelveit hivatott vázolni, ezért csak a legszükségesebb mértékben tartalmaz olyan módszereket, szabályokat, előírásokat, amelyek a tervezett ellátóhálózat különböző tagjaira, elemeire külön-külön érvényesek.

A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer működtetése állami feladat¹⁸. Finanszírozását elsősorban normatív állami forrásból, valamint civil, egyházi és önkormányzati szervezetek, intézmények számára kiírt pályázatok keretei között kell biztosítani.

A magyar és nemzetközi közéletben egyaránt vita folyik arról, hogy vajon a prostitúcióban élők mennyiben kényszer és mennyiben szabad döntésük eredményeképp folytatják ezt a tevékenységet. Mi, akik ezen a projekten dolgozunk, azon az állásponton vagyunk, hogy a prostitúció nem fér össze az ember méltóságával¹⁹, s hogy a prostituáltak, sztriptíz-táncosok, öltáncosok, gogo-görlök és pornófilm-szereplők döntő többségükben súlyos, bűncselekményekkel tarkított kényszerek, megfélemlítés, csalás, illetve reménytelen élethelyzetük hatására kezdtek a prostitúcióba, s onnan saját erejükből alig van esélyük tartósan kilábalni.

Vannak sokan azonban, akik szerint a tényleg létező kényszerek, zsarolás és más bűncselekmények (egyebek között az emberkereskedelem) léte, mégoly nagy gyakorisága sem ok arra, hogy mindenkit áldozatnak tekintsünk, aki prostituáltként (vagy öltáncosként, pornófilm-szereplőként stb.) él, és megtagadjuk tőlük egyrészt a megélhetés ezen módját, másrészt a saját döntésnek és önálló életvitelnek kijáró tiszteletet.

Abban ugyanakkor minden vitatkozó fél megegyezik, hogy a prostitúcióból kilépést, rehabilitációt, integrációt, illetve reintegrációt, jogvédelmet biztosító szolgáltatásokat kellene nyújtani a prostitúcióval és az emberkereskedelemmel összefüggő bűncselekmények áldozatainak (gyermekprostituáltak, emberkereskedelem áldozatai), és mindazoknak, akik erre igényt tartanak, akár önkéntesnek, akár kényszer áldozatának tekintik magukat.

Magyarország, mint oly sok kevésbé vagy közepesen fejlett ország, a prostitúció és emberkereskedelem forrás-, tranzit- és célországa egyszerre. Azok a társadalmi jelenségek, amelyek a prostitúció kínálati, keresleti oldalát meghatározzák, egyben jelentős, egyéb kellemetlen következményekkel is járó társadalmi problémák (szegénység, elmaradottság, nemi és etnikai egyenlőtlenség, nők elleni erőszak, gyermekek elleni erőszak, kizsákmányolás stb.).

¹⁷ A javaslatot lásd a 25. oldalon.

¹⁸ Lásd Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény 16. Cikkét.

¹⁹ Uo, Preambulum.

Ezért a prostitúció elleni fellépés, a prostitúció és emberkereskedelem hátterében meghúzódó okok leküzdése, a hátrányos következmények visszaszorítása akkor is közös társadalmi érdek, ha magát a prostitúciót nem mindenki ítéli meg egyféleképpen.

Tervezett szolgáltatásunkat ezen a viszonylag szélesebb platformon kívánjuk összehangolni más segítségnyújtó szervezetekkel, ami nem jelenti azt, hogy egy-egy fontos elvi alapvetést ne kötnénk ki az együttműködés feltételeként.

I. Az ellátóhálózat felállításának háttere és céljai:

I. 1. Háttér

Magyarországon jelenleg a prostitúcióból kilépni kívánó vagy menekülő, esetleg az emberkereskedelemnek is áldozatul esett nők és gyermekek nem számíthatnak szükségleteiknek, igényeiknek megfelelő szolgáltatásra. Egy vagy két létező menhelyről tudunk, de ezek oly kevés információt közölnek magukról, hogy még azt sem lehet tudni, valójában hány férőhelyen, milyen feltételekkel, kiknek milyen ellátást nyújtanak. Akadnak még utcai szociális munkával foglalkozó szervezetek, amelyek ugyancsak segítenek prostituáltaknak is. De jogsegélyt, pszichológiai, szociális ellátást ma a rendelkezésre álló nyilvános információk szerint csak a prostitúció fenntartását támogató szervezetek biztosítanak a számukra.

A prostitúciótól veszélyeztetettek, a fiatalkorú prostituáltak, a kilépni, menekülni szándékozók jelenleg valójában ellátatlanok. Szükség van tehát a hiányzó ellátórendszer pótlására, az áldozatok szervezett támogatására, valamint prevencióra.

I. 2. Célok

Az ellátóhálózat célja olyan többszintű, sokfunkciós támogató szolgáltatást nyújtani, amely a prostitúcióból menekülő, illetve bűncselekmények áldozatául esett nőket és gyermekeket hatékonyan segíti a rehabilitációban és a visszailleszkedésben, közben biztonságot nyújtva segít nekik a szociális és jogi ügyeik intézésében is.

A hálózat emellett hathatósan működhet közre olyan tudományos eredmények gyűjtésében, módszertanok kidolgozásában, képzési szakanyagok kifejlesztésében, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy hosszabb távon is felvegyük a küzdelmet a nők és gyermekek elleni erőszak ezen rendkívül súlyos formáival.

Az ellátóhálózat létrehozásával a gyermekprostitúció, az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás más formáinak megelőzését, prevencióját is szolgálni kívánjuk. Egy áttekinthető, a nyilvánosság és a szakmai figyelem kontrollja alatt működő, tudományos és képző tevékenységet is végző rendszer fontos szerepet tölthet be a prostitúciós iparral és a nemzetközi és országokon belüli emberkereskedelemmel kapcsolatos közöny és tudatlanság leküzdésében, végső soron a prostitúció és emberkereskedelem prevenciójában.

2. Alapelvek

2. 1. A fiatalkorú prostituáltat, az emberkereskedelem áldozatát, valamint a prostitúcióból kilépni, menekülni szándékozó, s ezért segítséget kérő személyeket a nemi alapú erőszak áldozataiként kezeljük. Ezért – az első kapcsolatfelvételkor lehetőleg mindig, más esetben az ügyfél igényeit figyelembe véve – mindenki számára lehetővé kell tenni hogy nő legyen, aki vele foglalkozik²⁰. A nemek egyenlőségének hívei vagyunk, ez azonban nem jelenti azt, hogy a prostitúció, emberkereskedelem áldozataival kapcsolatban lévő futtatók, kliensek szociális, lelki vagy jogi szükségleteire is tekintettel kell lennünk.

20- Ez a fiúprostituáltakra is érvényes, mivel többnyire nekik is férfiak által elkövetett erőszakot kellett elviselniük.

2. 2. A szolgáltatás ideológiailag semleges. Ez nem csupán azt jelenti, hogy az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény rendelkezései irányadóak, de azt is, hogy a szolgáltatás semmiféle ideológiai, politikai, vallási viselkedést, magatartást, jelzést nem kíván meg a munkatársaktól, az ügyfelektől vagy az együttműködő partnerektől. A vallási, ideológiai, politikai beállítódással kapcsolatos mindennapi súrlódások elkerülését az intézmények házirendjei, belső szabályzatai szabályozzák.

3. A hálózat tagjai

- o Utcai szolgálatok
- o Alacsonyküszöbű szolgáltatóhelyek (segélyvonalak, drop-in centerek vagy „KRÉTA Állomások”²¹⁾)
- o Menedékotthonok (shelterek), különféle biztonságos szálláshelyek, kiléptető lakások
- o Ambuláns ellátóközpontok (pszichológiai, jogi, szociális szolgáltatás, tanácsadás)
- o Gyermekprostitúció ellenes akciócsoport
- o Rendőrség, ügyészség
- o Családsegítő szolgálatok, Gyermekjóléti szolgálatok
- o Nevelőotthonok
- o Jegyző, gyámhatóság
- o Egészségügyi intézmények, szakemberek
- o Ügyvédek, jogsegélyszolgálatok

4. A hálózat működése

4. 1. Szükséges jogszabályok

- o Projektünkben komplex javaslatot²² teszünk a prostitúciót és az emberkereskedelmet érintő jogi háttér átalakítására. Ezzel kettős célunk van: egyrészt megkönnyíteni a bűnelkövetők felfedezését, az áldozatok felismerését és azonosítását, másrészt biztosítani a megelőzést, valamint az áldozatok rehabilitációját, integrációját és reintegrációját elősegítő szolgáltatások működtetésének törvényes feltételeit.
- o Ennek a javaslatnak a nyomán a Szociális és a Gyermekvédelmi törvény állami feladatként rögzíti a prostituált, az emberkereskedelem áldozata és a gyermekprostituált ellátását, és rendelkezik a megfelelő szolgáltató- és ellátó intézmények állami támogatásának feltételeiről. Jogszabály rendelkezhet arról is, hogy egy-egy feladatot, tevékenységet csak együttműködési megállapodásokkal szabályozott keretek között lehet végezni.
- o Miniszteri vagy országos főkapitányi rendelet, utasítás szabályozza a rendőrség együttműködésének kereteit, feltételeit az áldozatokat ellátó önkormányzati, civil vagy egyházi szervezetekkel.

4. 2. A működés körülményei

Az ellátóhálózat tagjai a feladat elvégzéséhez szükséges infrastruktúrával, felszereléssel (ezek bérelhetők, juttathatók stb.), személyzettel és szabályzatokkal kell rendelkezzenek.

- o Helyiség (a prostitúcióra kényszerítés, ill. az emberkereskedelem, valamint a gyermekprostitúció áldozatai speciális igényeinek megfelelően szükség szerint külön, biztonságos fogadóhelyiség az alapszükségletek kielégítésére alkalmas felszereléssel: telefon, postacím, fűtés, takaró, alapélelmiszerek stb.),
- o speciálisan képzett személyzet, internet, mobiltelefon stb., továbbképzés, szupervízió,

21 - Javasolt elnevezés: Krízis-ellátó És Tanácsadó Állomás

22- A javaslatot lásd a 45. oldalon.

- o a szervezet etikai szabályzata tartalmazza a speciális áldozatokkal való bánásmód alapelemeit, a szervezeti és működési szabályzat az épület fizikai-műszaki biztonságosságán túl is gondoskodik mind az ellátók, mind az ellátandók biztonságáról (kit nem lehet beengedni, kit mikor kell értesíteni stb.). Az etikai szabályzat és az SZMSZ nyilvános.

4. 3. Együttműködés, vezetés, felelősség, képviselő

A gyermekprostitúció és az emberkereskedelem áldozataival, illetve az érvényes jogszabályok szerint bűncselekmény áldozatának nem minősülő, de a prostitúcióból kilépni szándékozó ügyfelekkel foglalkozó hálózat különböző tagjai a hatékony és komplex ellátás biztosítása érdekében együttműködnek.

Az együttműködés lehet rendszeres, rendszertelen, szabályozott, informális.

- o A hálózatban együttműködő szervezetek általánosan érvényes etikai szabályzatban vagy konkrét, felek közötti megállapodásban is rögzíthetik az együttműködés tartalmi részleteit, azt pl., hogy milyen feltételekkel irányíthatnak egymásnak ügyfeleket, az ügyfél milyen esetben utasítható vissza, s ilyenkor mi a teendő vele.
- o **Kötelező** írott és rendszeresen ellenőrzött, felülvizsgált együttműködési megállapodásokat²³ kötni a civil, egyházi ellátó szervezetek és a rendőrség között, egyrészt annak érdekében, hogy a bűncselekmények áldozatai vagy tanúi a hatóságok számára is megnyugtató elbánást, elhelyezést nyerjenek, másrészt pedig, hogy biztosítani lehessen a hatósági eljárások során a másodlagos-harmadlagos viktimizáció lehetőség szerinti elkerülését.
- o **Kötelező** továbbá együttműködési megállapodásokban rögzíteni az adatkezelésre vonatkozó jogszabályok által érintett adatok átadását, átvételét, gyűjtését és közzétételét egyrészt annak érdekében, hogy a hatóságok biztosak lehessenek az együttműködés keretében kiadott adatok törvényes kezelését illetően, másrészt pedig, hogy a hatóságokkal folytatott együttműködés ne veszélyeztesse az áldozatokkal foglalkozó szervezetek ügyfeleikkel kialakított bizalmi viszonyát.
- o **Kötelező** együttműködési megállapodásban rögzíteni a Gyermekprostitúció-ellenes akciócsoport tagjainak feladatkörét, a munkamegosztást, az adat- és információkezelés szabályait, az értesítési kötelezettségeket, az esetleges mulasztások szankcióit, az esetmegbeszélések rendjét, az esetek dokumentálásának módját, a hatékony együttműködést elősegítő rendszeres tréningeket, a monitoringot, valamint a szupervíziót.
- o A hálózatot alkotó szervezetek, **ha csak lehetséges**, együttműködési megállapodások keretében dolgoznak együtt egészségügyi, jogi, szociális tevékenységet végző szakemberekkel, intézményekkel. Ezek keretében rendelkeznek arról is, hogy a szervezet számára rendszeres jogi, pszichológiai és egészségügyi szolgáltatást végző szakemberek – az állandó stáb tagjai mellett az ideiglenesen vagy részfoglalkozásban, esetleg a munkáltató részéről kötött együttműködési megállapodás keretében az ellátó szervezethez kihelyezett munkaerőként – speciális képzésben részesülnek, hogy megismerjék és megértsék az áldozatok közös jellemzőit, felismerjék speciális problémáikat, megértsék jelzéseiket, és képesek legyenek valódi, hatékony segítséget nyújtani nekik.
- o A hálózat tagjai együttműködési megállapodásban rögzítik a feladatmegosztás, az értesítés, információcsere, adatkezelés, dokumentáció és a fegyelmi felelősség rendjét.

23- Lásd pl. EBESZ/ODIHR: Az emberkereskedelem áldozatainak védelme Belföldi együttműködési modellek (Gyakorlati kézikönyv – részlet) c. dokumentumot (jelen kötet 2. számú melléklete).

Az együttműködési megállapodás rendelkezik a tisztségek betöltésének módjáról, a döntéshozatal rendszeréről, arról, hogy ki miről nyilatkozhat nyilvánosan, s arról is, hogy egyet nem értés esetén milyen fórumot kell felkeresniük.

5. Specializáció

- o A hálózat tagjai – összhangban a javaslataink alapján elkészülő majdani jogszabályokkal – külön-külön határozzák meg saját ügyfélkörüket: lehetnek csak gyermekekkel, csak felnőttekkel, csak külföldiekkel foglalkozó intézmények, lehetnek csak utcai, csak telefonos, csak személyes és csak egészségügyi segítséget nyújtó szolgáltatások, és elképzelhetők olyanok is, amelyek egy vagy több célcsoportnak, egy vagy többféle szolgáltatást is nyújtanak. Törekedni kell arra – ezt a majd megszülető, a prostituáltak szociális ellátását, rehabilitációját állami feladatként elismerő jogszabály alapján kiírandó pályázatok révén lehet is biztosítani –, hogy a területi igényeknek megfelelően lehetőleg minden, a 3. pontban felsorolt szolgáltatás álljon rendelkezésre.
- o Az ügyfelek felvételekor – a szervezetek szakmai specializációja által megszabott kereteken belül – semmiféle megkülönböztetés nem alkalmazható: sem vallása, sem szexuális orientációja, sem etnikai, nemzeti hovatartozása stb. (lásd EBtv) alapján nem lehet kizárni valakit a szolgáltatásból. Egyetlen kivétellel: minthogy a prostitúció és az emberkereskedelem a nők elleni erőszak egyik súlyos formája, az ellátottak többségének sajátos szükségleteire tekintettel férfi ügyfelek felvételének kizárása (pl. egy shelterben) vagy legalábbis korlátozása indokolt.

6. Az ügyfelekkel folyó munka

6.1. Elérhetőség

- o A hálózat tagjai a titkosság, illetve közvetlen hozzáférhetőség különböző formáit alkalmazzák. Az utcai segítők és az alacsonyküszöbű szolgáltatások általában közvetlenül hozzáférhetők, telefonszámukat, címüket rendszeresen hirdetik, szórólapok, internetes honlapok tudósítanak róluk. Az információs anyagok lehetőleg tartalmazzák, hogy pontosan ki fordulhat a hálózat tagintézményeihez. E leírásoknak pontosnak, körülhatároltnak és közérthetőnek kell lenniük. A szolgáltatókat az ügyfelek akár saját kezdeményezésükre is felkereshetik. Ugyanakkor az alacsonyküszöbű szolgáltatást már a potenciális ügyfelekkel találkozó egyéb szolgáltatók (iskola, orvos, médiumok, bizonyos esetekben a rendőrség) is ajánlhatják a rászorulóknak. Számolni kell azzal, hogy az ügyfelet rokon, barát, segítő kíséri.
- o Más szervezetek csak telefonon vagy interneten történt jelentkezés alapján érhetők el, valamint a társszervezetek is (szintén előzetes egyeztetéssel) küldhetnek ügyfelet.
- o A rendőrség indokolt esetben fokozottan biztonságos intézménybe küldi, juttatja a bűncselekmények áldozatait, tanúit, illetve azokat a külföldi áldozatokat, akiknek más módon nincs lehetőségük Magyarországon tartózkodni. A rendőrség – a nemzetközi egyezményekben foglalt eseteken kívül – nem követelheti segítsége ellentételezésekként a nyomozásban, felderítésben, büntetőeljárásban való együttműködést sem az áldozattól (tanútól), sem az együttműködő szervezet munkatársától.
- o A célzottan az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás felnőtt és gyermekáldozataival foglalkozó szolgáltatások jelenleg sehol nem elérhetők az országban. Nyilvánvaló, hogy a fokozatosan felépülő szolgáltatások eleinte még nem lesznek alkalmasak arra, hogy az ország egész területéről mindenféle szolgáltatást igénylő ügyfeleket fogadhassanak. Minden szolgáltató szervezetnek tisztáznia kell tevékenységi és földrajzi hatókörét.

6. 2. Az ellátás módja, eszközei

- o Az ellátó szervezet nem erőlteti rá a segítséget az áldozatra, ill. rászorulóra, mivel a szolgáltatás sikerének fontos feltétele a támogatás önkéntes elfogadása. Kivétel a gyermekáldozat: az ő esetében, súlyos krízishelyzetben, akár kényszerintézkedések alkalmazására is sor kerülhet. Más esetekre a hálózatban folyó szerteágazó szolgáltatótevékenység nyújt megfelelő keretet: a komolyabb segítség elfogadására nem kész ügyfelek alacsonyküszöbű szolgáltatásokban részesülhetnek.
- o Az ellátás a melegtea-osztástól, a szóbeli információ nyújtástól a tartós személyes kapcsolaton és bizalmon alapuló terápiás munkáig terjed. A szervezetek hálózatba szerveződésének legfőbb értelme éppen az, hogy egymásra támaszkodva az ügyfél igényeinek, szükségleteinek, ízlésének leginkább megfelelő segítő szolgáltatást kínálhassák.

6. 3. Az ügyfél felvétele

- o A szolgáltatás alapvonásai közé tartozik az ítélezés-mentesség, az áldozat hibáztatásának elkerülése, tanácsadás helyett információ-megosztás, az áldozat helyzetének (fizikai, érzelmi, anyagi biztonságának) felmérése, annak vizsgálata, hogy az áldozatnak vannak-e terveik, ha igen, mire irányulnak, ha nem, akkor mit vár a szolgáltatótól.
- o Néhány alacsonyküszöbű szolgáltatástól eltekintve (pl. tea- vagy óvszer-osztás) a szolgáltató munkatársa (ez általában egy asszisztens vagy szociális munkás) és az ügyfél között folytatott személyes beszélgetés (első interjú) alapján dől el, milyen szolgáltatást kínálnak az igénybe vevőknek. Ha telefonon vagy másik szervezetenél vették fel a kapcsolatot az ügyféllel, közlik vele az őt fogadó szervezet címét, a munkatárs nevét, a rendelkezésre álló időt, és tájékoztatják, miképp készülhet fel leghasznosabban a találkozóra (pl. hivatalos iratok előkészítése). Kíváncsi, hogy a megbeszélésre a lehetőségekhez mérten egy héten belül, sürgős esetben akár aznap sor kerüljön.
- o A személyes kapcsolaton alapuló munka elengedhetetlen feltétele a szolgáltató szervezet többi munkatársából alakított team felügyelete. Minden esetet az ügyféllel személyesen foglalkozó munkatárs javaslatára a team által jóváhagyott, figyelemmel kísért és dokumentált gondozási terv alapján kezelnek. Amennyiben akár az asszisztens, akár a szociális munkás úgy ítéli meg, hogy az ügyfél problémáját nem az a szervezet képes a legkompetensebben megoldani, a szervezetek közötti formális vagy informális megállapodások figyelembevételével a hatékony továbbirányítás elveinek megfelelő módon (megfelelő információkkal, más intézmény nevében feladatot nem vállalva, illetve ígéretet nem téve stb.) az ügyfelet más intézményhez vagy szakemberhez irányítja.
- o A továbbirányítás feltétele, hogy a munkatárs az ajánlott intézmény profilját ismerje, annak szakmaiságáról előzetesen a tőle elvárható módon meggyőződjék, az ajánlott intézmény határait ismertesse, szükség esetén kapcsolatba lépjen az ajánlott intézménnyel, és lehetőség szerint meggyőződjék arról, hogy a továbbirányítás hatékony lesz/volt.

6. 4. A szolgáltatás tartama

- o Speciális (pl. veszélyeztetett kiskorú, idegenrendészeti ellenőrzés alatt álló személy) esetektől eltekintve az ügyfél szabadon felhagyhat a segítség igénybevételével. A távozás és újrakezdés – kivéve, ha ezzel súlyosan zavarja a többi ügyfél ellátását –, minthogy a traumatizált áldozat viselkedésének ismert jellemzői közé tartozik, önmagában nem lehet indoka az ügyfél szolgáltatásból való kizárásának.
- o Egyebekben a szolgáltatók – a javasolt jogszabályok rendelkezéseinek figyelembevételével – az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás áldozataira jellemző szükségletek szerint alakítják ki a gondozásban tölthető idő kereteit.

7. Az ügyféllátás menete

7. 1. Első találkozás

Az ügyféllel való első találkozást a szociális munkás dokumentálja. Felveszi az ügyfél adatait, valamint az ügyre vonatkozó összes olyan adatot és tényt, amelyek ismerete szükséges ahhoz, hogy a team az ügyfél ügyében döntést tudjon hozni. A dokumentációban a munkatárs kitér az ügyfél ellátásának általános és speciális (adott ügyre vonatkozó) kívánatos, szükséges és lehetséges céljaira, valamint ismerteti a kezelési tervet. Ismerteti a szolgáltatásokat, illetve megegyeznek a kapcsolattartás módjáról.

Az ügyféllel történő első beszélgetésben legalább a következők feltérképezését el kell végezni:

- az ügyfél biztonságban van-e
- igényel-e jogi ellátást
- igényel-e orvosi ellátást, esetleg szükséges-e orvoshoz kísélni
- igényel-e pszichológiai ellátást
- a mentálhigiénés ellátáson túl igényel-e mást is
- igényel-e bármely intézményi szolgáltatást, ha igen, azt a szolgáltató tudja-e biztosítani
- képes-e az ügyfél ügyeinek önálló vitelére
- képes-e az ügyfél érdekeinek önálló képviselésére a mindennapi életben (nem jogi)
- rászorul-e az ügyfél ingyenes jogi ellátásra (amennyiben nem, az nem feltétlenül zárja ki őt a jogosult ügyfelek köréből!)
- rajta kívül vannak-e más veszélyeztetett családtagok
- szükséges-e távoltartó rendelkezés kiadásának kezdeményezése
- vannak-e az ügyfélnek elképzelései arról, hogy hogyan kívánja a helyzetét megoldani
- vannak-e elképzelései arról, hogy milyen segítséget szeretne kapni
- összeegyeztethetők-e ezek az elképzelések a szolgáltató feladataival
- van-e valaki a környezetében (bántalmazó partner, futtató stb.), aki közvetlen veszélyt jelent akár rá, akár másokra nézve a közeljövőben.

7. 2. Az első találkozás során az alábbi sürgősségi intézkedésekre kerülhet sor:

- o rendőrség, mentők értesítése
- o válságtanácsadás, támogatás a biztonság érdekében, biztonsági terv készítése
- o a krízis-szálláshely értesítése a speciális szükségletű kliensek fogadása érdekében
- o szükség szerint személyes kíséret nyújtása rendőrségi meghallgatáshoz, látletvételhez, orvosi ellátáshoz, krízis-szálláshelyhez vagy egyéb biztonságos szálláshoz
- o kapcsolatfelvétel az ellátó intézménnyel, krízis-szálláshellyel
- o sürgősségi jogi tanácsadás

7. 3. Az első találkozást követő együttműködés az ügyfél és a szolgáltató között már az egyes ellátó intézmények rendjét követi.

Az alacsonyküszöbű szolgáltatásoktól eltekintve azonban ezt általában szerződés, megállapodás keretei között teszik, amelyben a felek meghatározzák, hogy a szolgáltató mire nézve vállalt kötelezettséget, valamint ismételt meg kell állapodni a kapcsolattartás módjában. A munkatársnak tudatában kell lennie annak, hogy lehetséges, hogy az ügyfél csak bizonyos korlátok között képes a szerződésben vállaltaknak megfelelni. Előre biztosítani kell tehát az ügyfelet arról, hogy önmagában ez a tény nem ok a szolgáltatások korlátozására.

- o Az ügyfél-ellátás során az ügyfél a következő nem sürgősségi szolgáltatásokban részesülhet:
- o a sürgősségi esetek utánkövetése, amennyiben az ügyféltől származó adatok alapján ez kivitelezhető (telefonon, esetleg személyes látogatással, a szerződésben foglaltaknak megfelelően),

- o komplex tanácsadás (az őt ért erőszak természetére vonatkozó speciális információk átadása, a biztonság felmérése és központba helyezése),
- o a szociális munka lehetőségeinek igénybevételeivel való támogatás,
- o jogi tanácsadás,
- o jogi képviselő megszervezése, a képviselő ügyvéd munkájának elősegítése (pl. tárgyalásra kísérés, beadványszerkesztés), esetmegbeszéléseken való részvétel,
- o Az ügyben együttműködő személyek (jogász, pszichológus, szociális munkás, más intézmény/szervezet munkatársa stb.) közötti kapcsolattartás, információ-megosztás,
- o lehetőség szerint s amennyiben az ügyfél ezt igényli, hosszú távú rehabilitációs célú terápia biztosítása, az esetleg szükséges külső szakemberek bevonása (orvos, pszichológus, pszichiáter).

8. Az ügyféllátás szervezeti keretei

8. 1. Az ügyféllátás fő színtere a team, amely korlátozódhat az ügyfelet épp ellátó szervezet munkatársaira, de intézményközi együttműködés esetén értelemszerűen tartalmaznia kell a társintézmények munkatársait is. Ugyanakkor egy ügyfélért egy munkatárs a fő felelős, aki dönt arról, hogy mikor van szükség egyéb szakember bevonására.

8. 2. Az ellátó szervezetre vonatkozó általános előírások

- o Esetmegbeszélést legalább hetente egyszer kell tartani, melyen az összes aznap tárgyalt ügygel kapcsolatban álló munkatárs részt vesz.
- o Rendszeres szupervíziót kell biztosítani, melyen az összes, ügyféllel kapcsolatban álló munkatárs, és igény, illetve beleegyezés esetén külső együttműködő szervezet munkatársa, amennyiben az együttműködést megállapodásban vállalta, részt vesz.
- o Az ügyben részt vevő, és az ellátó szervezet nevében eljáró személyekre (jogász, pszichológus, szociális munkás stb.) a belső munkatársakra vonatkozó magatartási szabályok érvényesek.

9. Az ügy lezárása

9. 1. Egy ügy akkor tekinthető lezártnak, ha

- o az ügyfél és a szolgáltató szervezet között kötött szerződést sikerült teljesíteni,
- o az ügyfél ugyanazon ügye más módon lezárul,
- o az ügyfél kifejezett nyilatkozatával jelzi, hogy a szolgáltató közreműködésére többé nem tart igényt,
- o az ügyféllel az együttműködés ellehetetlenül (ezt részletes dokumentációval ellátott indokolt határozatban kell vele közölni),
- o az ügyféllel a szerződésben foglaltak szerint fél évig nem lehet kapcsolatot létesíteni, és az ellátó szervezet dokumentálja, hogy ezt megkísérelte,
- o az ügyfél meghal,
- o a szolgáltató szervezet megszűnik.

9. 2. Az ügy lezárása után egy évvel, illetve a szerződésben foglalt más időpontban a szolgáltató az ügyfelet a szerződésben meghatározott módon utánkövetés céljából egyszer megkeresi. E megkeresés során a munkatárs igyekszik megtudni, hogy hogyan alakult az ügyfél sorsa, de ezen érdeklődés során is köteles megtartani az ügyféllátás során követendő alapelveket.

9. 3. A lezárt ügy dokumentációját a szolgáltatást nyújtó intézmény archívumában öt évig kell megőrizni.

10. Egyéb szabályok, feladatok

10. 1. A titoktartás szabályai

- o A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer ügyfeleinek speciális helyzete adataik fokozott védelmét követeli meg. Életük és testi épségük biztonsága érdekében ezért adataik semmilyen harmadik személynek nem adhatók ki, erre irányuló felhatalmazásukat az ellátórendszeren belül is fokozottan ellenőrizni kell, a dokumentációt biztonságosan kell tárolni (írásban és elektronikusan is).
- o A titoktartás házon belül, valamint az együttműködő intézményeken/szervezeteken belül is kötelező: az ügyfelekről szóló információmegosztás nem haladhatja meg az ügy ellátásához szükséges mértéket.

10. 2. A nyilvánosság bevonásának szabályai

- o A hálózat intézményeiben folyó tevékenységekről elsősorban az intézményvezető, illetve felhatalmazásával meghatározott más dolgozó nyilatkozhat.
- o A tudományos munka, módszertani fejlesztés, képzés számára feldolgozott adatok, információk kezelése az adatvédelmi szabályok betartásával kell történnék. A tudományos, elemzési, sajtó célra – ezen szabályok betartásával – előkészített adatok ugyanakkor nyilvánosak.
- o Az ellátó intézményrendszer működésére a nyújtott szolgáltatások természetére, az elérhetőségre (amennyiben nem titkos) vonatkozó információk nyilvánosak. A szervezetek etikai elvei, alapszabályzatai és az SZMSZ-ek, valamint a törvényes előírásoknak megfelelően a pénzügyi beszámolók, továbbá a hálózat tagjainak együttműködését szabályozó (nem titkosított) együttműködési megállapodások ugyancsak nyilvánosak.
- o Az egyes személyekre vonatkozó adatok, információk nyilvánosságának lehetséges és tilalmazott módjait minden esetben az ügyfél hozzájárulása, illetve erre irányuló igénye dönti el.
- o A szolgáltató szervezet munkatársának elsődleges feladata a nyilvánosság bevonása során, hogy az ügyfél érdekeit tartsa szem előtt. Így pl. fel kell hívnia az ügyfél figyelmét arra, hogy semmilyen ezirányú kötelezettség nem terheli, ismertetnie kell továbbá a nyilvánossággal járó lehetséges hátrányokat, illetve veszélyforrásokat, valamint azt, hogy ezek felmerülése esetén az ellátást nyújtó szervezet milyen kötelezettségeket tud (vagy nem tud) vállalni.
- o Az ellátást nyújtó szervezetek helyiségeibe, irodáiba stb. való idegen betekintést kerülni kell.

10. 3. Esetleges panaszokkal kapcsolatos eljárások

A prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer eljárásaira vonatkozó panaszokat a fenntartó – civil szervezet esetén a Bíróság – felé lehet benyújtani.

11. Az ellátó hálózat felállításának és működésének jogszabályi alapját és hátterét képező speciális jogszabályok és egyéb normák:

- o Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény („New York-i Egyezmény”),
- o az 1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről (CEDAW),
- o a 45/2003 (IV. 16) számú országgyűlési határozat a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról,

- o az 1074/1999. (VII. 7) számú kormányhatározat a bűncselekmények áldozatai és hozzátartozóik védelme, káruk megtérülése, enyhítése érdekében teendő jogalkotási feladatokról és egyéb intézkedésekről,
- o a 13/2003 (III. 27) országos rendőr-főkapitányi intézkedés a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására,
- o az 1997. évi XXXI. tv. a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény vonatkozó rendelkezései,
- o a 1009/2004. (II. 26.) a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról (a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X. 28.) OGY határozat 2. pontjában foglalt feladatok végrehajtása) szóló Kormányhatározat családon belüli erőszak hatékony kezelésére vonatkozó rendelkezései,
- o A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény,
- o a Szociális törvény,
- o A Szociális Munka Etikai Kódexe
kiegészítve a vonatkozó nemzetközi emberi jogi egyezményekben, azok kiegészítő jegyzőkönyveiben, az Európai Unió és az Európa Tanács által kibocsátott ajánlásokban, valamint a hazai és nemzetközi szakirodalomban egységesen elfogadott elvekkel.

.../2010. (.....) OGY határozat

a prostitúciós célú kizsákmányolás és emberkereskedelem megelőzéséről és hatékony kezeléséről, a prostitúció, a szexuális erőszak, és a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak védelméről valamint a testi és nemi önrendelkezés biztosításáról

Spronz Júlia - Wirth Judit

Az Országgyűlés eleget téve a Magyar Köztársaság kötelezettségvállalásainak, a nemzetközi egyezményeknek és ajánlásoknak, így különösen

- az ENSZ A nőkkel szembeni diszkrimináció valamennyi formájának felszámolásáról szóló (CEDAW) egyezményének, illetve ennek kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. tvr. 6. cikkéből;
- az ENSZ CEDAW Bizottságának a Magyar Köztársaság IV-V. összevont Kormányzati Jelentéséhez fűzött 23. számú megállapításából és 24. számú Ajánlásából (2002), valamint a VI. Kormányzati Jelentéséhez fűzött 23. számú Ajánlásából (2007);
- az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezményének, illetve az ennek kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényből;
- az ENSZ Emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában létrejött Egyezményből, illetve az ennek kihirdetéséről szóló 1955. évi 34. törvényerejű rendeletből;
- az ENSZ Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Egyezményéből (Palermói Egyezmény), valamint az ennek kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvényből;
- az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 1. cikkéből (Kötelezettségek az emberi jogok tiszteletben tartására), 3. cikkéből (Kínzás tilalma), 4. cikkéből (Rabszolgaság és kényszermunka tilalma);
- az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülésszakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 7. és 8. cikkéből;
- a Nők IV. (Pekingi) Világkonferenciájának Cselekvési Programjából és Zárónyilatkozatából (1995),
- a Palermói Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelmének megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyvéből (a továbbiakban: Palermói Jegyzőkönyv), valamint a kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvényből;
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 5. számú Ajánlásából (2002)
- az Európa Tanács egyezményéből az emberkereskedelem ellen (2005. május 3.), melynek aláírására Magyarország részéről 2007. október 10-én került sor;
- a Tanács 2002/629/IB kerethatározatából (2002. július 19.) az emberkereskedelem elleni küzdelemről;
- a Tanács 2004/68/IB kerethatározatából (2003. december 22.) a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről;
- a Tanács 2004/81/EK irányelvéből (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált, vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal

- együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről;
- a Hágai Programból a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban (2004. november);
 - az Európai Unió tervéből az emberkereskedelem elleni küzdelemre és annak megelőzésére vonatkozó legjobb gyakorlatokról, normákról és eljárásokról (2005. december);
 - a Tanács 1999. október 15-16-án, Tampereben elfogadott következtetéseiből;
 - a Brüsszeli Nyilatkozatból az Emberkereskedelem Megelőzéséről és Visszaszorításáról (2002.);
 - az Európai Bizottság mellett működő Emberkereskedelem Elleni Szakértői Csoport jelentéséből (2004. december 22.);
 - az Európai Parlament állásfoglalására a szexuális kizsákmányolás által veszélyeztetett nők és gyermekek kereskedelmének megakadályozását szolgáló stratégiákról (2004/2216(INI));
 - az Európai Parlament 2010. február 10-i állásfoglalására az emberkereskedelem megakadályozásáról (P7_TA-PROV(2010)0018)
 - a Magyar Köztársaság Alkotmányának 54. és 55. §-ából;
 - az emberkereskedelem elleni, 2008-2012 közötti nemzeti stratégiáról szóló 1018.2008. (III. 26.) Korm. határozatból adódó kötelezettségeinek,

tiszteletben tartva minden ember jogát arra, hogy szexuális és testi önrendelkezésének teljes mértékben birtokában legyen és maradjon, valamint

elismerve a szexuális visszaélés és/vagy kizsákmányolás bármely formája áldozatának jogát arra, hogy minden lehetséges védelemben, illetve rendelkezésre álló szolgáltatásban részesülhessen,

felismerve a hatályos jogi szabályozás hiányosságait, a hatályos jog érvényesülésének nehézségeit;

felismerve a szexuális kizsákmányolási célú emberkereskedelem és a prostitúció közötti összefüggést,

felismerve és elismerve továbbá, hogy a prostitúció és általában a szexipar a jelenlegi hazai szabályozás szerint a legalitás, a szervezett és a nem szervezett bűnözés határterületein mozog, az emberkereskedelem pedig az országokon belül és országok között folyó szervezett bűnözés egyik legjövődelmezőbb ága, mindkettő egyre növekvő számban és arányban vonja be és zsákmányolja ki a kiszolgáltatott nők és gyermekek tömegeit,

felismerve, hogy a szabályozás ellentmondásos volta miatt a legalitás és illegalitás között elmosódó határok a prostitúció, az emberkereskedelem és általában a szexipar kapcsán felmerülő problémák kezelését jelentősen megnehezíti, gyakran ellehetetleníti,

felismerve, hogy a különféle formákat öltő prostitúció, illetve a szexuális kizsákmányolás céljával folytatott emberkereskedelem, valamint a szexuális erőszak nem a nemi erkölcsöt sérti, hanem az azt elszenvedő személy testi és nemi önrendelkezési jogát, valamint veszélyezteti életét és testi, lelki, szexuális egészségét, épségét,

felismerve és elismerve, hogy szexuális visszaélés áldozatának minősül minden olyan személy, aki korlátozva vagy akadályozva van nemi önrendelkezésének gyakorlásában, így a további fellépésnek az áldozatok védelmére kell összpontosítania a gyermekek és nők helyzetének megfelelő figyelembe vételével azáltal, hogy biztosítja, hogy az áldozatoknak nyújtott segítség nincs feltételekhez kötve, hogy az áldozat kizsákmányolásba adott beleegyezése irreleváns, és hogy az áldozatoknak joguk van a segítségre a büntetőeljárásban való részvételi hajlandóságuktól függetlenül,

emlékeztetve a CEDAW Bizottság azon ajánlására, mely a prostituált nők kizsákmányolásának hatékony tilalmát, és számukra egészségügyi, szociális és különféle emberi jogvédő támogatásokat kínáló szolgáltatások biztosítását rögzítő jogszabály meghozatalát sürgeti,

tudomásul véve, hogy az emberkereskedelem és a prostitúció a szervezett bűnözéssel való kapcsolata miatt a társadalomra és az áldozatokra fokozottan veszélyes terület, amelyet különös eszközökkel kell szabályozni,

figyelembe véve, hogy a nemzetközi tapasztalatok szerint a prostitúció intézményrendszerének a dekriminalizálása, a bordélyok és egyéb hasonló intézmények legalizálása és a prostitúció gazdasági tevékenységként való elismerése a szervezett bűnözés, a nemzetközi emberkereskedelem, a felnőtt és kiskorú személyek prostitúcióban, ill. a szex-ipar más formáiban való kizsákmányolásának ugrásszerű növekedéséhez, az áldozatok kiszolgáltatottságának fokozódásához, a keresletet támasztó vásárlók számának növekedéséhez vezetett,

az alábbi határozatot hozza:

I.

A prostitúcióval és emberkereskedelemmel közvetlenül és közvetve kapcsolatos valamennyi jogszabály teljes áttekintését 2011. ...-ig végre kell hajtani abból a célból, hogy azok képessé váljanak minden lehetséges védelem megadására a prostitúcióban lévő személy számára, és az emberkereskedők, prostitútorok minden lehetséges eszközzel való hatékony üldözésére. Így például át kell alakítani a Btk. vonatkozó fejezeteinek teljes rendszerét, és egyes tényállásait, hogy azok az emberkereskedelmet és a prostitúciót mint az emberi jogokat, a személy méltóságát, testi épségét, egészségét, életét sértő gyakorlatot tudják megragadni, át kell alakítani a prostitúciós tevékenységet végzőkre vonatkozó egészségügyi szabályokat oly módon, hogy azok a prostituáltat védjék.

1. Mindaddig, amíg az előző pontban foglalt áttekintés megtörténik, az alábbiak szerint biztosítani kell a prostitúcióban levő személyek lehető leghatékonyabb védelmét oly módon, hogy a hatályos jogszabályokat figyelembe véve mindazokat, akik prostitúciós tevékenységet folytatnak, ha a Btk. 205. § szerinti bordélyházban tevékenykednek és/vagy a Btk. 206.§-a szerinti kitartottjuk van és/vagy a személyükre vonatkozó – a Btk. 207. §-ban szabályozott – kerítés történt, áldozatnak kell tekinteni. Ez utóbbi esetekben a prostituáltat akkortól kell jogosultnak tekinteni az áldozatsegítésre, hogy az e cselekményekre vonatkozó eljárásban legalább alapos gyanú merült fel a bűncselekményre. Hasonlóképpen áldozatnak, és az áldozatsegítésre jogosultnak kell tekinteni azokat a prostitúcióban lévő személyeket, akik a prostituáltakra vonatkozó egészségügyi igazolással nem rendelkeznek.

2. Az ily módon áldozatnak elismert személy számára a rendőr, illetve bármely egyéb közfeladatot ellátó személy részéről kötelező az áldozatsegítés felajánlása. Az áldozatsegítés e célra szolgáló intézményrendszerét és jogszabályi feltételeit – a nők és gyerekek elleni erőszak leküzdésével, illetve az áldozatok ellátásával foglalkozó civil szervezetek által működtetett áldozatsegítő ellátó hálózat létrehozásával, s a működtetésére vonatkozó, e javaslatához csatolt „protokoll” alapján – ki kell alakítani.

A szabályozás kialakításának kerete nem elsősorban, és nem feltétlenül „A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről” szóló 2005. évi CXXXV. törvény – mivel az ilyen áldozatok nem elsősorban az ott szabályozott segítségre és támogatásra szorulnak rá –, hanem az ő speciális helyzetükre kialakított, de államilag garantált szolgáltatásokat tartalmazó külön törvény. Ebben figyelemmel kell lenni arra, hogy az e személyek számára

nyújtandó ellátásnak nem feltétele bármely büntetőeljárás megindítása (az attól függetlenül természetesen folyhat), és nem számon kérhető rajtuk a felajánlott segítség igénybe vétele. Nem kötelezhetők továbbá arra, hogy a büntetőeljárásban – amennyiben van ilyen – feljelentőként, sértett-tanúként részt vegyenek.

3. Az I. l. pontban meghatározott személyeket továbbá a vonatkozó bűncselekmények sértettjének kell tekinteni, és velük kapcsolatban a büntetőeljárásban a sértettekkel kapcsolatos eljárásokat maradéktalanul érvényesíteni kell. Az Országgyűlés ezért felkéri a rendőrség felügyeletével megbízott minisztert, illetve az Országos Rendőrfőkapitányt, hogy vizsgálja meg, mely kiegészítő normákat kell alkotni ennek érvényesítésére, és azokat 2011-ig alkossa meg.

II.

Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a szexuális visszaélések áldozataival foglalkozó társadalmi szervezetek bevonásával dolgozza ki azokat a jogszabály-módosításokat, amelyek az emberkereskedelem és a szexuális visszaélés, illetve kizsákmányolás bármely formájának áldozatai számára a teljes önrendelkezésük visszaállításához szükséges feltételeket biztosítják, és a rendelkezésre álló segítségnyújtás akadályait elhárítják, az alábbiak figyelembe vételével:

1. Biztosítani szükséges, hogy a szexuális visszaélés fent meghatározott áldozata e minőségében semmilyen formában ne legyen büntethető, vele szemben a vele folytatott szexuális tevékenységgel kapcsolatban semmilyen eljárás ne legyen kezdeményezhető, adatainak kezelése és nyilvántartása kizárólag az ellene elkövetett szexuális visszaélés kivizsgálásának lefolytatása céljából, tanúként vagy sértettként megengedett, adatainak zárt kezelése csak kifejezett, írásban megerősített kérésére oldható fel, egyéb nyilvántartása tilos.

2. A **Büntető törvénykönyvről** szóló 1978. évi IV. törvény XII. Fejezetében foglalt „személy elleni bűncselekmények”, valamint XIV. Fejezetének II. címében foglalt „nemi erkölcs elleni bűncselekmények”, releváns szakaszait oly módon szükséges módosítani, hogy azok tükrözzék az emberkereskedelem és a prostitúció közötti kapcsolatot. Így az emberkereskedelem törvényi tényállásában – összhangban a Palermói Jegyzőkönyv 3. cikkének 1) bekezdésével, és az ENSZ CEDAW Bizottságának Magyarország számára erre vonatkozóan kiadott felszólításával – egyértelműen meg kell jeleníteni a többi között a szexuális kizsákmányolás céljából történő emberkereskedelmet.

3. Tekintettel a jelenlegi szabályozás buktatóira, amelyek miatt a bizonyítás szinte lehetetlen a szexuális kizsákmányolás és az emberkereskedelem áldozatának „adás-vétele” vonatkozásában, a nemzetközi bevált gyakorlat figyelembe vételével ki kell dolgozni a bizonyítás olyan alapelveit, melyek a szabályozás jogpolitikai indokait nem lehetetlenítik el. E körben az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a szabályozás kialakításánál többek között

- **állapítsa meg a szexuális kizsákmányolást, ha**

- o a tevékenységet folytatótól a szexuális szolgáltatásnak nevezett tevékenységéből származó bevételenek több, mint 50%-át elveszik, vagy le kell adnia, mely esetben a bűnelkövetők azok, akiknek a pénzt odaadja, illetve akik azt elveszik, valamint akiknek a pénzt továbbadják,
- o valaki szexuális szolgáltatást adósság fejében végez, mely esetben a bűnelkövetők azok, akiknek az adósa, valamint azok is, akik számára a szexuális szolgáltatás bevétele átadja, valamint
- o a szexuális szolgáltatást végző személyt e tevékenységgel összefüggésben személyi szabadságában bármely mértékben korlátozzák, kényszerítik, sanyargatják, ha rabságban vagy szolgaként tartják;

- tekintse az emberkereskedelem bizonyítékeként, ha igazolt a kérdéses személy adásvétele, és tekintse igazoltnak az emberkereskedelmet, ha a személy

- o utazásával kapcsolatban bárki – akár a forrásországban, akár a tranzitorszámban, akár a célországban – az utaztatással foglalkozó gazdasági szervezetek szokásos hasznát meghaladó haszonszerzésre törekszik, vagy bárkinek abból ilyen haszna van, és ez esetben a haszonszerzésre törekvő, és/vagy azt megszerző, valamint a személyért fizető személyeket (eladó és vevő) tekintse az emberkereskedelem elkövetőjének,
- o nem volt ura az utazása megszervezésének, és/vagy annak célját és okát tekintve megtévesztették, vagy azt meg sem mondták neki, akár az utazásával, akár a célországban folytatott tevékenységével kapcsolatban bármely kényszernek vagy fenyegetésnek van vagy volt kitéve,
- o nem rendelkezik szabadon az úti okmányokkal, egyéb személyazonosító irataival, vagy hamis iratokkal rendelkezik, amelyeket a „munkáltatójától”, vagy a „barátjától” kapott,
- o nem tudja, hogy milyen jogi alapon és milyen minőségben tartózkodik az adott országban, vagy tudja, hogy nem rendelkezik tartózkodásra jogosító papírokkal, de nyilvánvaló, hogy ezzel kapcsolatban nem mer segítséget illetve felvilágosítást kérni
- o azt állítja, hogy adósságcsapdában van, mert valaki kifizette az utazását, és neki vissza kell fizetni a tartozást,
- o menekült státuszért folyamatodik anélkül, hogy ezt meg tudná magyarázni,
- o olyan fizikai és mentális egészségügyi tüneteket mutat, amelyek jellemzőek az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás áldozataira (ezek közé tartoznak a fizikai sérülések, valamint a PTSD és a szakirodalom által leírt egyéb tünetek),
- o nincs abban a helyzetben, hogy akár csak rövid időre is egyedül maradjon, és önállóan intézze az ügyeit, kíséret vagy ellenőrzés nélkül beszéljen kívülállókcal, segítőkkel, vagy meghatározza, hogy hová megy, és mennyi ideig van távol,
- o által előadott történet betanultnak tűnik, vagy igyekszik minden módon elkerülni a helyzetéről való beszélgetést;

- tekintse továbbá alaposnak a gyanút az emberkereskedelemre, ha

- o ugyanaz a személy egyszerre több másik személy számára próbál vízumot szerezni nem nyilvánvalóan legális és igazolt célból, és előbbi személyt tekintse az emberkereskedelem valószínű elkövetőjének,
- o ha az adósságcsapdában levő személy nem ugyanannak fizeti meg az utazási költségeket, mint aki azokat kifizette,
- o ha a prostitúcióban levő személy nem maga határozza meg, hogy kinek, és mennyi szexuális szolgáltatást nyújt, illetve nem nyújt, valamint ha nem maga határozza meg, hogy a prostitúcióból kilép-e.

4. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy haladéktalanul tegyen javaslatot a Btk. 202/A. §-ának a Btk. rendszerében történő megfelelő elhelyezésére a prostitúciós bűncselekmények körében.

5. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy jogszabályban rendelkezzen a prostitúciós bűncselekményekből, ill. az emberkereskedelemből származó javak elkobzásáról és az áldozatok javára történő felhasználásáról.

6. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt át kell tekinteni abból a szempontból, hogy abban a szexuális visszaélés gyermek és felnőtt áldozatainak védelmét milyen módon lehet és kell kifejezett szabályokkal fokozni, például – de nem kizárólag – a tanúvallomások kép- és hangrögzítésével, és ennek az eljárásban bizonyítékként való felhasználásával, az áldozathibáztató jogalkalmazói hozzáállás megváltoztatásával, az előítéletes pl. az áldozat

szexuális előéletére vonatkozó kérések tiltásával, az elkövető(k) és áldozat(ok) az eljárás során történő szembesítésének tilalmával, illetve korlátozásával, és találkozásuk elkerülésével eljárási cselekmények során, a bíróság eljárásában a sértettek, a tanúk és az elkövetők kötelező elkülönítésével.

7. A gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. tv. 9. §-ában hivatkozott, a szexuális tevékenység reklámozására vonatkozó külön törvényt kell kidolgozni, mely többek között figyelmet fordít arra, hogy a jogtalan, szabálytalan reklámtevékenység szankcionálásával ne a prostitúcióban lévő nőket sújtsák.

III.

Tekintettel arra, hogy a szexuális kizsákmányolás áldozatainak, mint minden visszaélés áldozatának védelme és támogatása állami feladat, az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy

1. a prostitúcióban lévő személyek védelmében és támogatására alkossa meg azokat a szabályokat, amelyek biztosítják a szexuális kizsákmányolás áldozatainak szociális, pszichológiai, egészségügyi és egyéb ellátását. Ennek érdekében szükséges áttekinteni a **szociális igazgatásról és szociális ellátásokról** szóló 1993. évi III. törvényt, és abban az ellátásra – a többi ellátotti csoporthoz hasonlóan – állami vagy önkormányzati normatívákat biztosítani, és a segítők számára a szükséges védelmi szabályokat megalkotni;

a törvényt továbbá oly módon kell módosítani, hogy abban helyet kapjanak a prostitúcióból kilépni szándékozók, illetve az emberkereskedelem áldozatai számára létesített önálló intézményformák, melyek figyelembe veszik azt a tényt, hogy az e körben áldozattá vált személyek gyakran a szervezett bűnözés elől kénytelenek menekülni;

2. a **gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról** szóló 1997. évi XXXI. törvényt és a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényt úgy hangolja össze, hogy a családtagot (gyermeket és felnőttet) együtt is befogadó otthonok ne csupán a gyermek jogán, hanem a felnőtt jogán, gyermekkel vagy anélkül is befogadják a rászorulókat, és számukra is megfelelő színvonalú ellátást kínálnak, valamint biztosítani kell, hogy a kizsákmányolásból, erőszakból menekülő kiskorú a saját jogán, önállóan is kérhesse elhelyezését;

3. hogy a Szociális és Munkaügyi Miniszter rendeletben szabályozza a **szociális igazgatásról és szociális ellátásokról** szóló 1993. évi III. törvény fenti módosításainak végrehajtását oly módon, hogy az ellátórendszer létesítési és működési feltételeit kialakítja és fenntartja.

IV.

A gyermekek védelmének kiemelt jelentőségét elismerve az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a **gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról** szóló 1997. évi XXXI. törvényt úgy módosítsa, hogy az biztosítsa a 17.§-ban szabályozott jelzőrendszer hatékonyságát, így különösen

1. hozza létre a „gyermekprostitúció-ellenes akciócsoport” elnevezésű intézményt, és az ennek működéséről szóló törvényt, figyelemmel az e Határozat mellékletét képező, a prostitúció és az emberkereskedelem áldozatait segítő ellátórendszer felállításáról, feladatairól és szakmai alapelveiről szóló mellékletek gyermekprostitúció-ellenes akciócsoportra vonatkozó részeire,

2. a jelzési és együttműködési kötelezettség körében biztosítsa a védett címek kiadásának korlátozását a szexuális visszaélés, illetve kizsákmányolás áldozataivá vált gyermekek és felnőttek esetében;

3. tekintse át a jelenlegi fegyelmi szankció hatékonyságát, és vizsgálja meg a büntetőjogi felelősségre vonás gyakorlatának kialakítása szükségességét (Btk. 171. § foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés),

4. a gyanú felmerülésétől kezdve egyértelműen biztosítsa a szexuális kizsákmányolás, szexuális visszaélés, vagy emberkereskedelem gyermek áldozatának jogát arra, hogy a szülői házat elhagyja a visszatérésre való kötelezés kizárásával – e kényszer alól *expressis verbis* felmentve az összes hatóságot és intézményt –, illetve a kapcsolattartási kötelezettség alóli felmentését, valamint állapítsa meg a nem bántalmazó szülőnél, vagy ha erre nincs mód, a kötelező intézményi vagy harmadik fél magánszemélynél történő elhelyezését, amennyiben családjában vagy egyéb tartózkodási helyén ilyen cselekmény áldozatává vált,

5. a szabályozás kialakításánál – képzések, eseti együttműködések előírásával, az eseti együttműködések résztvevőinek adatkezelésre vonatkozó jogainak pontos meghatározásával, a hatékony szankciórendszer kialakításával – fordítson különös figyelmet annak biztosítására, hogy a gyermekek ellátására szolgáló intézmények ne válhassanak a prostitúcióba, illetve emberkereskedelemben vezető út első állomásaivá.

V.

Elismerve, hogy a szexuális kizsákmányolás elleni fellépés elengedhetetlen eszköze a hatóságok, társadalmi szervezetek, és az ellátórendszer tagjai közötti hatékony együttműködés biztosítása, az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy dolgozza ki a megfelelő szabályozást annak érdekében, hogy az emberkereskedelem, valamint a szexuális kizsákmányolás gyermek és felnőtt áldozatai számára működtetendő ellátás rendszerében a rendőrség kötelezően működjék együtt a szociális, egészségügyi, nevelési-pedagógiai intézményrendszerrel. Ezen együttműködés körében a rendőrség látókörébe kerülő áldozatról a nyomozó hatóság kötelezettségévé kell tenni, hogy a rendőrség – az ilyen áldozatok ellátásával foglalkozó civil szervezettel kötött, az adatvédelemhez fűződő érdekek körültekintő figyelembevételére érdekében külön jogszabályban rendezendő együttműködési megállapodás keretében – e civil szervezetekhez forduljon, ugyanakkor az áldozat biztonsága érdekében a civil szervezeteket nem terhelheti feljelentési és információ-átadási kötelezettség.

VI.

Felismerve, hogy az emberkereskedelem áldozata egy hónap alatt a legritkább esetben tud informált döntést hozni arról, hogy kíván-e együttműködni a hatóságokkal, és tiszteletben tartva a 2002/629/IB Tanácsi Kerethatározat 7. cikkében foglaltakat, az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy tekintse át a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvényt, és

1. vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy az emberkereskedelem áldozatai számára nyitva álló 30 napos gondolkodási időt felemelje, és legalább hat hónapra hosszabbíthatóvá tegye, valamint

2. egyértelműen mondja ki, hogy az e törvényben szabályozott támogatások igénybe vételének nem előfeltétele, hogy az emberkereskedelem áldozata büntetőeljárást indítson.

VII.

Kiemelt fontosságot tulajdonítva annak, hogy a Magyar Köztársaság alkalmazásában álló személyek szexuális célú kizsákmányolásnak, szexuális visszaélésnek semmilyen formáját ne kövessék el, az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy gondoskodjék róla, hogy

1. A Külügyminisztérium – szükség szerint együttműködve az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal – megalkossa azokat a szabályokat (etikai kódexet, belső viselkedési szabályt, fegyelmi rendet), amelyek biztosítják, hogy a Magyar Köztársaság külképviseletein szolgálatot teljesítő személyek

a.) szexuális szolgáltatásokat – szolgálati viszonyuk azonnali felfüggesztésének terhe mellett – nem vesznek igénybe,

b.) a szexuális vagy egyéb célú emberkereskedelem áldozatává vált magyar állampolgároknak ítélezés nélküli feltétlen segítséget nyújtanak az áldozat körülményeinek és igényeinek figyelembe vételével, hazatérését elősegítik, illetve – amennyiben a célországban kíván maradni – a szükséges támogatással és pontos információkkal ellátják.

2. A Honvédelmi Minisztérium – szükség szerint együttműködve az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal – megalkossa azokat a szabályokat (etikai kódexet, belső viselkedési szabályt, fegyelmi rendet), amelyek biztosítják, hogy a Magyar Köztársaság külföldi katonai kontingenseiben szolgálatot teljesítő személyek szexuális szolgáltatásokat – szolgálati viszonyuk azonnali felfüggesztésének terhe mellett – nem vesznek igénybe.

3. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy gondoskodjék róla, hogy az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium megalkossa azokat a szabályokat (etikai kódexet, belső viselkedési szabályt, fegyelmi rendet), amelyek biztosítják, hogy a Magyar Köztársaság rendvédelmi és nyomozó szerveinél szolgálatot teljesítő, valamint igazságszolgáltatásában és közigazgatásában szolgálati viszonyban dolgozó személyek szexuális szolgáltatásokat – szolgálati viszonyuk azonnali felfüggesztésének terhe mellett – nem vesznek igénybe.

4. A fentieken túl, de azokat nem érintve, az Országgyűlés felkéri továbbá a Kormányt, hogy alkossa meg azokat a jogszabály-módosításokat, melyek a fenti pontokban foglalt visszaélést hivatali visszaélésként, illetve katonai bűncselekményként szankcionálják.

VIII.

Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy intézkedjék a szabályozás minden elemének áttekintéséről abból a célból, hogy azok a nemzetközi egyezmények helyes fordításával tükrözzék az egyezményekben megtalálható védelmi igényt a szexuális kizsákmányolás áldozatainak vonatkozásában is, valamint hogy a nemzetközi szabályozásban (pl. 2002/629/IB Tanácsi Kerethatározat, P6_TA(2006)0005 és P7_TA-PROV(2010)0018 Európai Parlamenti állásfoglalás) világos és egyértelmű kapcsolat az emberkereskedelem, a prostitúció és általában a szexuális kizsákmányolás között ne tűnjék el a magyar szabályozásból, mivel ez akadályozza a probléma hatékony kezelését, és eltagadja az áldozatoktól a védelem jogát.

IX.

Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy gondoskodjék az emberkereskedelem, a szexuális kizsákmányolás és a prostitúció körében a nemre, korra bontott adatok gyűjtéséről, tekintettel arra, hogy a pontos statisztikai adatok ismerete elengedhetetlen a jelenség megfelelő kezelésének kidolgozásához. Az adatgyűjtés terjedjen ki mind az áldozatok, mind az elkövetők személyére. Adatgyűjtésre köteles valamennyi olyan hatóság, intézmény, mely az áldozatok ellátásában részt vesz, a sérelmükre elkövetett cselekmények vonatkozásában eljár.

X. Határidők

A fenti jogalkotási feladatok elvégzésére az Országgyűlés felkéri az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumot – szükség szerint együttműködve az illetékes más minisztériumokkal és egyéb szervekkel –, illetve a Szociális és Munkaügyi Minisztériumot, hogy 2011. ...-ig alkossa meg a fenti jogszabályokat illetve rendeleteket, valamint a vonatkozó minisztériumokat, hogy alkossák meg az etikai kódexeket, illetve magatartási szabályokat, amelyek lehetővé teszik az emberkereskedelem, valamint a szexuális és testi önrendelkezés megsértése miatt áldozattá vált személyek biztonságának fentiek szerinti garantálását. Felkéri továbbá minisztériumokat, hogy tekintsék át rendeleti joganyagukat annak biztosítására, hogy az se a vonatkozó nemzetközi normákkal, se a megalkotandó jogszabályokkal ne álljon ellentétben. E tevékenységük során az állami intézmények kötelesek a témában tapasztalatot szerzett civil jogvédő szervezetekkel együttműködni.

Indoklás:

Bevezetés:

Nemzetközi statisztikai adatok szerint a prostituáltak 2%-a végzi tevékenységét mindenfajta kényszerrel mentesen önként, a fennmaradó 98% erőszak vagy fenyegetés, kényszer hatása alatt áll. A szabályozás célja, hogy a túlnyomó többség valóságára, igényeire reflektáljon.

Az I. ponthoz:

Jelen szabályozás egésze az emberi jogi szemlélet tükrözi, mely a prostitúcióba kényszerítést a nők elleni erőszak egyik formájaként kezeli. Ez a szemléletmód két pilléren nyugszik: az áldozatok védelmén és az elkövetők felelősségre vonásán. Az emberkereskedők, prostitútorok megbüntetése, egyben speciális és generális prevenciót is jelent. Az emberi jogi keret biztosítja, hogy az emberkereskedelem és a prostitúciós kényszer az alapvető emberi jogok sérelmeként jelenjen meg és kerüljön definiálásra.

Az I.1. ponthoz:

Főként az utcai prostituáltak védelmében e pont arról rendelkezik, hogy a jelzett feltételek teljesülése esetén a prostitúciós tevékenységet végző személyt automatikusan úgy kell tekinteni, mint aki a személye elleni kényszer áldozata. Ebből következően számára az áldozatok részére az e Határozat I.2. pontjában megfogalmazott segítséget kell felajánlani (az igénybe vétel kényszere nélkül). Az új szabályozás alapja az, hogy a prostitúció és az emberkereskedelem a társadalom számára fokozottan veszélyes terület, amelyet legalábbis részben a szervezett bűnözés irányít. Ezért abból kell kiindulni, hogy amennyiben egy prostitúcióban lévő személy nem tudja magát megvédeni az egészségét, testi épségét, emberi méltóságát ért vagy érő károktól, akkor áldozatnak kell őt tekinteni. Ennek minimumkritériuma, hogy jövedelmével szabadon rendelkezik, illetve nem vállalhat át olyan adósságot, melynek törlesztését neki kell magára vállalni (ilyen az adós-szolgaként dolgoztatott prostituált, akinek „vételárát” eladója már munkába állása előtt felvette, a törlesztést azonban neki kell leróni szexuális tevékenységgel).

Az I.2. ponthoz:

Szükségesnek tartjuk az emberi jogi áldozat fogalmának és a jogi sértett terminusnak a megkülönböztetését. Ezek bizonyos, szociális, gyermekvédelmi jogszabályok tekintetében kevésbé precíz használatot igényelnek, mint a büntetőjogi normákban. Lehetővé kell tenni, hogy az áldozatsegítésnek azon formái, amelyeket a mi javaslatcsomagunkban foglalt hálózat és protokoll ír le, törvényi háttérrel kapjanak akkor is, ha a célcsoport tagjairól még nem

bizonyítottatott be, hogy bűncselekmény áldozatai avagy sértettjei. Ez a lazább fogalomhasználat a megelőzést szolgálja (analóg módon a kiskorú veszélyeztetése fogalommal, amelyet a gyermekvédelmi törvény és a büntető törvénykönyv eltérően használ).

Az I.3. ponthoz:

Az I.1. pontban említett bűncselekmények sértettjeit a rendőrség gyakran nem tekinti sértettnek, így például a személyükre vonatkozó adatgyűjtést nem végzi el az egyébként a sértettekre irányadó szabályok szerint. Ez azzal a következménnyel jár, hogy róluk nem gyűjtenek adatot, így a jelenségre vonatkozó szakmai és tudományos következtetések levonása ellehetetlenül. Ezért a rendőrség számára szükség esetén szabályzatban, vagy egyéb kötelező normában elő kell írni a megfelelő eljárást, teendőket, még akkor is, ha ezek egyébként a büntetőeljárásból, és az egyéb jogszabályokból kiolvashatók lennének.

A II.2. ponthoz:

Zavar forrása, és egyben a hatályos szabályozás érthetetlen hiányosságából fakadó következménye is, hogy az emberkereskedelem tényállása még csak nem is utal a prostitúcióra. Hasonlóképpen, a prostitúcióval kapcsolatos szabályok sem utalnak az emberkereskedelemre, mint a prostitúciós ipart tápláló lehetséges bűncselekményre. Úgy kell ezért módosítani a jogszabályokat, hogy a két elkövetési mód közötti összefüggés – a halmozott kár, valamint a kölcsönös súlyosbító hatás – mérlegelhető legyen. A Btk.-ban jelenleg szabályozott „üzletszerű kéjelgés elősegítése”, illetve „kerítés” bűncselekmények e bűncselekményt, illetve az emberkereskedelem és a prostitúció közötti kapcsolatot nem tartalmazzák, tekintettel arra, hogy ezeknek – lévén nem „személy elleni”, hanem „nemi erkölcs elleni” bűncselekmények – nincsen sértettje. Szintén hiányossága a jelenlegi szabályozásnak, hogy nem használja a bűncselekmény fogalmában a kizsákmányolás kifejezést, amely pedig hűen tükrözi az elkövetés lényegi elemét. A definíciós hiányosságok leküzdésére az egyik lehetséges mód az egyezmény szövegének átvétele.

A II.3. ponthoz:

A szabályozás jogpolitikai indokai a jelenlegi szabályozás mellett nem tudnak érvényesülni. Hiába ítélték ugyanakkora büntetésre az elkövető más tényállás alapján, ez az áldozat számára nem jelent sem kellő jogvédelmet, sem kellő jóvátételt: mivel nincsen kimondva, hogy emberkereskedelem történt, az áldozat nem kaphat jogvédelmet és személyi védelmet, hiszen nincs elismerve, hogy egyáltalán bűncselekmény áldozata. E problémát világosan jelzi a kerítés tényállás alkalmazása az emberkereskedelem helyett: azonos büntetési tétel tartozik hozzájuk, de a kerítést könnyebb bizonyítani, az emberkereskedelmet nehezebb. A statisztikák azt támasztják alá, hogy az emberkereskedelem tényállást az igazságszolgáltatás igyekszik kerülni: a korábbi kb. 20-30-ról 8-ra csökkent az esetek száma, miközben egyéb források alapján nyilvánvaló, hogy maga az emberkereskedelem nem csökkent. A részletezés célja, hogy a nemzetközi szakirodalom és a bevált jogalkotási és jogalkalmazási gyakorlat alapján a jogalkotót, majd a jogalkalmazó hatóságokat egyértelmű fogódzókkal segítse, amelyek meghatározzák úgy az emberkereskedelem, mint a szexuális kizsákmányolás jeleit, és az elkövetők és az áldozatok közti különbségtétel szempontjait.

A II.4. ponthoz:

A Btk. 202/A. § elhelyezése helytelen, mivel az a fiatakorú – azaz 18 éven aluli – prostituált használatát tiltja, míg a „megrontás” bűncselekménye a 14 éven aluli személyekkel történő közöserköltést rendeli büntetni. A kérdéses jogszabályhely tartalmánál fogva a prostitúciós bűncselekmények közé való, egyben nem illik a „megrontásba”, hisz az csak 14 éves korig

releváns. A bűncselekmény elnevezése önmagában is elavult és elfogadhatatlan patriarchális értékrendet tükröz: a gyermek szexuális használata nem azért üldözendő, mert „megrontja” a gyermeket, hanem mert szexuális önrendelkezését még gyakorlatilag annak kialakulása előtt ellehetetleníti, és méltóságát, testi és lelki egészségét semmibe veszi. A kérdéses törvényi tényállás megalkotása a magyar jogrendszer régi adósságát róttta le a fiatalkorúak prostitúciós használatának tilalmával, ugyanakkor elhelyezése a patriarchális szemlélet megerősítéseként hat – „prostitúcióval csak a 18 év alatti személyt, mint árut nem szabad megrontani, utána már szabadon használható pénzért”. Egy ilyen szemlélet nyilvánvalóan nem erősíti a fiatalkorúak prostituálása elleni fellépést, hiszen az maga is a patriarchális értékrendből táplálkozik.

A III.1. ponthoz:

A prostituáltak szociális ellátása során a szociális ellátórendszer tagjai a jelenlegi szabályozás alapján feladatukat nem tudják ellátni. Már az utcai szociális munka feltételei is csak a hajléktalanok az idősök, a pszichiátriai betegek, a fiatalok, a kábítószerbetegek ellátására vannak kialakítva. E körbe ráadásul a bármely oknál fogva prostitúciós tevékenységet végző személyek nem is feltétlenül esnek bele, így a szociális munkának elvileg sincs lehetősége arra, hogy őket bármely módon segítse, vagy körükben megelőző tevékenységet folytasson. Ez a hiányosság oda vezet, hogy a prostitúciós tevékenységet végző személy nem kap szakszerű ellátást (sem ártalomcsökkentő – betegségmegelőzés, áldozattá válás megelőzésének elősegítése, esetleges áldozatvédelem, stb. –, sem magasabb szintű támogatást) még akkor sem, ha a tevékenységgel esetleg fel kíván hagyni, de ennek lehetőségeit nem ismeri. További súlyos következménye e helyzetnek, hogy ilyen segítő tevékenység hiányában lehetetlen valódi képet kapni, megbízható adatokat beszerezni az ellátandó személyek nagyságrendjéről, így nem csak az e kérdéssről szóló társadalmi vita reked meg az alátámaszthatatlan becslések szintjén, de arról sem lesz adatunk, hogy valójában mekkora ellátórendszerre, és milyen ellátásokra van legégetőbb szükség.

A III.2. ponthoz:

A prostitúcióból kilépni szándékozók, illetve az emberkereskedelem áldozatai számára jelenleg nem áll rendelkezésre olyan ellátás, amely hatékony védelmet nyújtana a szervezett bűnözés e formájából menekülők számára. Az ellátásnak ennek megfelelően – a nemzetközi példákat figyelembe véve – többlépcsősnek kell lennie, mely magában foglalja zárt és titkos, a nyitott, de titkos, és a nyitott, otthonszerű kiléptető-házakat is. A kialakítandó szabályozásnak gondoskodnia kell arról, hogy a címek kiadása csak az arra jogosítottak számára történhessen meg, ugyanakkor meg kell határozni azok körét (szociális ellátórendszer érintett tagjai, az áldozatokkal foglalkozó civil szervezetek, stb.), akik e házakba ellátottakat irányíthatnak. Pontosan meg kell határozni a kiadható adatok körét és célját, felhasználásának korlátait. Minden további vizsgálat nélkül, haladéktalanul gondoskodni kell továbbá a gyermekek (18 éven aluliak) számára az azonnali elhelyezésről akkor, ha ezt ők maguk kérik, bármely vizsgálat csak ezt követően, a gyermek biztonságba kerülése után indítható. Ez áll összhangban egyébként az állampolgári jogok országgyűlési biztosa által 2010-ben a gyermekvédelmi jelzőrendszerről folytatott átfogó vizsgálatának eredményeivel és megállapításaival.

A III.3. ponthoz:

A **szociális igazgatásról és szociális ellátásokról** szóló 1993. évi III. törvényben rögzíteni kell, hogy a prostituáltak mind a hajléktalanoktól, mind pedig a többi otthont adó ellátást igénybevevő célcsoporttól különböző ellátást (is) igényelnek. Ezért lehetővé kell tenni, hogy

igényeikhez igazodva többféle ellátó intézményt lehessen létesíteni, amelyek közül csak némelyiknek kell "titkosnak" vagy szigorúan biztonságosnak lennie. A prostituáltakat ellátó intézmény-hálózat elemeinek létesítési és működési feltételeit meghatározó miniszteri rendeletben lehetővé kell tenni, hogy megfelelő képzés után, és megfelelő ellenőrzés mellett, a fenntartás és a tisztességes színvonalú ellátás biztosításához szükséges állami támogatás rendelkezésre bocsátásával állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezet egyaránt létesíthessen és működtethessen ilyen intézményt.

A IV. ponthoz:

A hatóságok és egyéb intézmények közötti együttműködési kötelezettség célja és legitimációja az áldozattá vált személyek biztonságának fokozása. Ezért a tájékoztatás abban, és csak abban a körben megengedhető, amely az ügyfél és a szolgáltató közötti bizalmi viszonyt nem veszélyezteti, illetve lehetetlenné teszi. A szabályozásnak tehát arra kell törekednie, hogy az ügyfél (az áldozat) rendelkezési jogát az ellátórendszer által nyújtható minden segítség megadásával úgy állítsa helyre, hogy közben az igazságszolgáltatás készen áll az ügy fogadására.

Az V. ponthoz:

Mivel az áldozatok segítségével foglalkozó szervezetek tevékenysége elsősorban megelőző és rehabilitációs, nem pedig bűnüldözéssel kapcsolatos, e szervezetek – még ha a rendőrséggel vagy más hatósággal együttműködési megállapodás alapján végzik is a tevékenységüket – nem kötelezhetők arra, hogy szolgáltatásukat csak olyan személynek nyújtsák, aki már büntetőeljárással is igazolt bűncselekmény áldozata (sértettje). Ez ellehetetlenítené segítő tevékenységüket, és végső soron az intézmény teljes kiüresedését jelentené.

A VI. ponthoz:

Az említett jogszabályban szabályozott egy hónap a nemzetközi tapasztalatok szerint nem elegendő idő arra, hogy az emberkereskedelem áldozata dönteni tudjon arról, tesz-e feljelentést, illetve együttműködik-e a hatóságokkal az eljárás során. Ennyi idő alatt nemzetközi tudományos adatok alapján a szexuális kizsákmányolással együtt járó poszt-traumás stressz nem múlik el, az áldozatok jellemzően továbbra is félnek, kérdéses, hogy akár biztonságos elhelyezésükről sikerül-e gondoskodni egy hónap alatt, illetve hogy képesek-e elhinni, hogy a nyújtott elhelyezés valóban biztonságos. Tekintettel arra, hogy a kerethatározat kifejezetten tilalmazza, hogy a büntető eljárás (nyomozás) megindítását a sértett feljelentéséhez kössék a részes államok, az eljárás megindítására és nyomozati cselekmények lefolytatására az áldozat döntése előtt is van mód. Különösen fontos áttekinteni, hogy az áldozatvédelemre és -segítésre vonatkozó hatályos szabályozás nem lehetetleníti-e el az emberkereskedelem olyan áldozatának segítségét, aki a hatóságokkal való együttműködésről még nem döntött. Ez esetben ugyanis a gondolkodási idő értelmét veszti, mivel azt az e jogszabályban megtalálható szabályozás maga teszi felhasználhatatlanná. A szabályozás ugyan kimondja, hogy „amennyiben az áldozatsegítő szolgálat megállapítja, hogy a hozzá forduló harmadik országbeli állampolgár emberkereskedelem áldozata, [akkor] tájékoztatja arról is, hogy egy hónap gondolkodási idő áll rendelkezésére annak eldöntésére, hogy a bűncselekmény felderítésében a hatóságokkal együttműködik-e, és hogy a gondolkodási idő tartamára ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolásra, a hatóságokkal való együttműködés időtartamára pedig tartózkodási engedélyre jogosult.” (9/A. § a) és b) bekezdés), azonban azt is kimondja, hogy az Áldozatsegítő Hivatal szolgáltatásainak igénybe vételéhez az áldozatnak be kell nyújtania a büntetőeljárás adott szakaszában eljáró nyomozó hatóság, ügyész vagy bíróság által kiállított igazolást. (11. § (1)), mely tartalmazza „a büntetőeljárásra vonatkozó adatokat” (c) bekezdés), illetve, ha ezzel az

igazolással az áldozat nem rendelkezik, azt az áldozatsegítő szolgálat a kérelem benyújtását követően haladéktalanul beszerzi (10. § (4)). Ez utóbbi szabályból, és az ennek nyomán kialakult gyakorlatból pedig az szűrhető le, hogy az Áldozatvédelmi Hivatal nem fogad olyan ügyeket, amelyekben büntető eljárás még nem indult, így az ún. gondolkodási idő nem valós opció az emberkereskedelem áldozata számára. Azon túl tehát, hogy az egy hónap még abban az esetben sem elegendő gondolkodási idő, ha megvalósul, a hatályos szabályozás mellett még ez is kétséges.

A VII. ponthoz:

A szexuális célú kizsákmányolás bármely formájának emberi méltóságot sértő voltára tekintettel szorgalmazni kell, hogy a Magyar Köztársaság alkalmazásában álló tisztviselők, a Magyar Köztársaságot külföldön képviselő személyek (diplomata, köztisztviselők, hivatásos katonák, az igazságszolgáltatásban dolgozók, stb.) szexuális szolgáltatásokat ne vegyenek igénybe, különös tekintettel arra a tényre, hogy sosem lehetnek biztosak abban, hogy nem valamely bűncselekmény áldozatát használják (ki). A szabályozás minimuma az etikai kódexek, viselkedési normák bevezetése, melyek megsértése esetén fegyelmi jellegű szankció kiállításba helyezésével kell megkísérelni elérni a szükséges célt. Hatalmi helyzetben levő személy esetén azonban indokolt a büntetőjogi felelősségre vonás lehetőségének megteremtése is, mivel a visszaélés e formája rendkívül súlyos jogsértést valósít meg.

A VIII. ponthoz:

A nemzetközi egyezményekben szereplő kifejezések pontos fordításának hiánya definíciós és értelmezési nehézségeket okozhat. Így pl. a 'vulnerable' kifejezés a sérülékeny csoportokat és személyeket jelenti, e kifejezésnek a fordításban meg kell jelennie, elkerülendő, hogy esetleg magában a definícióban legyen elrejtve a bizonyíthatatlanság kulcsa.

Európai Protokollmodell

a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának leküzdéséért
folytatott, rendészeti szervek és civil szervezetek közötti
együttműködésre²⁴

Tartalom:

Preambulum

I. fejezet. Általános rendelkezések

II. fejezet. Az illetékességi körök leírása

III. fejezet. Adatforgalom és a személyes adatok védelme

IV. fejezet. Az együttműködés egyéb formái

V. fejezet. Záró rendelkezések

PREAMBULUM

[A civil szervezet neve] képviseletében [a szervezet jogi képviselőjének neve]

és

[a rendészeti egység neve] képviseletében [a rendészeti egység jogi képviselőjének neve],

(a továbbiakban: a Felek),

tudatában annak, hogy a gyermekek szexuális célú kizsákmányolása egyre gyakoribb jelenség,

tudatában a közöttük kialakítandó hatékony együttműködés szükségességének, a gyermekek szexuális célú kizsákmányolása elleni küzdelem érdekében,

hasznosnak ítélve szakértelmük és tapasztalataik megosztásának lehetőségét, a gyermekek szexuális célú kizsákmányolása elleni küzdelem terén,

figyelembe véve az Európai Unió Tanácsának 2001. szeptember 10-én kiadott rendelkezését a civil társadalom közreműködéséről az eltűnt gyermekek, valamint a szexuális célú kizsákmányolás gyermek áldozatainak felkutatásában²⁵,

szem előtt tartva az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének²⁶ rendelkezéseit, valamint [a civil szervezet neve] céljait, mely szerint [célok, küldetés leírása]

24- In G. Vermeulen – H. De Pauw, Cooperation between civil society organisations and law enforcement services in the area of missing and sexually exploited children. Possibilities and limits from a European legal perspective (Civil szervezetek és rendészeti szolgáltató egységek közötti együttműködés az eltűnt gyermekek, illetve a szexuális célú kizsákmányolás gyermek áldozatainak felkutatása kapcsán. Lehetőségek és korlátok, az európai jog nézőpontjából), Antwerp-Apeldoorn: Maklu 2003, ISBN 90 6215 926 5 Elérhető: www.childscope.net/2006/httpdocs/documents/Model%20Protocol.pdf.

25- Council of the European Union, „Resolution on the contribution of civil society in finding missing or sexually exploited children” (2001/C 283/01), Official Journal C 283, 09/10/2001 P. 0001 – 0002. Elérhető: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001G1009\(01\).en.html](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001G1009(01).en.html)

26- Egyesült Nemzetek Szövetsége, „Nyilatkozat a gyermek jogairól” (elfogadta a Közgyűlés 1958. november 20. napján kelt 1386 (XIV) számú határozata). Elérhető: <http://www.unicef.hu/gyermekjog-egyezmény.jsp>

MEGÁLLAPODÁST KÖTÖTTEK AZ ALÁBBIK SZERINT.

Megjegyzés: a felsorolt rendelkezések csupán iránymutatásként szolgálnak, és az érintett Felek kívánságának megfelelően lényegileg megváltoztathatóak.

I. fejezet

Általános rendelkezések

1. szakasz

A Felek ezennel együttműködési megállapodást kötnek, a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásával kapcsolatos esetekre vonatkozóan.

Megjegyzés: az együttműködési megállapodásban szerepeltethető a szexuális célú kizsákmányolás valamely válfajának megnevezése, a Felek által folytatott tevékenységek függvényében, a „szexuális célú kizsákmányolás” kifejezés helyett.

2. szakasz

A Felek tiszteletben tartják az emberi jogokat, különös tekintettel a gyermekek jogaira. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye 3. szakaszának megfelelően, kizárólag a gyermek jól felfogott érdekeit szem előtt tartva cselekszenek.

3. szakasz

Jelen megállapodásban a „gyermekek szexuális célú kizsákmányolása” alatt a következő esetek értendők:

- o gyermekek sérelmére elkövetett nemi erőszak
- o gyermekek prostitúciója
- o gyermekek szerepeltetése, megjelenítése pornográf termékekben
- o gyermekek szexuális célú kizsákmányolása a szexturizmussal kapcsolatban
- o gyermekek sérelmére elkövetett, szexuális kizsákmányolást célzó emberkereskedelem

Megjegyzés: A Felek kiegészíthetik a szexuális célú kizsákmányolás válfajainak felsorolását, az adott ország jogszabályai alapján.

4. szakasz

1. [A civil szervezet neve] biztosítja, hogy az áldozatokkal dolgozó munkatársainak mindegyike rendelkezzen az ehhez szükséges képzettséggel és engedéllyel.

2. [A civil szervezet neve] minden lehetséges lépést megtesz annak elkerülése érdekében, hogy a szervezet munkájába olyan egyének kapcsolódhassanak be, akik gyermekek szexuális célú kizsákmányolásában bűnösök.

5. szakasz

A célok elérése érdekében a Felek között elsődleges kapcsolattartás alakítandó ki, mely a Felek (és a tagok) közötti kölcsönös tiszteleten alapul.

6. szakasz

1. A hatékony együttműködés tájékozottságot és tiszteletet követel meg a felek eltérő céljait illetően. Világosan el kell különülnie a rendészeti szerv nyomozati tevékenységének a civil szervezet preventív, illetve a társadalmat célzó kezdeményezéseitől. A tevékenységi és illetékességi köröknek átláthatóknak kell lennie mindkét Fél számára, a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának különböző eseteiben.

2. Bűnügyi nyomozást csakis az arra feljogosított rendészeti szerv folytathat, az adott

országban büntetőügyi eljárásról szóló, valamint a rendőrség hatáskörét meghatározó jogszabályainak megfelelően [hivatkozás a jogszabályokra].

3. [A civil szervezet neve] nem hajt végre elemzést a tárolt rendészeti adatokon, csakis a rendészeti egység kifejezett kérésére.

7. szakasz

A Felek figyelembe veszik és tiszteletben tartják a másik Fél eljárási rendjét és az esetek bizalmas kezelésére vonatkozó szabályait.

8. szakasz

1. Mindkét fél egyenlő figyelmet fordít a szexuális célú kizsákmányolás minden egyes esetére, tekintettel a gyermek áldozatok és családtagjaik rendkívül sebezhető helyzetét. A Felek kötelesek azonnali cselekvéssel reagálni, amennyiben a másik Fél segítségért folyamodik.

2. Mindkét Fél a legteljesebb mértékben törekszik arra, hogy tevékenysége, valamint az általa nyújtott szolgáltatások ne ütközzenek az adott ország jogrendjébe.

9. szakasz

A Felek közös céljait veszélyeztető koordinálatlan akciók megelőzése érdekében a Felek vállalják, hogy csakis a másik Féllel való konzultációt követően lépnek cselekvésre.

Megjegyzés: a felsorolt rendelkezések csupán iránymutatásként szolgálnak, és az érintett Felek kívánságának vagy az adott ország jogrendjének megfelelően változtathatóak.

II. fejezet

Az illetékességi körök leírása

10. szakasz

Tekintettel jelen együttműködési megállapodás 6. szakaszának 1. pontjára, [a civil szervezet neve] illetékességi köre kiterjed: [a civil szervezet elkülönített illetékességi körének leírása a szexuális célú kizsákmányolás eseteiben]

11. szakasz

Tekintettel jelen együttműködési megállapodás 6. szakaszának 1. pontjára, [a rendészeti egység neve] illetékességi köre kiterjed: [a rendészeti szerv elkülönített illetékességi körének leírása a szexuális célú kizsákmányolás eseteiben]

III. fejezet

Adatforgalom és a személyes adatok védelme

12. szakasz

A Felek tiszteletben tartják az adatvédelmi elveket, különösen az Európa Tanács R (87) 15 számú, a személyes adatok rendőrség általi használatára vonatkozó ajánlásának előírásait²⁷, valamint az Európa Tanács egyezményének rendelkezéseit a személyes adatok automatikus feldolgozása során az egyének védelméről²⁸.

27- Európa Tanács, „Recommendation No. R (87) 15 of the Committee of Ministers to Member States Regulating the Use of Personal Data in the Police Sector” (Adopted by the Committee of Ministers on 17 September 1987 at the 410th meeting of the Ministers’ Deputies). Hozzáférhető: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/organisedcrime/Rec_1987_15.pdf

28- Európa Tanács, „Convention for the Protection of Individuals with Regard to Automatic Processing of Personal Data”, Strasbourg, 28.1.1981. Hozzáférhető: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Word/108.doc>

13. szakasz

[A *civil szervezet neve*] minden szükséges lépést megtesz annak érdekében, hogy az adatvédelem megfelelő szintjét biztosítsa.

14. szakasz

[A *civil szervezet neve*] kifejezi szándékát, hogy együttműködjön [a *rendészeti egység neve*]-val/vel a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának konkrét eseteiben, [az együttműködés módjainak leírása].

Megjegyzés: jelen (14.) szakasz tartalma meríthető és meghatározható a gyakorlati tennivalók listájából. Az említett szakaszt javasolt az együttműködés különböző módjai szerint tagolni. Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy az adott ország jogszabályai is tekintetbe veendők.

15. szakasz

[A *rendészeti egység neve*] kifejezi szándékát, hogy együttműködjön [a *civil szervezet neve*]-val/vel a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának konkrét eseteiben, [az együttműködés módjainak leírása].

Megjegyzés: jelen (15.) szakasz tartalma meríthető és meghatározható a gyakorlati tennivalók listájából. Az említett szakaszt javasolt az együttműködés különböző módjai szerint tagolni. Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy az adott ország jogszabályai is tekintetbe veendők.

IV. fejezet

Az együttműködés egyéb formái

16. szakasz

A Felek tiszteletben tartják az érintett személyek magánélethez való jogát, az Emberi jogokról és alapvető szabadságjogokról szóló egyezmény²⁹ rendelkezéseinek megfelelően.

17. szakasz

[A *civil szervezet neve*] kifejezi szándékát, hogy együttműködjön [a *rendészeti egység neve*]-val/vel a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának konkrét eseteiben, [az együttműködés módjainak leírása].

Megjegyzés: jelen (17.) szakasz tartalma meríthető és meghatározható a gyakorlati tennivalók listájából. Az említett szakaszt javasolt az együttműködés különböző módjai szerint tagolni. Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy az adott ország jogszabályai is tekintetbe veendők.

18. szakasz

[A *rendészeti egység neve*] kifejezi szándékát, hogy együttműködjön [a *civil szervezet neve*]-val/vel a gyermekek szexuális célú kizsákmányolásának konkrét eseteiben, [az együttműködés módjainak leírása].

Megjegyzés: jelen (18.) szakasz tartalma meríthető és meghatározható a gyakorlati tennivalók listájából. Az említett szakaszt javasolt az együttműködés különböző módjai szerint tagolni. Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy az adott ország jogszabályai is tekintetbe veendők.

29- Európa Tanács, „Egyezmény az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelméről”.
Hozzáférhető: http://www.europatanacs.hu/pdf/Emberi_jogok.pdf

V. fejezet

Záró rendelkezések

19. szakasz

Jelen együttműködési megállapodás a Felek erre feljogosított képviselőinek aláírásával lép életbe.

20. szakasz

Jelen együttműködési megállapodás csak a Felek kölcsönös, írásban kifejezett egészíthető ki.

21. szakasz

Jelen együttműködési megállapodás értelmezése vagy végrehajtása kapcsán felmerülő, bármely vita vagy nézeteltérés esetén a Felek a jóhiszeműség szellemében keresnek tárgyalásos megoldást.

22. szakasz

A Felek készen állnak arra, hogy az életbe lépéstől számított egy év elteltével – attól fogva pedig kétévenként – értékeljék jelen együttműködési megállapodás végrehajtását.

23. szakasz

Bármelyik fél felmondhatja az együttműködési megállapodást, a felmondásra vonatkozó írásos igény benyújtásával a másik Fél számára. A felmondási idő a kézbesítéstől számított hat hét.

(Balogh Lídia fordítása)

EBESZ/ODIHR

Az emberkereskedelem áldozatai jogainak védelme

Belföldi együttműködési modellek

(Gyakorlati kézikönyv – részlet)³⁰

Az együttműködési megállapodások alapelvei

Az állami és nem-állami szervezetek közötti együttműködés segítségével könnyebb összehangolni a bünvádi eljárást az áldozatok emberi jogainak védelmével. Az efféle együttműködést a gyakorlatban gyakran az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak a rendőri őrizetből a civil szervezetek által nyújtott támogató vagy biztonsági szolgáltatásokhoz történő átirányítását szabályozó rendeletek, vagy ún. formalizált együttműködési megállapodások alapozzák meg. Az ilyen rendeletek és megállapodások képezik az országos szakmaközi együttműködési mechanizmus ('National Referral Mechanism') alapjait.

A tapasztalat azt mutatja, hogy az állami és nem-állami szereplők közötti együttműködési megállapodások növelik az emberkereskedők ellen folytatott bünvádi eljárások sikerességét, mivel ezek olyan körülményeket teremtenek, amelyek között az áldozatok könnyebben megnyílnak mind a segítség elfogadása, mind a tanúságtétel számára.³¹

A potenciálisan bonyolult jogi helyzetek miatt tanácsos, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak átirányítását – a főbb szereplők közötti – írásbeli megállapodás szabályozza.³²

Formalizált együttműködési megállapodások

Együttműködési megállapodások általában vagy tárgyalási folyamatok, vagy az érintett minisztériumok (a legtöbb esetben ez a belügyminisztérium vagy igazságügyi minisztérium) belső rendeletei következtében jönnek létre. Mindkét esetben meghatározandó az emberkereskedelem feltételezett áldozatait átirányító rendőrkapitányságok, valamint a feltételezett áldozatokat befogadó civil szervezetek szerepe.

Rendelet

Az illetékes minisztérium belső rendeletet adhat ki, mellyel arra utasítja a rendőrséget, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozatait – függetlenül a jogi státuszuktól – civil szervezetek által működtetett, támogatást és biztonságos elhelyezést nyújtó intézményekhez irányítsák.³³

30- OSCE/ODIHR, National Referral Mechanisms – Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons, A Practical Handbook (Warsaw, 2004), http://www.osce.org/publications/odihr/2004/05/12351_131_en.pdf.

31- Barbara Limanowska, Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe: Current Situation and Responses to Trafficking in Human Beings in Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia, the Former Yugoslav Republic of Macedonia, Moldova, Romania (ODIHR/UNICEF/UNOHCHR, Belgrade, 2002). p. 3. <http://www.osce.org/odihr/documents/trafficking/trafficking-see.pdf>, p. 3.

32- Lásd a 2002. szeptember 18-20 között Brüsszelben tartott „Az emberkereskedelem megelőzése és az emberkereskedelem elleni küzdelem – a XXI. század globális kihívása” címmel 2002. szeptember 18-20-án megrendezett európai konferencia javaslatait („Brüsszeli Nyilatkozat az emberkereskedelem megelőzéséről és az emberkereskedelem elleni harcról”): „Protokollok kidolgozása szükséges a rendészeti szolgálatok, valamint a nemzetközi és nem-kormányzati szervezetek között az emberkereskedelem áldozatainak való azonnali segítségnyújtás minimum standardjaira”, 13. cikk.

33- Például ez a helyzet Németország egyes tartományaiban – Észak-Rajna-Vesztfáliában és Alsó-Szászországban –, valamint Hollandiában.

Egy-egy belső rendelet általában jelentős rugalmasságot enged az átirányítás kezelésében. A rendőrség adott esetben választhat számos potenciális nem-kormányzati partnerszervezet közül. Egyes nyugat-európai országokban léteznek olyan, akkreditált szervezetekből álló rendszerek, melyekhez a rendészeti szervek az emberkereskedelem feltételezett áldozatait irányíthatják. Ezen körülmények között a civil szervezeteket nem köti szerződés, így nagyobb autonómiájuk van. A rendeletekkel járó rugalmasságnak lehetnek kedvező hatásai: a hatóságok több szervezet között választhatnak, így számításba vehetik az egyes intézmények pénzügyi helyzetét, a közöttük lévő jelentős eltéréseket.

A rendelet a következő szempontokat tartalmazhatja:³⁴

- a kiutasítás elkerülése az emberkereskedelem bármely feltételezett áldozatának esetében;
- „gondolkodási idő” vagy ideiglenes tartózkodási engedély biztosítása az emberkereskedelem feltételezett áldozata számára;
- az emberkereskedelem feltételezett áldozatának lehetséges átirányítása egy nem-kormányzati tanácsadó központhoz;
- koordinálás a rendőri védelmi intézkedések vagy tanúvédelem, és a nem-kormányzati szervezetek által nyújtott szolgáltatások között, amennyiben az emberkereskedelem feltételezett áldozata kíván tanúvallomást tenni,
- előírások a nem-kormányzati szervezetek által az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak nyújtott tanácsadásra és szállásra vonatkozóan.

Együttműködési nyilatkozat

Egy együttműködési megállapodás leggyakoribb formája egy az illetékes intézmények közötti együttműködési nyilatkozat. Az együttműködési nyilatkozat előnye, hogy mindkét fél tisztában van az eljárások bonyolításának rendjével, valamint a saját és a másik fél jogaival és kötelességeivel.³⁵

A következőkben egy példa együttműködési nyilatkozatra:³⁶

Az Egyetértési Nyilatkozat Elemei

Partnerek

Az egyetértési nyilatkozatban részt vevő partnereket meghatározása: a jövőbeni együttműködést megkönnyíti, ha a nyilatkozat meghatároz a rendőrségen belül egy bizonyos egységet, mint például a emberkereskedelem elleni fellépésért felelős elkülönített egységet, valamint azon civil szervezeteket, amelyek különféle szolgáltatásokat nyújtanak ezen a téren.

Célmeghatározás

Meghatározandóak az együttműködés alapelvei és a célja.

Az együttműködés elvei

A kooperatív megközelítés kulcsfontosságú elv az emberkereskedelem elleni fellépést illetően: ez magába foglalja az áldozatok védelmét és támogatását, valamint az elkövetők elleni sikeres eljárást.

34- Ezen felsorolt szempontok „A rendőrség és a tanácsadó központok közötti együttműködés szabályozása áldozat-tanúk védelméhez, emberkereskedelem esetén” című, a Német Szövetségi Köztársaságon belüli Alsó-Szászország tartomány belügyminisztériuma, munkaügyi és szociális minisztériuma, valamint igazságügyi minisztériuma által 2001. október 10-én közösen kiadott utasításból származnak.

35- Több országban van hatályban együttműködési nyilatkozat a rendőrség és az áldozatvédelmi intézmények között, többek között Németországban és a Cseh Köztársaságban.

36- Az elemek egy, az EBESZ szerbiai és montenegrói missziója által 2002-ben kidolgozott, együttműködési nyilatkozat-vázlatból származnak.

Célcsoport

Azon célcsoportok pontos felsorolása, melyek érdekében a nyilatkozat létrejött, hozzájárul az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak sikeres átirányításához. Az azonosítási kritériumok és eszközök az ENSZ emberkereskedelemről szóló jegyzőkönyve alapján határozhatóak meg.

A kötelezettségek elkülönített és részletes meghatározása

A felek elkülönített mandátumának és kötelezettségeinek meghatározása szerves része a nem-állami és állami intézmények közötti átlátható együttműködésnek: a illetékességi köröknek és a kötelezettségeknek mind a felek, mind a célcsoport számára átláthatónak kell lenniük.

A felek közötti együttműködési eljárás részletei

A felek által követendő eljárásmenetet a nyilatkozatban részletezni kell.

A **rendőrség** által alkalmazandó megközelítést, illetve végrehajtandó tevékenységeket illetően az alábbi pontok közül minél többet érdemes beépíteni a megállapodásba:

- amennyiben a körülmények arra utalnak, hogy valaki emberkereskedelem áldozata lehet, őt feltételezett áldozatként kell kezelni;
- az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak tájékoztatása (szóban és írásban) a támogató szolgáltatást nyújtó intézménybe való áthelyezés lehetőségéről;
- kapcsolatfelvétel az együttműködő civil szervezettel, közvetlenül az emberkereskedelem feltételezett áldozatának első meghallgatása után, függetlenül attól, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozata hajlandó-e büntetőeljárásban vallomást tenni;
- ‘gondolkodási idő’ elrendelése;
- konzultáció az együttműködő civil szervezettel, annak megítélése céljából, hogy az emberkereskedelem feltételezett áldozata az emberkereskedők által veszélyeztetve van-e.
- **A civil segítő szervezeteket és szolgáltatókat** illetően az alábbi pontok közül minél többet érdemes beépíteni a megállapodásba:
- a emberkereskedelem feltételezett áldozatának azonnali, teljes körű tájékoztatást kell adni az intézményről és annak illetékességi köréről, valamint adott esetben a jogi eljárás várható menetéről (mind szóban, mind írásban);
- az intézménynek elhelyezést, valamint és a fizikai és pszichológiai rehabilitációhoz szükséges szolgáltatásokat kell nyújtania;
- abban az esetben, ha az emberkereskedelem feltételezett áldozata a szükséges információk birtokában a bünvádi eljárást folytató hatósággal való együttműködés mellett dönt, ennek megvalósulása érdekében az intézménynek fel kell vennie a kapcsolatot a rendőrséggel;
- abban az esetben, ha az emberkereskedelem feltételezett áldozata a szükséges információk birtokában a származási országába való visszautazás mellett dönt, fel kell vennie a kapcsolatot az ottani illetékes szociális intézményekkel, és a visszautazás részleteit meg kell szervezni;
- amennyiben az emberkereskedelem feltételezett áldozata peres eljárásban vesz részt, támogatni kell a jogi képviselőt megszervezésében, valamint a bírósági eljárások alatt, és az azt követő időszakban is.

Információk kölcsönös közlése

Mindkét együttműködő félnek törekednie kell az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak személyes adatainak felelős és bizalmas kezelésére.

Az információk hatékony áramoltatása érdekében mindkét együttműködő partnernek ki kell jelölnie 'kapcsolattartókat', akik előre egyeztetett időpontokban rendelkezésre állnak.³⁷

Az együttműködő partnereknek feltétlenül biztosítani kell a közbiztonságot, az emberkereskedelem feltételezett áldozatait vagy a civil szervezet munkatársait különösen érintő veszélyekkel kapcsolatos információk teljes körű cseréjét.

Segítség/támogatás tartama

Az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak nyújtott szociális segítség tartama a személy célországban belüli státuszától, a jogszabályi környezettől, és az intézmények számára rendelkezésre álló anyagi forrásoktól függ.

Az együttműködő civil partner támogatása

Az együttműködő civil partner támogatását az együttműködési megállapodás időtartama alatt biztosítani kell, nemzetközi vagy hazai finanszírozási források meghatározásával.

Az egyetértési nyilatkozat hatályba lépése

Az egyetértési nyilatkozat a felek aláírásával lép hatályba.

Az egyetértési nyilatkozat módosítása és bővítése

Az egyetértési nyilatkozat kölcsönös egyeztetés alapján módosítható vagy bővíthető.³⁸

Összegzés

Az állami és nem-állami szektorok közötti együttműködési megállapodás két fő pillérre kell, hogy támaszkodjon: a kötelezettségek világos meghatározására és az átláthatóságra. A civil együttműködő partnernek biztosítani kell olyan létesítményt, ahol az emberkereskedelem feltételezett – átirányított – áldozatainak először is tanácsadást tud biztosítani, valamint vészhelyzetben elhelyezési lehetőséget.

Azokon a helyeken, ahol több az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak szolgáltatást nyújtó civil szervezet is működik, létre lehet hozni egy civil szervezetekből álló szövetséget, melynek akkreditált tagjai a hatóságokkal külön-külön egyetértési nyilatkozatot írhatnak alá.

Az emberkereskedelem feltételezett áldozatainak teljes körű információt kell rendelkezésére bocsátani a lehetséges szolgáltatásokról. A feltételezett áldozatoknak kell dönteniük arról, hogy véleményük szerint mi szolgálja a legjobban az érdekeiket.

A büntetőjogi-bűnvádi eljárási hatóságok nem továbbíthatnak az emberkereskedelem áldozataival kapcsolatos adatokat a szolgáltatást nyújtó szervezeteknek az áldozat tájékozott hozzájárulása nélkül. Továbbá, a tanácsadó szervezetekre nem gyakorolható nyomás abból a célból, hogy azok klienseik személyazonosságát vagy más, velük kapcsolatos információt kiadjanak a büntetőjogi-bűnvádi eljárást folytató hatóságoknak (...) A nemzeti irányító mechanizmus kialakítása során az átláthatóság és az áldozatok védelme érdekében elengedhetetlen a rendészeti hatóságok és a tanácsadó központok közötti kötelezettségek világos felvázolása.³⁹

(Balogh Lídia fordítása)

37- Számos, az emberkereskedelmi esetekben nyomozó rendészeti testület a szervezett bűnözéshez való közelkerülés megelőzése érdekében az illetékes tisztségviselőket et rotációs alapon alapon jelöli ki. Ezt a szempontot a kapcsolattartók kijelölésénél érdemes figyelembe venni.

38- OSCE/ODIHR: National Referral Mechanisms, 65–69. o.

39- OSCE/ODIHR: National Referral Mechanisms, 94. o.

3. sz. melléklet

Az Egyesült Királyság Belügyi Hivatalának szakmai útmutatója a bűnözés visszaszorítására:

Emberkereskedelem⁴⁰

Lényeges, hogy az emberkereskedelem elleni küzdelemben kulcsszerepet betöltő szervek tisztában legyenek saját szerepükkel és feladatkörükkel, valamint a többi kulcsfontosságú szerv szerepével és feladatkörével. Jelen fejezet áttekintést ad arról, hogy ezek a feladatkörök mit foglalhatnak magukba a együttműködésbe bevonható különböző szervek esetében, valamint a szervezetközi együttműködés irányításáért felelős csoport, valamint hogy mi várható el a lakosságtól. Tekintettel a helyzet különbségeire a felnőtt és a gyermek áldozatok esetében, a kulcsszerepet betöltő szerveknek különböző megközelítést kell alkalmaznia aszerint, hogy felnőttekről vagy gyerekekről van szó.

Kétségtelen, hogy mindenhol az adott szituációtól függenek mind a teendők, mind annak megítélése, hogy mely szereplők vannak leginkább cselekvési helyzetben. Jelen fejezetnek semmiképpen sem célja az egyes szereplők teendőinek előírása, csupán egy lehetséges „ellenőrzőlistán” annak bemutatása, hogy a különböző szervek és csoportok mily módon járulhatnak hozzá az együttműködéshez. Az itt közölt felsorolásokat a lehetséges feladatokról helyben kell mérlegelni, átgondolni és a megfelelő elemeket a csoportok egyetértésével kiválasztani. Annak eldöntése, hogy kinek mi lesz a feladata, helyben dől el – a helyi probléma mértékétől és természetétől, valamint a hozzáférhető forrásoktól és szakértelemtől függően.

A szervezetközi együttműködés irányításáért felelős csoportnak – amelynek feladata a helyi kezdeményezések továbbvitele – biztosítania kell, hogy a szerep- és feladatkörök meghatározásával a résztvevő szervek egyetértsenek, illetve az elkülönített szerep- és feladatkörök tudatosuljanak bennük. Hasonlóképpen, a vezetéssel és az elszámoltathatósággal kapcsolatos ügyeket is kezdettől fogva kezelni kell.

Hangsúlyozandó, hogy a gyermek és a felnőtt áldozatok esetében általában különböző megközelítésre van szükség. A körzeti gyermekvédelmi bizottságok például speciális gyermekvédelmi feladatkörrel rendelkeznek, a felnőttek védelme pedig külön útmutatások alapján történik. A szervezeteken belül általában különböző személyek foglalkoznak az ügyekkel, aszerint, hogy az áldozat felnőtt vagy gyermek.

Rendőrség

A rendőrség általános feladatköre a következőkre vonatkozik:

- o az áldozatok azonosítása;
- o az áldozatok és az őket támogató szociális munkások védelme;
- o életvédelem;
- o nyomozás, információk összegyűjtése és őrzése, valamint kapcsolattartás a hazai és a nemzetközi rendészeti szervekkel;
- o bizonyítékok – mind a tudományos, mind a tárgyi bizonyítékok – teljes körű összegyűjtése, az elfogulatlan igazságszolgáltatás biztosítása (ide kell érteni mindazon bizonyítékok átadását is a védelem számára, amelyek a vádlottat szolgálhatják);
- o bűncselekmények körülményeinek rögzítése (pl. nemi erőszak és testi sértés, emberrablás stb.)
- o a sebezhető, illetve megfélemlített tanúk azonosítása és támogatása.

40- Részletek az 5. fejezetből: „Who does What?” (Kinek mi a dolga?) Elérhető: <http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/toolkits/tp00.htm>.

Az emberkereskedelem gyermek áldozatai esetében a rendőrség feladatköre kiterjedhet:

- o veszélyeztetett gyermekek azonosítása (pl. közterületen kívüli rajtaütések során, más szervektől kapott értesítést vagy lakossági bejelentést követően, illetve gondozóintézetből eltűnt gyermekekről szóló jelentések alapján);
- o áldozatokra vonatkozó profilalkotás, más szervekkel;
- o áldozatként – vagy potenciális áldozatként – azonosított gyermekek szociális munkások bevonásával történő kihallgatása („A bizonyítékok megszerzésének leghatékonyabb módjai”-ról szóló útmutató⁴¹ alapján), a kockázatok felmérése, valamint védelmi terv kidolgozása érdekében;
- o az anyagi támogatást nyújtó ismerősök, valamint a magukat rokonoknak állító ‘nagybácsik’ és ‘nagyénik’ ellenőrzése azon gyermekek esetében, akik a rendőrség megítélése szerint emberkereskedelem kockázatának vannak kitéve;
- o információk begyűjtése és felkutatása, nyomozás megindítása – együttműködésben a bevándorlási hivatalokkal, illetve más szóba jöhető felekkel;
- o az emberkereskedelem terén használatos nyomozati módszerekre vonatkozó szakmai útmutatók használata és fejlesztése;
- o részvétel a helyi gyermekvédelmi hálózat munkájában, együttműködésben más szervekkel (bevándorlási szervek, szociális szolgáltatásokat nyújtó szervekkel, civil szervezetekkel, az egészségügy és az oktatás képviselőivel), az ügyek közös kezelési módjainak kidolgozása helyi szinten, valamint szélesebb fórumokon való közreműködés, amennyiben szükséges;
- o a média részéről felmerülő kérdések megválaszolása, valamint a nyilvánosság megfelelő használata figyelemfelkeltésre, mindezáltal hozzájárulva a hírszerzés és a nyomozati munka hatékonyságának növeléséhez;
- o a vonatkozó hírszerzési anyagok nyilvántartása, összeköttetés biztosítása más rendészeti erőkkel, valamint hazai és nemzetközi rendőri szervezetekkel;
- o eltűnt személyekkel kapcsolatos eljárások kezdeményezése, amennyiben gyermek eltűnéséről érkezik jelentés: a körülmények vizsgálata, információk körözése, nyomozás megindítása, más szervekkel való kapcsolatfelvétellel, amennyiben a helyzet megköveteli.

Az emberkereskedelem felnőtt áldozatait illetően a rendőrség feladatköre az alábbiakat foglalhatja magába:

- áldozatokra és elkövetőkre vonatkozó profilalkotás, szervezetközi együttműködés alapján;
- o kockázatnak kitett felnőttek azonosítása (pl. közterületen kívüli rajtaütések során, más szervektől kapott értesítést vagy lakossági bejelentést követően stb.);
 - o áldozatok/potenciális áldozatok tájékoztatása jogairól (pl. menedék vagy humanitárius védelem kérelmezésének lehetősége, jogi tanácsadás felajánlása);
 - o támogató szolgáltatások felkutatását követően az áldozatok/potenciális áldozatok átirányítása a szakosodott civil szervezethez, valamint védett helyen való elszállásolásuk – amennyiben ez megoldható – és biztonságos szállításuk megszervezése;
 - o információk begyűjtése és felkutatása, nyomozás megindítása – együttműködésben a bevándorlási hivatalokkal, illetve más szóba jöhető felekkel; a vonatkozó hírszerzési anyagok nyilvántartása, összeköttetés biztosítása más rendészeti erőkkel, valamint hazai és nemzetközi rendőri szervezetekkel;
 - o védelem nyújtása és támogató személyzet biztosítása az áldozatok számára, szükség szerint tanúvédelmi terv kialakítása;

41- HO, LCD, CPS, DoH, NAW, Achieving Best Evidence in Criminal Proceedings: Guidance for Vulnerable or Intimidated Witnesses, Including Children, (2001).

- o a tanúk átirányítása tanúvédelem a tanúskodásra felkészülés és a tárgyalótermi körülményekkel való megismerkedés érdekében;
- o nyelvi támogatás (fordítás, tolmácsolás);
- o eltűnt személyekkel kapcsolatos eljárások kezdeményezése, amennyiben áldozatként/potenciális áldozatokként azonosított felnőttek eltűnéséről érkezik jelentés: a körülmények vizsgálata, információk körözése, nyomozás megindítása, más szervezetekkel való kapcsolatfelvétellel, amennyiben a helyzet megköveteli.

Együttműködés

- o a rendőrségnek szoros – bűnmegelőzési-rendvédelmi – együttműködésben kell dolgoznia a bevándorlási hivatallal, a szociális ellátórendszer tagjaival, a helyi hatóságokkal, valamint azokkal a civil szervezetekkel, melyek gyermekvédelmi szolgáltatásokat nyújtanak;
- o a rendőrségnek hasznosítania kell a származási országok hatóságaival kiépített kapcsolatrendszerét;
- o jelenleg nincs olyan szervezet, melynek kizárólagos jogosítványa lenne az emberkereskedelem áldozatainak védelmére, illetve támogató szolgáltatások nyújtására;
- o amennyiben az áldozat úgy dönt, hogy az Egyesült Királyságban marad, szükséges lehet, hogy a rendőrség bizonyos speciális szolgáltatásokat nyújtson számára – például védelmet a bírósági tárgyalások idejére – jóllehet az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott támogató szolgáltatások általában a civil szervezetek szerepköréhez tartoznak;
- o a rendőrségnek együtt kell működnie a bevándorlási hivatallal annak érdekében, hogy felismerjék az emberkereskedelem azon áldozatait, akiket futtatóik ki szándékoznak vinni az országból;
- o a rendőrség a helyi Hírszerzési Irodák révén a Nemzeti Bűnügyi Hírszerző Szolgálat bekapcsolásával végzi a közvetlen felderítést;
- o a rendőrségnek más szervezetekkel való együttműködésben kell megkísérelnie bizonyosságot szereznie arról, hogy az országból kiutasított, vagy a származási országukba való visszatérést önként választó áldozatok nem kerültek-e újra emberkereskedők kezébe; mérlegelve az újbóli áldozattá válásuk kockázatát.

Bevándorlási hivatalok

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos esetekben az egyik elsődleges kontaktszerv a bevándorlási hivatal, melynek általános feladatkörébe elsősorban a bevándorló státusz megítélése, valamint különféle be- és kiutazási kérelmek elbírálása tartozik.

Szerepéből adódóan, a bevándorlási hivatal hatékony segítséget nyújthat:

- o az áldozatok és az emberkereskedők azonosításában;
- o a származási országba való visszatérés lehetővé tételében;
- o indító támogatás nyújtásában az áldozatok és potenciális áldozatok számára, illetve a kapcsolatfelvételben az illetékes átirányító szervezetekkel.

Az emberkereskedelem gyermek áldozatai esetében a bevándorlási hivatal feladatköre kiterjedhet:

- o áldozatokra és potenciális áldozatokra vonatkozó profilalkotás, szervezetközi együttműködés alapján;
- o a nem megbízható 'rokonok' vagy 'anyagi támogatók' azonosítása;
- o áldozatok és potenciális áldozatok azonosítása, a szervezetközi együttműködésben alkotott áldozati profil figyelembevételével;

- o átirányítás az illetékes helyi hatóság szociális ellátásért felelős osztályához; az információk megosztása; valamint hozzájárulás annak megállapításához, hogy a közreműködő szociális munkások mekkora kockázatnak vannak kitéve;
- o tanácsadás az illetékes rendőri hatóságnak, valamint a rendelkezésre álló hírek és információk rendelkezésre bocsátása;
- o kihallgatások lebonyolítása, információk begyűjtése és felkutatása, nyomozás megindítása, hírszerzési anyagok nyilvántartása, összeköttetés biztosítása más hazai, valamint külföldi bevándorlási hivatalokkal;
- o szükség szerint részvétel a helyi szervezetközi gyermekvédelmi hálózatban, az ügyek közös kezelési módjainak kidolgozása érdekében, valamint szélesebb fórumokon való közreműködés, amennyiben szükséges;
- o annak biztosítása, hogy a gyermekek ne maradjanak ellátatlanul addig sem, míg bekerülnek a szociális ellátórendszerbe.

Az emberkereskedelem felnőtt áldozatainak esetében a bevándorlási hivatal feladatköre kiterjedhet:

- o áldozatokra és potenciális áldozatokra vonatkozó profilalkotás, szervezetközi együttműködés alapján;
- o áldozatok és potenciális áldozatok azonosítása, a szervezetközi együttműködésben alkotott áldozati profil figyelembevételével;
- o az áldozatok/potenciális áldozatok tájékoztatása jogairól, például a jogi tanácsadás igénylésének lehetőségéről;
- o az áldozatok/potenciális áldozatok átirányítása a szakosodott civil szervezetekhez, védett helyen való elszállásolásuk és biztonságos szállításuk megszervezése;
- o tanácsadás az illetékes rendőri hatóságnak, valamint a rendelkezésre álló hírek és információk rendelkezésre bocsátása, beleértve az egyének mozgására vonatkozó információkat;
- o kihallgatások lebonyolítása, információk begyűjtése és felkutatása, nyomozás megindítása, hírszerzési anyagok nyilvántartása, összeköttetés biztosítása más hazai, valamint külföldi bevándorlási hivatalokkal;
- o helyi szervezetközi hálózatok kiépítése, illetve azokban való részvétel az ügyek közös kezelési módjainak kidolgozása érdekében, valamint szélesebb fórumokon való közreműködés, amennyiben szükséges;

Együttműködés

- o fontos, hogy a bevándorlási hivatal illetékes munkatársai, akik elsőként léphetnek kapcsolatba az áldozatokkal (különösen így van ez a menedékért folyamodó gyermek áldozatok esetében), teljes körű és részletes tájékoztatást nyújtsanak az áldozatokról, hírszerzésből származó információkkal egyetemben, a szociális ellátó szolgáltatásokat nyújtó szervezeteknek, valamint a rendőrségnek, annak érdekében, hogy az áldozatok megfelelő védelemben részesülhessenek;
- o a bevándorlási hivatalnak más szervekkel együttműködésben kell bizonyosságot szereznie arról, hogy az országból kiutasított, vagy a származási országukba való visszatérést önként választó áldozatok nem kerültek-e újra emberkereskedők kezébe; mérlegelve az újbóli áldozattá válásuk kockázatát.

Szociális ellátás

A szociális ellátást nyújtó szervezetek számára törvény által előírt kötelezettség, hogy támogatást nyújtsanak azokban az esetekben, ahol gyermekek is érintettek. A rászoruló gyermekek számára nyújtandó szolgáltatásokról az 1989-es gyermekvédelmi törvény 17.

szakasza rendelkezik, míg a gyermekek elszállásolásának biztosításáról a 20. szakasz. A helyi hatóságoknak kötelessége tudakozódni gyermekvédelmi szempontból felmerülő aggályok esetén, amint arról a törvény 47. szakasza rendelkezik.

Az emberkereskedelem gyermek áldozatait mindig az általános gyermekjóléti vezérelvek és eljárások alapján kell kezelni, szükség szerint gyermekvédelmi intézkedések alkalmazásával, illetve ezen kívül speciális elszállásolásra és szociális esetmunkában jártas szakemberekre is szükség lehet.

Az emberkereskedelem gyermek áldozatai esetében a szociális ellátást nyújtó szervek feladatköre kiterjedhet:

- o védett tartózkodási hely biztosítása az áldozatok és potenciális áldozatok számára;
- o támogató szolgáltatások nyújtása (pl. általános tanácsadás, jogi tanácsadás, iskoláztatás);
- o áldozatok és potenciális áldozatok azonosítása, a szervezeten belüli együttműködésben alkotott áldozati profil alapján, illetve más szervek által átirányított áldozatok fogadása;
- o áldozatokra és potenciális áldozatokra vonatkozó profilalkotásban való részvétel, szervezeten belüli együttműködés alapján;
- o első meghallgatás lebonyolítása, beleértve a helyi rendőrséggel közös kihallgatást, kockázat- és ártalomfelmérés, valamint gyermekvédelmi terv kidolgozása;
- o tanácsadás a bevándorlási státusz megszerzésének útjával kapcsolatban;
- o közreműködés a „rokonok”-ként feltüntetett, lehetséges emberkereskedők azonosításában;
- o kapcsolat biztosítása a rendőrséggel, valamint információszolgáltatás a rendőrségnek;
- o hozzátartozók felkutatása a származási országban; ezenkívül annak vizsgálata, hogy mi szolgálja inkább a gyermek érdekeit: hogy tanácsos-e az Egyesült Királyságban maradnia, illetve biztonságos-e számára a hazatérés;
- o annak ellenőrzése, hogy hozzáférhető-e az áldozatok számára civil szervezet vagy más által nyújtott támogatás, amennyiben visszatérnek származási országukba;
- o a szociális szolgáltatásokban részesülő gyermekek megfigyelése (beleértve telefonhívásaik megfigyelését is), annak észlelése érdekében, ha emberkereskedőkkel érintkeznének;
- o a gyermekek bátorítása – támogatás, valamint jó kapcsolat kiépítése révén –, hogy ne menjenek el emberkereskedőkkel.

Több területen is sikeresnek bizonyult az a megoldás, hogy egy kijelölt, vezető beosztású tisztségviselő feladatkörébe utalták a szervezet által folytatott gyermekvédelmi eljárásokon belül az emberkereskedelem gyermek és fiatalok áldozatainak kezelését.

Az eltűnt személyek felkutatást szolgáló országos segélyvonal szolgálat egészségügyi finanszírozású projektet működtet a gondozásból eltűntek nyilvántartására. Ez a projekt számos szociális szolgáltató szervtől kap információkat a gondozásból eltűnt fiatalokról. Köztük olyan gyermekek és fiatalok is vannak, akik az emberkereskedelem áldozatává váltak⁴².

Az egészségügyi szolgáltatást nyújtó szervek számára készült egy útmutató, a felnőttek védelméről. A szociális szolgáltatások nyújtó szervezeteknek nincs törvényi kötelezettsége az emberkereskedelem esetleges felnőtt áldozataival kapcsolatban, amennyiben ezeknek nincsenek sajátos szükségletei, például mentális egészségüket illető problémák vagy testi fogyatékoságuk miatt. Az ilyen szükségletekkel rendelkező áldozat jogosult lehet szociális segély vagy közgyógyellátás megítélésére, és bizonyos szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez, a rendelkezésre álló források függvényében.

42- National Missing Persons Helpline: www.missingpersons.org

Együttműködés

- o a megszerzett hírek és információk gyors és pontos továbbítása a rendőrség és a bevándorlási hivatal felé.
- o az ügyek közös kezelési módjainak kidolgozása helyi szinten, valamint szélesebb fórumokon való közreműködés,
- o a gyermekvédelmi protokollok kidolgozásához való hozzájárulás.
- o Reklámok, hirdetések elhelyezése, valamint a médiumokkal való együttműködés egyrészt a köztudatosság növelése, másrészt ugyanakkor az értékes felderítési információk felszínre hozatala érdekében.

Különösen lényeges, hogy a beérkező bejelentésekre adott – megfelelően gyors – válasz lépésre a bevándorlási hivatallal egyeztetett módon kerüljön sor. Sajnálatos módon előfordult már, hogy gyermekeknek repülőtéri várócsarnokban kellett éjszakázniuk.

Ügyészség

Anglia és Wales területén 42 helyen működik az országosan kiépített ügyészségi szolgálat⁴³. A területi egységek számára útmutató szabályozza, hogy milyen helyzetekben kell átirányítaniuk az ügyeket a szolgálat központi egységéhez.

Az ügyészek számára ajánlott a közvetlen kapcsolatfelvétel az „Eurojust”⁴⁴ és az Egyesült Királyság közötti kapcsolattartó Elöljáróságokkal (Párizsban, Rómában, Madridban és Washingtonban működik ilyen), konkrét ügyek kapcsán. Az ügyészségi szolgálat kifejezetten ajánlja a különböző jogrendek keretei között eljáró ügyészek együttműködését a Kölcsönös Jogsegélyszolgálat területén. E tekintetben folyamatos a felülvizsgálat.

Az ügyészségi szolgálat sarkalatos szerepet játszik minden olyan esetben, amikor bűnvádi eljárás folyik. Ez különösen azért fontos, mert a rendőrség reformját megvalósító, 2002-ben életbe lépett törvény lehetővé teszi nemzetközi nyomozócsoportok felállítását az Európai Unió több országát is érintő bűncselekmények esetén. Az ún. társult nyomozócsoportokat két vagy több tagállam illetékes hatóságai hozzák létre. Az Eurojust várhatóan növekvő fontosságú koordináló szerepet fog játszani ezeknek a társult nyomozócsoportoknak a kialakításában, és a jogi együttműködéssel kapcsolatos ügyekben általában is.

A legfelsőbb ügyészségi szolgálat európai és nemzetközi ügyekre szakosodott osztálya jelenleg képzési tanfolyamot folytat az úgynevezett különleges ügyészségi különítmények tagjai számára. A különítmények, melyek az ügyészségi szolgálat egy-egy területét képviselik, két ügyészből és két esetmunkásból állnak.

A képzés célja

- o a legfelsőbb ügyészségi szolgálaton belül létrehozott ügyészi munkacsoportok működésének elősegítése és fejlesztése, hogy megfeleljenek a hazai, az európai és a nemzetközi bűnözés új kihívásainak;
- o praktikus ismeretek („know-how”) átadása ügyvédeknek és esetmunkásoknak, hogy szükség esetén képesek legyenek kezelni emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyeket
- o megfelelő törvényi és eljárásjogi ismeretek közvetítése, hogy a képzésen részt vevő küldöttek szükség esetén képesek legyenek munkatársaiknak tanácsot adni súlyos, határokon átnyúló bűnügyek kapcsán.

Ideális esetekben különlegesen képzett ügyészek és szociális esetmunkások működnének közre a szervezetköziségen alapú helyi kezdeményezésekben.

43- CPS website: www.cps.gov.uk

44- Az Eurojustra vonatkozó bővebb információ: www.europa.eu.int/comm/justice_home/news/laecken_council/en/eurojust_en.htm

A legfelsőbb ügyészégi szolgálatnak szerepkörébe tartozik, hogy tanácsadást nyújtson a rendőrségnek a vádemelés előtti időszakban. Pillanatnyilag éppen kísérleti vádemelési tréningek folynak, azzal a céllal, hogy az ügyészek tanácsadást tudjanak biztosítani a rendőrség számára vádemeléssel kapcsolatos ügyekben

Az ifjúsági törvény, valamint bűnügyi bizonyításra vonatkozó törvény rendelkezéseinek megfelelően a legfelsőbb ügyészégi szolgálat hivatott speciális intézkedések meghozatalára, amennyiben sebezhető vagy megfélemlített tanúkról van szó.

Világos annak fontossága, hogy az ügyészek széleskörű képzést kapjanak, különösen a közérdek védelme és a közérdekű bejelentés területén. Az ügyészégi szolgálat nagy hangsúlyt fektet a képzések biztosítására.

Civil szervezetek

Számos olyan civil szervezet működik, (például női jogokkal, egészséggel kapcsolatos ügyekkel, menedékkérők és menekültek számára nyújtott jogi tanácsadással foglalkozó szervezetek), amely kapcsolatba kerülhet az emberkereskedelem kockázatának kitett nőkkel és gyermekekkel. Jelenleg azonban nincs egy olyan civil szervezet sem, amely arra szakosodott volna, hogy irányító szerepet töltsön be az érintett állami, önkéntes és privát szervezetek kiterjedt hálózatában. Ilyen szervezet hiányában a helyi szervezetközi csoportoknak kell betöltenie ezt a szerepkört.

Ezek a feladatkörök kiterjedhetnek az alábbiakra:

- o információs központ működtetése, különböző civil szervezetek⁴⁵ által működtetett, független menhelyek létrehozására
- o összeköttetés biztosítása figyelemfelhívással foglalkozó szervezetekkel (pl. Anti-Slavery International, ECPAT) és közösségi szervezetekkel (pl. AFRUCA);
- o kutatás és szakértői tanácsadás (pl. CHANGE)
- o információgyűjtemény létrehozása a képzési lehetőségekről, illetve kapcsolódási pont létrehozása olyan külföldi szervezetek számára, melyek az Egyesült Királyságban keresnek összeköttetést civil szervezetekkel, illetve helyi szervek számára, melyek külföldi civil szervezetekkel kívánnak kapcsolatba lépni (pl. CHANGE, IOM).
- o bűncselekmények bejelentése, illetve elkövetők feljelentése a rendőrségnél (csakis a bejelentett bűncselekmények alapján tudják a hatóságok a probléma nagyságát felmérni, és arra megfelelően reagálni).

A szakosodott helyi civil szervezetek feladatai:

- o a rendőrségi erőktől vagy az állami szolgáltatóktól hozzájuk irányított áldozatoknak szolgáltatást kell nyújtaniuk;
- o az áldozatok eligazítása a törvény adta lehetőségeiket illetően, tájékoztatásuk az elérhető támogató szolgáltatásokról (többek között az elszállásolásukra, általános tanácsadásra, jogi tanácsadásra, egészségügyi szolgáltatásokra, oktatási-képzési lehetőségre vonatkozóan);
- o amennyiben az emberkereskedelem áldozatai elsőként a civil szervezetekkel veszik fel a kapcsolatot, a civil szervezeteknek kötelessége a rendőrséggel tudatni, ha bármilyen jogsértő tevékenység gyanúja felmerül az eset kapcsán;
- o a civil szervezet helyzeténél fogva elnyerheti az áldozatok bizalmát – lehetőség szerint például angolórát adva –, és összegyűjtheti az ügyészség munkáját segítő információkat;
- o ezáltal az áldozatok szószólójaként léphet fel;
- o támogatás és tájékoztatás nyújtása bírósági ügyekben;

45- Pl. Eaves Housing, Refugee Arrivals Project, Women's Aid.

- o segítséget kell tudni nyújtani a külföldön élő hozzátartozókkal való kapcsolatfelvételben;
- o részt vehet a lakosság és különböző szervezetek körében végzett figyelemfelkeltő tevékenységekben.

Megfelelő módokat kell találniuk a hírek és információk megosztására a rendőrséggel és a bevándorlási hivatallal.

Egyéb szervezet (pl. egészségügy és helyi hatóságok)

Az egészségügyi szervezeteknek megfelelő orvosi támogatást kell nyújtaniuk az áldozatoknak.

Emellett a kórházak és rendelőintézetek, elsősorban azok, amelyek foglalkoznak szülészeti, nőgyógyászati vagy a szexuális egészséggel összefüggő szolgáltatásokkal, illetve baleseti és sürgősségi ellátással, találkozhatnak a szexuális kizsákmányolás áldozataival. Tágabban értelmezett feladatkörük kiterjedhet az áldozatoknak való tanácsadásra – arról, hogy hogyan találják meg a megfelelő segítséget –, ezzel is hozzájárulva a szervezeten belüli hálózatok munkájához.

A nők és lányok számára egészséggel kapcsolatos ügyekben (pl. HIV és AIDS) tanácsadást nyújtó szervezetek segítségére lehetnek a szexuális célú kizsákmányolás áldozatainak és potenciális áldozatainak.

A **menekültszervezetek** kapcsolatba kerülhetnek az emberkereskedelem feltételezett áldozataival, anélkül, hogy a segítségnyújtás módjával tisztában lennének. Ezeknek a szervezeteknek tájékoztatniuk kellene lenniük tekintetben, hogy hová lehet fordulni ilyen esetekben, és gondoskodniuk kellene az áldozatok átirányításáról az illetékes szervekhez.

A **helyi hatóságoknak** szerepet kell vállalniuk a lakhatással és a védett körülmények között történő elszállásolással kapcsolatban. Tolmácsolás és fordítás biztosításával is hatékony segítséget nyújthatnak. Bizonyos területeken a helyi hatóság feladatkörébe tartozik a „különleges elbírálású engedélyek” megítélése (azaz a közterületen kívüli prostitúció engedélyezése), és részt is kell vennie ezeknek a tevékenységeknek a monitorozásában.

A helyi hatóságok a bűnözés visszaszorítását szolgáló tevékenységük révén stratégiai értelemben is érdekelték, s ez helyi szinten prioritást biztosít ezeknek az ügyeknek.

Azoknak a szervezeteknek, amelyek a helyi hatóságok nevében nyújtanak éjjeli szállást és étkezést a menedékkérő, kísérő nélküli gyermekek és fiatakorúak, illetve a szüleiktől elválasztott gyermekek számára, azonosítaniuk kell a kizsákmányolás kockázatának kitett, illetve a már áldozattá vált gyermekeket.

Menedékkérő ellátást nyújtó szervezeteknek alkalmassá kell válniuk arra, hogy felismerjék azokat, akik erre rászorulnak, s támogatást, egyebek közt menedéket kell biztosítaniuk a bántalmazó kapcsolatból, erőszakos partner elől menekülő nők számára.

A helyi **szakszervezetek** közreműködhetnek a munkajogi jogsértések feltérképezésében és az emberkereskedelem esetleges, munkaerőként kizsákmányolt áldozatainak felkutatásában; ezenkívül útmutatást nyújthatnak tagjaik számára a vonatkozó munkajogi rendelkezésekről és gyakorlati útmutatásokról. A közúti szállító cégek – a belföldi és nemzetközi szállítmányozással foglalkozók egyaránt – az eddigiekben már sok segítséget nyújtottak a rendészeti szervezeteknek az emberkereskedelem áldozatainak azonosításában.

Országos csoportokhoz való átirányítás

A helyi szervek számára tanácsos a kapcsolatfelvétel az országos szervezetekkel, utóbbiak számára pedig a nemzetközi szervezetekkel; biztosítandó, hogy ne keletkezzenek „információs rések”, valamint elősegítendő a hazai és nemzetközi szervek közötti munkakapcsolatok.

Helyi szervezatközi csoportok

A szervezatközi csoportok alapvető feladata, hogy a problémát – tekintetbe véve az áldozatok szükségleteit, egyben támogatva a jogérvényesítési eljárást is – holisztikusan közelítsék meg⁴⁶.

Feladatkörükbe tartozik:

- o oktatás és figyelemfelkeltő tevékenység;
- o annak biztosítása, hogy az illetékes szervek és felek tájékoztatást kapjanak, valamint bekapcsolódhassanak a döntéshozásba és tervezésbe;
- o együttes képzési kezdeményezések;
- o megfelelő szakmai protokollok kidolgozása;
- o információcsere biztosítása az állami és a civil szervezetek között;
- o a bűncselekmények előfordulási rátájának monitorozása és a helyi kezdeményezések hatásának mérése;
- o helyi stratégiák és cselekvési tervek kidolgozása.

A már említetteknek megfelelően, amennyiben nincs erre szakosodott civil szervezet, úgy a csoportnak kell átvenni a koordináló tevékenységet, annak érdekében, hogy a különböző civil szolgáltatókat egybegyűjtse.

Gyermekek esetében a helyi gyermekvédelmi bizottságoknak koordináló szerepe van az emberkereskedelem elleni szervezatközi kezdeményezésekben, de mindennek illeszkednie kell a helyi stratégiai tervezés gyermekekre vonatkozó rendszerébe.

Felnőttek esetében megfelelő lehet, ha a helyi bűnmegelőzési és rendvédelmi együttműködés végzi a koordinációt, illetve az abban kulcsszerepet betöltő szervek egyikéé a vezető szerep. Amennyiben létezik 'nők elleni erőszak szervezatközi csoport', akkor nők sérelmére elkövetett emberkereskedelemmel kapcsolatos ügyek az ő feladatkörükbe tartozhatnak.

Lakosság

A lakosság tagjainak joga van hozzá, hogy széleskörű tájékozottságot szerezhessenek a hatóságok figyelemfelkeltő tevékenysége által. Ugyanakkor az állampolgárok felelőssége, hogy jelentést tegyenek a rendőrségnek, a szociális szerveknek, a helyi hatóságoknak vagy a bűnmegelőzési-bűnüldözési telefonos szolgálatnak⁴⁷ minden olyan tevékenységről, melyről gyanítható, hogy az emberkereskedelemmel áll összefüggésben. Ennek érdekében megfelelő elérhetőségekre van szükség, valamint tájékoztatni kell a lakosságot, hogy milyen jelenségekre figyeljenek oda a környezetükben.

Kapcsolattartás révén elősegíthető, hogy az etnikai közösségek jobban megérthessék azoknak a problémáit, akik az emberkereskedelem áldozataiként kerültek hazájukból az Egyesült Királyságba. Az etnikai közösségek támogatása hasznos lehet annak érdekében, hogy az emberkereskedelem áldozatai ne tűnhessenek el olyan könnyen szem elől.

Ehhez hasonlóan, hasznos lehet a közösségekkel és a foglalkoztatói csoportokkal való kapcsolattartás (beleértve a farmereket és más olyan csoportokat, akiket gyakran hoznak összefüggésbe munkaerő-kizsákmányolással kapcsolatos bűncselekményekkel).

(Balogh Lídia fordítása)

46- Ilyen például a Reflex elnevezésű kezdeményezés az Egyesült Királyságban.

47- „Crimestoppers”: ingyenesen hívható, bűnmegelőzési-bűnüldözési telefonos szolgálat az Egyesült Királyságban.

Az emberkereskedelem elleni küzdelem és a prostitúcióra vonatkozó jogszabályozás az északi és balti régióban⁴⁸

JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	Dánia	Észtország	Finnország	Izland	Lettország	Litvánia	Norvégia	Svédország
Az Európa Tanács Egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről	ratifikálva: 2008	-	aláírva: 2006	aláírva: 2005	ratifikálva: 2008	aláírva: 2008	ratifikálva: 2008	aláírva: 2005
ENSZ jegyzőkönyv Az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelmének megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről	ratifikálva: 2003	ratifikálva: 2004	ratifikálva: 2006	aláírva: 2000	ratifikálva: 2004	ratifikálva: 2003	ratifikálva: 2003	ratifikálva: 2004
nemzeti program/terv az emberkereskedelem elleni küzdelemre vonatkozóan	igen	igen	igen	nem	igen	igen	igen	nem
emberkereskedelem elleni nemzeti jogszabályok	igen	nincs külön jogszabály	igen	igen	igen	igen	igen	igen
büntetés	8 évig terjedő börtönbüntetés		7 évig terjedő börtönbüntetés	8 évig terjedő börtönbüntetés	15 évig terjedő börtönbüntetés	2–10 évig terjedő börtönbüntetés, súlyosbító körülmények esetén 4–12 év	5 évig terjedő börtönbüntetés, súlyosbító körülmények esetén legfeljebb 10 év	2–10 évig terjedő börtönbüntetés

48- European Women's Lobby/Nordic Baltic Network, Assistance to women victims of trafficking for sexual exploitation in the Nordic and Baltic countries. A comparison of legislation, 2008, http://www.nordicbaltic-assistwomen.net/IMG/pdf/Final_Chart_Comparison_legislation.pdf. A táblázatot a Matolcsi Andrea fordította, kiegészítette és frissítette.

JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	Dánia	Észtország	Finnország	Izland	Lettország	Litvánia	Norvégia	Svédország
egyéb releváns jogszabályok	kerítésről szóló törvény	rabszolgatartás, erőszakos szöktetés, jogsértő tevékenységben való részvétel elősegítése, kerítés, prostitúció elősegítése, gyermekek pornográf termékekben szerepeltetése, forgalmazásának tilalmára, az országba való illegális beutazásra, valamint a szexuális szolgálatások értékesítésének tilalmára vonatkozóan	törvények a szervezett prostitúció, gyermekeket szerepeltető pornográf termékek forgalmazásának tilalmára, az országba való illegális beutazásra, valamint a szexuális szolgálatások értékesítésének tilalmára vonatkozóan				törvények az erőszakos közösülés, a gyermekek szexuális bántalmazása, a rabszolgatartás és az erőszakos szöktetés ellen.	
gondolkodási idő ⁴⁹	30–100 nap	30–60 nap	30 nap – 6 hónap		30 nap	6 hónap	6 hónap	30 nap
a gondolkodási idő feltételei	együttműködés a tervezett hazautazáskor				harmadik országbeli állampolgár, akit hivatalosan az emberkereskedelem áldozataként tartanak számon			

49- A gondolkodási idő alatt az emberkereskedelem áldozata – miután ezt hivatalosan megállapították – legálisan az országban maradhat. A gondolkodási idő alatt módja van eldönteni, hogy emele-e vádat, illetve együttműködik-e a hatóságokkal az emberkereskedők elleni intézkedésekben. Az Európa Tanács egyezménye értelmében az emberkereskedelem áldozatainak 30 nap gondolkodási időhöz joguk van. A gondolkodási idő célja, hogy az emberkereskedelem áldozata, felépülve és kikerülve az emberkereskedők hatása alól, dönthessen arról, hogy együttműködik-e a rendészeti hatóságokkal az emberkereskedők elleni bűnvádi eljárásban.

JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	Dánia	Észtország	Finnország	Izland	Lettország	Litvánia	Norvégia	Svédország
tartózkodási engedély	ideiglenes tartózkodási engedély, ha a személy humanitárius okokból adódóan menedékjogot élvez	legfeljebb 1 évig tartó ideiglenes tartózkodási engedély lehetősége	legfeljebb 6 hónapig tartó ideiglenes tartózkodási engedély lehetősége	egyszeri tartózkodási engedély biztosítva, humanitárius okokból adódóan (nem az emberkereskedelem miatt)	legalább 6 hónapig tartó ideiglenes tartózkodási engedély	6 hónapig tartó ideiglenes tartózkodási engedély biztosítása a gondolkodási idő alatt	lehetséges	6 hónapig tartó ideiglenes tartózkodási engedély lehetősége
tartózkodási engedély feltételei		a hatóságokkal való együttműködés	a büntetőjogi eljárásban való együttműködés		a hatóságokkal való együttműködés és olyan információk rendelkezésre bocsátása, melyek segíthetnek egy esetleges emberkereskedelmi eset leplezésében vagy megelőzésében	a gondolkodási idő lejárta után a büntetőjogi eljárásban való együttműködés	6 hónapon túli meghosszabbításához szükséges a rendőrséggel való együttműködés	együttműködés a rendőrséggel és más hatóságokkal, továbbá az emberkereskedővel való kapcsolat megszакítása
a munkavállaláshoz való jog az emberkereskedelem áldozatai esetében	csak EU állampolgárok	igen, továbbá tanulásra is	igen	nem	igen	igen, továbbá tanulásra, szociális juttatásokra stb. is	e munkavállalási engedély a tartózkodási engedélyhez kötődik	igen

JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	Dánia	Észtország	Finnsország	Izland	Lettország	Litvánia	Norvégia	Svédország
a munkavállalás feltételei	regisztráció	tartózkodási engedély	ideiglenes tartózkodási engedély					ideiglenes/ állandó tartózkodási engedély
kártérítéshez való jog	igen	igen	igen	nem	-	igen	igen	-
prostitúcióval kapcsolatos jogszabályok ⁵⁰	A futtatás és bordélyházak működtetése illegális, de a prostitúcióval kapcsolatos tevékenységek általában tolerálva vannak. A prostitúált (önmagában) nem büntethető, és elméletileg nincs kitéve szabályozó intézkedéseknek.	A futtatás és bordélyházak működtetése illegális, de a prostitúcióval kapcsolatos tevékenységek általában tolerálva vannak. A prostitúált (önmagában) nem büntethető, és elméletileg nincs kitéve szabályozó intézkedéseknek.	A futtatás és bordélyházak működtetése illegális, de a prostitúcióval kapcsolatos tevékenységek általában tolerálva vannak. A prostitúált (önmagában) nem büntethető, és elméletileg nincs kitéve szabályozó intézkedéseknek; ez alól kivételt képez, ha a szex árusítása vagy vásárlása a közrend megzavarását eredményezi,	A futtatás és a bordélyházak működtetése büntetendő. A szexuális szolgáltatások vásárlása 2009. április óta kriminalizált, ezért legfeljebb 1 év börtönbüntetés szabható ki; de amennyiben a prostitúált 18 év alatti, a börtönbüntetés legfeljebb 2 évre emelhető. Bármilyen sztriptíz klub működtetése tilos, tilos a szórakozóhely vagy intézmény alkalmazottainak meztelen-	A futtatás és bordélyházak működtetése bizonyos zónákban, ill. helyeken tolerált/ szabályozott. A prostitúált (önmagában) nem büntethető, viszont ki van téve szabályozó/ellenőrző intézkedéseknek (egészségügyi ellenőrzések, kötelező regisztráció, kötelező egészségügyi kártya stb.).	A futtatás és bordélyházak működtetése illegális. Közigazgatási és büntetőeljárás büntetés szabható ki a mások prostitúált-sából való haszonhúzás, valamint a prostitúció szervezése és bonyolítása esetében. Mások prostitúcióba való bevonásáért közigazgatási és büntetőeljárás bírság szabható ki.	A futtatás és a bordélyházak működtetése büntetendő. 2009. január óta a szexuális szolgáltatások vásárlása kriminalizált, minden norvég állampolgárra vonatkozóan, Norvégián kívül is. A prostitúált (önmagában) nem büntethető, és nincs kitéve szabályozó intézkedéseknek.	A futtatás és bordélyházak működtetése kriminalizált.

50- A Norvégiára és Izlandra vonatkozó információkat, tekintettel a 2009-2010-ben történt jogszabály-módosításokra, kiigazítottuk. (A Szerk.) Ezekről bővebben lásd: Iceland Bans Stripping and Prostitution. Compiled by StopWAV (4/21/2009), available at http://www.stopwav.org/Iceland_Bans_Stripping_and_Prostitution.html, News from Iceland: Closing down of All Strip Clubs (4/14=2010), <http://www.epacvaw.org/splip.php?article527>; Moustgaard, Ulrikke. Prostitution legislation: Will they go the same way? In: NIKK (2009. március 19). <http://www.nikk.no/no/?module=Articles&action=Article&publicShowID=891>

JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZKEDÉSEK	Dánia	Észtország	Finnország	Izland	Lettország	Litvánia	Norvégia	Svédország
prostitúcióval kapcsolatos jogszabályok ⁵⁰	A szexuális szolgáltatások vásárlása nincs kriminalizálva; a vevők nincsenek kitéve szabályozó/ellenőrző intézkedéseknek.	A szexuális szolgáltatások vásárlása nincs kriminalizálva; a vevők nincsenek kitéve szabályozó/ellenőrző intézkedéseknek.	és elméletileg nincsenek kitéve szabályozó intézkedéseknek; ez alól kivételt képez, ha a szex árusítása vag vásárlása a közrend megzavarását eredményezi, ez ugyanis közigazgatási jogilag szankcionálható.	ségét bármi módon árusítani, tilos az ún. öl-, valamint privát tánc.	A szexuális szolgáltatások vásárlása nincs kriminalizálva; a vevők nincsenek kitéve szabályozó/ellenőrző intézkedéseknek.	A szexuális szolgáltatások eladása és vásárlása közigazgatási felelősségre vonással jár, ez alól kivételt jelent, ha a prostitúált emberkereskedelem áldozata, illetve kényszer vagy megfélemség hatására cselekszik.	büntetendő. A szexuális szolgáltatások vásárlása 2009. április óta kriminalizált, ezért legfeljebb 1 év börtönbüntetés szabható ki; de amennyiben a prostitúált 18 év alatti, a börtönbüntetés legfeljebb 2 évre emelhető. Bármilyen sztriptíz klub működtetése tilos, tilos a szórakozóhely vagy intézmény alkalmazottainak meztelenségét bármi módon árusítani, tilos az öl-, valamint privát tánc.	

A 2009-es Sziget Fesztivál civil program keretében kiosztott szóróanyag

MÍTOSZOK ÉS TÉVKÉPZETEK A PROSTITÚCIÓRÓL

A PROSTITÚCIÓT SZÁMOS RÉGI ÉS ÚJ MÍTOSZ ÉS TÉVKÉPZET VESZI KÖRÜL, MELYEK CÉLJA A PROSTITÚCIÓ LÉTJOGOSULTSÁGÁNAK IGAZOLÁSA. TÖBBEK KÖZÖTT AZ ALÁBBIAK:

- o **„A világ legősibb foglalkozása”** – nem foglalkozás, hanem elnyomás – és különben is a földművelés volt az első.
- o **„Áldozat nélküli bűncselekmény”** – a prostitúcióban élő nők, gyerekek és férfiak emberi jogai folyamatosan sérülnek: beleértve a jogot emberi méltósághoz, valamint a jogot a fizikai, mentális, lelki és szexuális biztonsághoz, egészséghez és integritáshoz. Egy amerikai tanulmány azt mutatta ki, hogy a prostitúcióban élők halálozási rátája negyvenszer magasabb a lakossági átlagnál. A prostitúció olyan társadalmi légkört teremt, amelyben a nők, gyerekek és férfiak elleni, végnélküli erőszak üzletiesedik, és elfogadottá válik.
- o **„A prostitúció-ellenes feministák prostituált-ellenesek”** – a prostitúció mellett lobbizók vádjainak egyike, hogy azok a feministák, akik a prostitúciót károsnak tartják, valójában a prostituált nők (és férfiak) „ellen vannak”. Ez egyáltalán nem igaz. A prostitúcióellenes aktivisták a *prostitúció intézményével* szállnak szembe, és támogatják a prostitúcióban lévő nők (és férfiak) dekriminalizását.
- o **„A fogyatékkal élő férfiaknak, akik esetleg nem tudnak szexuális partnert találni, joguk van a prostituált nők »szolgáltatás«-aihoz”** – senkinek nincs „joga” arra, hogy szexet vegyen. A fogyatékkal élő nők miért nem követelnek hasonló „szolgáltatás”-okat?
- o **„A prostitúció révén megelőzhető »a többi« nő elleni szexuális erőszak”** – a szexiparban a legtöbb nő nemi erőszak áldozata – hasonlóan sok millió nem-prostituált nőhöz a világon. Ez a vélekedés hozzájárul annak a tévhitnek a fenntartásához is, hogy a férfiak nem képesek az ösztöneiken uralkodni, és hogy szexuális „szükséglet”-eiket muszáj kielégíteniük (lásd a következő pontot). A nemi erőszak nem a szexuális vágyról, hanem az erőszakról és a hatalomról szól.
- o **„A férfiaknak szükségük van a szexre”** – szexhiányba még soha egyetlen férfi sem halt bele. A férfiak sincsenek jobban kiszolgáltatva a hormonjaiknak, mint a nők. A férfiak nem ártatlan áldozata szexuális vágyaiknak, és a nők és gyerekek pedig nem azért léteznek, hogy ezeket a vágyakat kielégítsék.
- o **„A nők azok, akik a férfiakat kizsákmányolják, nem fordítva”** – mivel a pénz a nők kezén megy keresztül, sokan azt tartják, hogy a prostitúciós ipar a nők kezében van. A valóságban ritkán marad a pénz nagy része – vagy akármekkora része – a prostituáltaknál, mivel a futtató, a bordélyház-tulajdonos vagy valaki más elveszi tőlük.

- o **„A prostitúciót a nők választják”** – más választási lehetőség hiányában. A prostituáltak jelentős része gyerekként került bele a prostitúcióba; gyerekként vagy felnőttként bántalmazták; és (illetve vagy) nem látja úgy, hogy képes lenne „rendes” munkát szerezni – és úgy gondolja, hogy a prostitúción kívül nincs más választása. Amerikai és magyar kutatások során meginterjúvolt, prostituáltak közül szinte az összes kiszállna a prostitúcióból, ha lehetne – és egyikük sem szeretné, hogy a gyermeke bekerüljön a prostitúcióba.
- o **„A nők élvezik”** – sokan azok közül, akik fizetnek a szexért, elhitetik magukkal, hogy a prostitúcióban lévő nők élvezik a prostitúciós szexet. Ez a tévhit széleskörűen elterjedt a társadalomban.

Érdemes elolvasni az alábbi, prostituáltaktól származó idézeteket:

„Síkositót kellett használnom, mert a hüvelyem száraz volt és fájt. Egyes férfiak feldühödtek ettől, főleg, ha részegek voltak. Mintha sértve érezték volna a férfiasságukat miattam.”

„A szex mindig borzalmas volt – az volt a legrosszabb, hogy úgy kellett tennem, mintha élvezném –, és még az volt a legjobb az egészben, hogy általában két és fél perc alatt megvoltak velem!”

És érdemes összehasonlítani az alábbi, „kliens”-ektől származó mondatokkal:

„Azok a lányok jobban járnak, mint én! Pénzt keresnek vele, és azon kívül még nagyon is megkapják, ami kell nekik!”

„Hogy szerintem élvezik-e? Persze, hogy élvezik. Ha nem lenne nekik jó, nem csinálnák.”

- o **„Biztonságossá lehet tenni”** – a futtatók és a „kliensek” veszélyesek, és gyakran erőszakosan bánnak a nőkkel. A biztonság nem csak óvszer – és a nemi betegségek elleni védekezés – kérdése.
- o **„Ha legális lenne a szexipar, az fokozná a nők biztonságát, és a „kliensek” kevésbé jelentené a veszélyt”** – ez az egyik legelterjedtebb tévhit. Ellentétben ezzel az állítással, nincs bizonyíték sem arra, hogy a prostitúció legalizálása fokozná a prostituált nők (és férfiak) biztonságát, sem arra, hogy csökkentené a keresletet. Az viszont bebizonyosodott, hogy a legalizáció nem hatékony: a szexipar bővüléséhez és elfogadottságához vezet, ami viszont azt eredményezi, hogy egyre több – és egyre többféle – nő, gyerek és férfi iránt mutatkozik igény, és a megnövekedett kereslet fokozza az emberkereskedelmet és a kerítői tevékenységet.

Tudjuk, hogy a prostituáltak nagy része számára a szexuális erőszak gyakori – ha nem egyenesen mindennapos – élmény a prostitúción kívül is (ami sokuk megfogalmazása szerint önmagában is „hasonlít a megerőszakoláshoz”). A prostituált nők többsége ugyanúgy erőszaknak és bántalmazásnak van kitéve, mint az emberkereskedelem áldozatai.

Az összeállítás az alábbi források felhasználásával készült:

- Bindel, Julie: Press for Change. A guide for journalists reporting on the prostitution and trafficking of women, interneten hozzáférhető <http://action.web.ca/home/catw/attach/PRESSPACKgeneric12-06.pdf>, 12–13 o.
- AlterMedia, Unsprezece mituri despre prostitutie, interneten hozzáférhető http://ro.altermedia.info/familiesocietate/unsprezece-mituri-despre-prostitutie_7010.html. (Magyar változat: <http://ahet.ro/noi/noi-szakasz/11-tevhit-a-prostitutiorol-1962-44.html>) Fordította és kiegészítette: Magyarországi Női Alapítvány.

6. sz. melléklet:

A 2009-es Sziget Fesztivál civil program alkalmából kidolgozott kvíz (megoldásokkal)

TUDÁSFELMÉRŐ AZ EMBERKERESKEDELEMRŐL ÉS A SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSRÓL

1. Az emberkereskedelem minden esetben országhatár(ok) átlépésével jár.

igaz

hamis

Hamis.

Az emberkereskedelem országon belül, helyi lakosságot érintően is előfordulhat. Például, ha egy futtató Nyíregyházáról Budapestre visz valakit prostituáltként, hogy ott eladja egy másik futtatónak, az ugyanannyira emberkereskedelem, mint amikor Ukrajnából „szállítanak” áldozatokat Amszterdam vörös lámpás negyedébe, hogy ott eladják őket egy bordélynak.

2. A szexuális kizsákmányolás (beleértve a prostitúciót), valamint a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak többsége:

A. nők és gyerekek

B. férfiak

C. férfiak, nők és gyerekek egyenlő arányban

A.

A szexuális kizsákmányolás és a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak többsége nő és gyerek. Ez több okra vezethető vissza. Az egyik fő ok, hogy a szexuális szolgáltatásokra való keresletet túlnyomórészt olyan férfiak jelentik, akik nőket és gyerekeket akarnak kizsákmányolni, „használni” és bántalmazni. Emellett, a nők és gyerekek nagyobb mértékben vannak kitéve az emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás veszélyének, a társadalomban való alacsonyabb társadalmi és gazdasági státuszuk, valamint a lehetőségek hiánya miatt.

3. Létezik-e olyan ország, ahol a szexuális szolgáltatások (például egy prostituálttal való szex) vásárlása büntetendő?

van

nincs

Van.

Felismerve, hogy a szexuális célú emberkereskedelem és a szexuális kizsákmányolás elleni hatékonyabb fellépéshez figyelembe kell venni ezeknek a keresleti oldalát is (mivel ha nem volna kereslet, nem lenne kínálat sem), elsőként Svédország vezetett be egy olyan törvényt 1999-ben, amely minden körülmények között bünteti a szexuális szolgáltatások vásárlását. Ez azt jelenti, hogy pénzbírságot vagy börtönbüntetést lehet kiszabni, ha valaki pénz, vagy bármilyen más értékkel bíró dolog, „szívesség” ellenében szexuális aktust létesít – vagy ezt megpróbálja – egy másik személlyel, vagy ha szexuális kapcsolatot létesít valakivel, és ezért egy harmadik személy fizet. Azóta drámaian csökkent az utcai prostitúció Svédországban, valamint a Svédországba irányuló szexuális célú emberkereskedelem. 2009-ben Norvégiában

és Izlandon hasonló törvényt fogadtak el. Egyes más országokban bizonyos esetekben büntetendő a szexuális szolgáltatások vásárlása, például ha bebizonyítható, hogy a szexuális szolgáltatást nyújtó személy emberkereskedelem vagy „kényszerprostitúció” áldozata, fiatakorú (18 év alatti), illetve akkor is, ha a szexuális szolgáltatások vásárlása az ország más részein, településén vagy településrészén legális ugyan, de az adott helyszínen nem. Fontos, hogy több országban, ahol büntetendő a szexuális szolgáltatások vásárlása, ugyanott a szexuális szolgáltatás nyújtása vagy felajánlása nincs kriminalizálva, mivel ezen országok jogszabályainak értelmében a prostitúcióban lévő személy nem bűnöző, hanem áldozat.

4. Prostitúálthoz általában magányos, egyedülálló férfiak járnak, akik más úton képtelenek lennének partnert találni és szexuális kapcsolatot létesíteni.

igaz

hamis

Hamis.

A prostituáltat igénybevevő férfiak körében minden társadalmi réteg képviselteti magát: ezek a férfiak változatos társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkeznek – van köztük gazdag üzletember, politikus, stb. Több kutatás kimutatta, hogy a szexuális szolgáltatásokért fizető férfiak legalább 50%-ának van állandó partnere – barátnője vagy felesége –, és sok esetben gyerekeik is vannak.

5. A prostitúcióba való belépés szabad és tudatos választás.

igaz

hamis

Ezt a kérdést nyitva hagyjuk.

Az, hogy a prostitúcióba való belépés szabad akaratból történik-e vagy sem, az heves vita tárgya mind a döntéshozók, mind a – főleg feminista – civil szervezetek és aktivisták körében. Azok, akik az úgynevezett „szexmunkás”-álláspontot képviselik, úgy érvelnek, hogy bizonyos emberek dönthetnek úgy – anélkül, hogy valaha is bántalmazták volna őket; illetve fizikai, érzelmi, gazdasági kényszer, nyomás vagy erőszak nélkül is – hogy prostituáltak akarnak lenni. Mások pedig – beleértve ennek a kvíznek a szerzőit is – úgy vélik, hogy ha valaki a prostitúcióban „köt ki”, amögött számos ok húzódhat meg, például: gyerekkorban elszenvedett fizikai, szexuális vagy lelki erőszak, mely önbizalomhiányhoz, illetve az önbecsülés hiányához vezethet, és „nem egészséges” hozzáállást eredményezhet a szexualitáshoz és a saját testet illetően; a prostitúcióba való korai bekerülés, amikor – gyerekek esetében – tudatos választásról még semmiképpen nem lehet beszélni egy; gazdasági kényszer (pénzre van szükség, és a prostitúció olyan kereseti formának tűnik, mellyel gyorsan sok pénzt lehet keresni); és (illetve) vagy az egyéb választási lehetőségek hiánya (esetleg az alacsony iskolázottság, a képzettség vagy az elérhető munkalehetőségek hiánya miatt, stb). Véleményünk szerint, mindezen tényezők közrehatása miatt aligha lehet teljesen szabad és tudatos választásról beszélni a prostitúcióba való bekerülést illetően – még akkor sem, ha mégis vannak ilyen esetek, mivel ezek kivételt képeznek, és nem az esetek túlnyomó részét.

A Magyarországi Női Alapítvány (MONA) „Szakmaközi együttműködés kiépítése Magyarországon az emberkereskedelem és a prostitúció elleni küzdelem érdekében”

című projektjének zárókonferenciája

**A prostitúció és a szexuális kizsákmányolás céljából folytatott
emberkereskedelem elleni fellépés jogi és intézményi feltételei**

– hazai és nemzetközi tapasztalatok –

A magyar és nemzetközi közéletben egyaránt vita folyik arról, hogy vajon a prostitúcióban élők mennyiben kényszer és mennyiben szabad döntésük eredményeképp folytatják ezt a tevékenységet. Mi, akik ezen a projekten dolgozunk azon az állásponton vagyunk, hogy a prostitúció nem fér össze az ember méltóságával⁵¹, s hogy a prostituáltak, sztriptíz táncosok, öltáncosok, gogo-görlök és pornófilm-szereplők döntő többségükben súlyos, bűncselekményekkel tarkított kényszerek, megfélemlítés, csalás, illetve reménytelen élethelyzetük hatására kezdtek a prostitúcióba, s onnan saját erejükből alig van esélyük tartósan kilábalni.

Vannak sokan azonban, akik szerint a tényleg létező kényszerek, zsarolás és más bűncselekmények (egyebek között az emberkereskedelem) léte, mégoly nagy gyakorisága sem ok arra, hogy mindenkit áldozatnak tekintsünk, aki prostituáltként (vagy öltáncosként, pornófilm-szereplőként stb.) él, és megtagadjuk tőlük egyrészt a megélhetés ezen módját, másrészt a saját döntésnek és önálló életvitelnek kijáró tiszteletet.

Abban ugyanakkor minden vitatkozó fél megegyezik, hogy a prostitúcióból kilépést, rehabilitációt, integrációt, illetve reintegrációt, jogvédelmet biztosító szolgáltatásokat kellene nyújtani a prostitúcióval és az emberkereskedelemmel összefüggő bűncselekmények áldozatainak (gyermekprostituáltak, emberkereskedelem áldozatai), és mindazoknak, akik erre igényt tartanak, akár önkéntesnek, akár kényszer áldozatának tekintik magukat.

Magyarország, mint oly sok kevésbé vagy közepesen fejlett ország, a prostitúció és emberkereskedelem forrás-, tranzit- és célországa egyszerre. Azok a társadalmi jelenségek, amelyek a prostitúció kínálati, keresleti oldalát meghatározzák, egyben jelentős, egyéb kellemetlen következményekkel is járó társadalmi problémák (szegénység, elmaradottság, nemi és etnikai egyenlőtlenség, nők elleni erőszak, gyermekek elleni erőszak, kizsákmányolás stb.).

Ezért a prostitúció elleni fellépés, a prostitúció és emberkereskedelem hátterében meghúzódó okok leküzdése, a hátrányos következmények visszaszorítása akkor is közös társadalmi érdek, ha magát a prostitúciót nem mindenki ítéli meg egyféleképpen.

51 - Az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény, Preambulum.

A probléma közpolitikai szintjén mi – a jelen projekt keretében együttműködő szervezetek és szakemberek – a svéd modellel értünk egyet: annak a nemek egyenlőségén alapuló elvi megközelítésével, s azzal a gyakorlati érvelésével is, hogy a kínálatot a kereslet gerjeszti és tartja fenn, változást tehát csak a vásárló megfékezése hozhat.

Ugyanakkor reálisak is vagyunk: nem elvi diadalt akarunk aratni, hanem gyakorlati eredményt akarunk elérni. Ezért, mivel ezt a mai Magyarországon nem látjuk reálisan megvalósíthatónak, most nem követeljük a kliens megbüntetését (csak 18 év alatti prostituált esetében, de ebben az esetben viszont hatékonyan). Célunk, hogy minél hamarabb olyan törvény álljon rendelkezésre, amelynek nyomán kevésbé lesz érdemes és veszélytelen prostituáltat futtatni, bordélyt tartani, keríteni, nőket és gyerekeket adni-venni, olyan törvény, amely gondoskodik az áldozatok tiszteletéről, megsegítéséről és segítőik védelméről is. Olyan jogi-intézményi háttér kialakítását tartanánk szükségesnek, amely védi a nők prostitúciótól szabad élethez fűződő jogát, és nem keveri össze a nők testi önrendelkezésének a szabadságát a női testtel való rendelkezés szabadságával.

Budapest, 2010. március 9.

mona.alapitvany@gmail.com

+36-20-2-194619

+36-70-42-77-597

+36-70-42-77-599

8. sz. melléklet

Prostituáltakkal dolgozó holland szociális munkás Budapesten

Juhász Borbála beszámolója

2010. február 27.

Tegnap a baptista szeretetszolgálat egy munkatársa kíséretében találkoztam egy holland keresztény, amszterdami prostituáltak körében 15 éve utcai szociális munkát végző nővel, a Scharlaken Koord (Skarlát Szalag www.scharlakenkoord.nl) munkatársával.

Elképesztő dolgokról számolt be. Amszterdamot elárasztották a magyar prostituáltak. A legalizáció után érvényes EU-s útlevelel a „lányok” mint önfoglalkozók dolgozhatnak az ablakos kuplerájokban. A prostituáltak két részre oszlanak: a holland lányok, akiket egy őket érzelmileg zsaroló strici (loverboy) futtatja (a loverboyok nagy része hollandiai marokkói vagy török), és vannak a kelet-európaiak (Bulgária, Románia, Magyarország). A K-európai prostituáltak is futtatottak, általában egy rokonnal érkeznek, és különféle adósságcsapdákkal tartják őket (többek között) sakkban. Koruk 18-21 év között van, néhányan idősebbek, akár 40 évesek is. Kb 80%-uk roma, de nem kizárólagosan. 90%-uk Nyíregyházáról jön. Ellentétben a holland prostituáltakkal, akik „go Dutch”, minden egyes részletért külön számláznak (dugás ennyi, ciciérintés plusz ennyi, csók plusz ennyi, stb.), a semmilyen nyelvet nem beszélő kelet-európaiak lenyomják az árakat, mert ők mindent elvállalnak ugyanazért az alapösszegért. Emiatt erősen megjelent a szadista, perverz, kemény kívánságokkal előálló kliensi réteg. Erősen megemelkedett az olcsóságot preferáló hollandiai török és marokkói kliensi réteg. A magyar lányokat agyondolgoztatják, nem ritka a 24 órán át ablakban tartott lány. Ezért hamar tönkremennek, már nem hoznak annyi pénzt, és nagyon hamar újak jönnek a helyükre. Divatos lett terhes (nem picit, NAGYON terhes) nőket ablakba tenni, védekezni nem védekeznek, kotont nem használ(hat)nak, mert úgy többet lehet kérni, nagyon magas az abortusz aránya.

Bár elvileg „minden kontrollált”, és csak egy vészcsengőt kell megnyomni, ha inzultus érné a nőt, de tavaly leszúrtak egy fiatal magyar lányt, Bettit. Azóta sem lett meg a gyilkosa. Betti egysoros hír volt itthon, kint a sajtó főoldalon foglalkozott vele, elment nyíregyházi anyukájához, tele fényképpel hozta a megrázó sztorit.

Betti 18 évesen került ki Amszterdamba. „Egyszer csak ott állt a ház előtt egy nagy kocsi, és elvitte őt” - mondta az őt egyedül nevelő anyukája. Rögtön teherbe esett, és 7,5 hónapos koráig dogozott kint az ablakban, akkor a holland védőnői szolgálat megtiltotta a további munkát, és a szülés után örökbe adták a kisbabát. Hamarosan újra az ablakban volt, és egy éjjel leszúrták őt. A hamvasztásán senki sem tudott ott lenni Magyarországról.

Talán ez a sztori is túl sok volt a hollandoknak, akiknek Magyarországról már egyértelműen a prostituáltak jutnak eszébe. Nagyon nagy sajtónyilvánosságot kapott az egész téma, Amszterdamban dolgozik már magyar rendőr is, pont ezért, és több emberkereskedőkre lecsapó akciójuk is volt már, az egyik neve ABLAK (így, magyarul...). Elképzelni sem tudják, milyen pokoli hely lehet az a Nyíregyháza, hogy onnan ennyien jönnek, hozatódnak.

A magyar prostituáltak nem bíznak a kinti rendőrökben, nagyon nehéz leleplezni a maffiát. Általában körbeviszik őket Európában: Svájc, Hollandia (különböző városok, Amszterdam, Haarlem, Alkmaar), Belgium. A legalizáció kizsárolta ugyan az utcai prostitúciót, de az a terv, hogy a bűnszövetkezetek kezéből az adózott, legális munka keretébe helyezik a kontrollt, nem sikerült: sosem volt még ennyire maffia-kézben a prostitúció Hollandiában, mint most, állítja a szociális munkás. Vannak olyan tervek, hogy felemelik a minimum korhatárt 21 vagy 23 évre, és kérnek valamilyen nyelvvizsgát, de ezek még csak politikusi tervek.

A holland szociális munkás kutatást végzett a magyar prostituáltak körében, több héten át (magyar segítővel), és, ahogy fogalmazott, ez már túl sok, ennyire kiszolgáltatott, kizsákmányolt lányokat még nem látott 15 év aktív szolgálat után. Úgy érzi, ők már ott Hollandiában nem tudnak eleget segíteni, eljön hát Magyarországra megnézni, mégis milyen ország az, ahonnan ezek a nők jönnek, milyen helyzetből érkeznek.

Mikor találkoztunk, 3 órája volt magyar földön, és rögtön azt kérdezte: milyen a magyar nők helyzete, hogy látják önmagukat, mennyire vannak elnyomva, mert döbbenetes, mi mindent meg lehet velük tenni.

(...)

Vajon hányan tudjuk, hogy a „magyar” szóról már nem a Rubik-kocka, a marslakó Nobel-díjasok, vagy a gulyás jut a hollandok eszébe, hanem a prostituáltak? ...

A holland rendőrség felhívása (SzSzB MRFK)

2009. 10. 21. szerda 13:50

Díjkitűzés

Az amszterdami kerületi ügyészség főügyésze

€ 15.000,-

Tizenötezer euró

nyomravezetői díjat tűzött ki annak, aki a büntett idején 19 éves

SZABÓ BERNADETT (BETTY)

ellen elkövetett emberölés, ill. előre kitérvelten elkövetett emberölés elkövetője, ill. az elkövető személyével kapcsolatban olyan pontos adatokat közöl, melyek segítségével az elkövető(k) közvetlenül azonosítható(k) és mely adatok alapján az illető személy(ek) bűnösségére a gyanú megalapozottá válik.

2009. február 19., csütörtök hajnali 01.00 óra körül találtak rá **SZABÓ** Betty holttestére az amszterdami Oudezijds Achterburgwal utcában található bordély-munkaszobájában. A Magyarországon született, Pingvin becenéven is ismert Betty halálát valószínűleg az előző este 18.00 óra után elszenvedett késszúrások okozták.

Amennyiben érdemi információval rendelkezik e bűncselekménnyel kapcsolatban, kérjük, tegyen bejelentést a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőr-Főkapitányság Bűnügyi Osztályán személyesen vagy a 06/42-524-600-ás telefonszámon, illetve a 112-es ingyenes segélyhívószámon, vagy küldjön e-mailt az alábbi címre:

WALLEN2009@amsterdam.politie.nl

A közölt információt és a nyomravezető személyét a rendőrség bizalmasan kezeli.

Amennyiben több személy is igényt tart a kitűzött díjra, a díj a szolgáltatott információ értéke szerint kerül közöttük megosztásra.

Amszterdam, 2009. augusztus 1.

mr. H.J. Bolhaar, főügyész
(13/2009)

A 2009. áprilisi, májusi és novemberi szakmai fórumokon részt vett szervezetek, intézmények

Baptista Szeretetszolgálat
Bírónők Egyesülete
Budapesti Rendőr-főkapitányság
Európai Roma Jogok Központja (ERRC)
Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium
INDIT (Integrált Drogterápiás Intézet) Közalapítvány, Baranya Megye
Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány
Kiút Veled Egyesület
Közép-európai Egyetem
Külügyminisztérium
Magyar Asszonyok Érdekszövetsége
Menedék- Migránsokat Segítő Egyesület
Országos Kriminológiai Intézet (OKRI)
Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT)
Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK), Bűnmegelőzési Osztály
ORFK Nemzeti Nyomozó Iroda, Emberkereskedelem Elleni Osztály
IOM budapesti regionális képviselete
NANE Egyesület
Nemzetközi Kábítószer-és Terrorellenes Tisztek Szövetsége (NATEA)
PATENT Egyesület
Semmelweis Egyetem
Stop-férfierőszak Projekt
Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Osztály
Társaság a Szabadságjogokért (TASZ), Sex Workers' Advocacy Network (SWAN)
Utcai Szociális Segítők Egyesülete (USZSE)

10. sz. melléklet:

**a 2010. március 9-i nemzetközi konferencián képviselt
szervezetek és intézmények**

Baptista Szeretetszolgálat
BalticFem (Svédország)
Budapesti Esélyek Háza
Budapest Főváros Önkormányzatának Kornis Klára Gyermekotthona és Szakiskolája
Budapesti Rendőr-főkapitányság
Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet)
ELLE Magazin
ELTE
Egyesült Államok Budapesti Nagykövetsége
Európai Roma Jogok Központja (ERRC)
Észtország budapesti Nagykövetsége
Főpolgármesteri Hivatal Gyermek- és Ifjúságvédelmi Ügyosztály
Fővárosi Bíróság
Fővárosi Önkormányzat Templom utcai Gyermekotthon
Glasgow Caledonian University
Hetek hetilap
Hollandia budapesti Nagykövetsége
INDIT (Integrált Drogterápiás Intézet) Közalapítvány, Baranya Megye
IOM Nemzetközi Migrációs Szervezet - Közép és Délkelet Európai Regionális Képviselő
Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium – Bűnmegelőzési Osztály,
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Budapest
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Bács-Kiskun megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Fejér megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Győr-Moson-Sopron megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Hajdú-Bihar megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Jász-Nagykun-Szolnok megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Komárom-Esztergom megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Somogy megye
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye,
Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat – Veszprém megye
Igazságügyi Kodifikációs és Szolgáltatási Főosztály
Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány
Kispesti Gyermekjóléti Központ
Kiút Veled Egyesület

Kiskunhalasi Városi Ügyészség
Közeleti Roma Nők Egyesülete
Közép-európai Egyetem (CEU)
Külügyminisztérium, Nemzetközi Szervezetek és Emberi Jogok Főosztály
Legfőbb Ügyészség
Magyar Helsinki Bizottság
Magyar Nemzet
Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség
Magyar Tudományos Akadémia, MTA Jogtudományi Intézet
Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete
Menedék Egyesület
Modern Üzleti Tudományok Főiskolája
MTV - Magyar Televízió
NANE Egyesület
Nemzeti Nyomozó Iroda, Emberkereskedelem Elleni Osztály
Nyíregyházi Gyermekjóléti Központ
Norvégia budapesti Nagykövetsége
Norvégia Országos Rendőr-főkapitánysága, Emberkereskedelem Áldozatait Segítő Koordinációs Osztály (KOM)
Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat
Országos Rendőr-főkapitányság
Országgyűlési Biztos Hivatala
Országgyűlési Emberi Jogi Bizottság
Országgyűlés Kábítószerügyi Eseti Bizottsága
Ökumenikus Segélyszervezet
PATENT Egyesület
Regina Alapítvány
REFORM Információs Központ, Norvégia
Simmelweis Egyetem I. Sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
Stop-Férfierőszak Projekt
Svédország budapesti Nagykövetsége
Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Osztály
Utcai Szociális Segítők Egyesülete (USZSE), Tatabánya
Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság, Felderítő Osztály
Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság, Balatonfüredi Rendőrkapitányság
Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság, Pápai Rendőrkapitányság
Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság, Tapolca Rendőrkapitányság
Veszprém megyei Rendőr-főkapitányság, Várpalotai Rendőrkapitányság

Fórumok, 2009.

Kiripovszky Csaba, NNI

Dr. Fehér Lenke és dr. Forrai Judit

Szil Péter beszél

Csapó Emma
(Kiút- Veled Egyesület)

Dr. Galajda Ágnes, a Bírónők Egyesületének
elnöke beszél

INDIT Közalapítvány:
Fehér Katalin
Máté Zsolt
Nagy Tímea

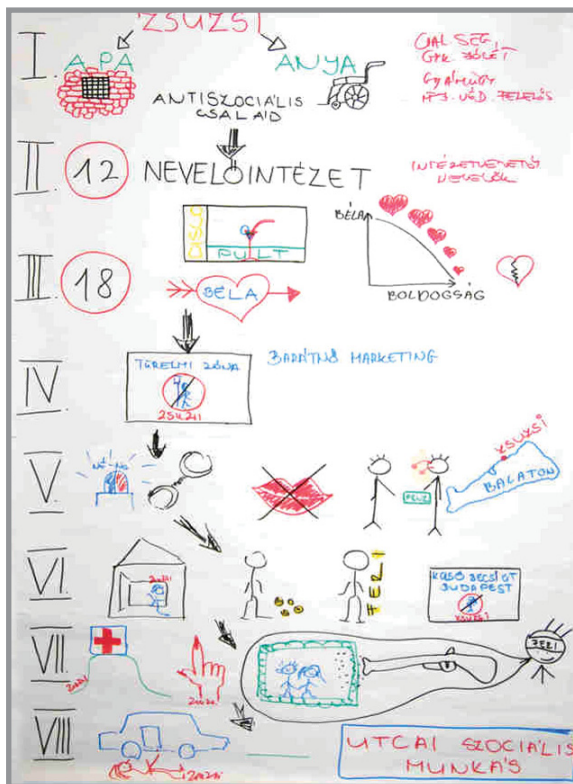
Rendőrképzés, 2010.

Budapest, 2010. február

Budapest, 2010. február

Rendőrképzés -- értelmező poszter

Veszprém, 2010. március

Veszprém, 2010. március

Budapest, 2010. március

Budapest, 2010. március

Zárókonferencia, 2010. március 9.

Őexc. Siri Ellen Sletner, Norvégia magyarországi nagykövete beszél

Lars Bäck (BalticFem) beszél, mellette Christina J. Hernandez (USA Nagykövetség)

Matolcsi Andrea (MONA), Betlen Anna (MONA), Zentai Violetta (MONA), Sproncz Júlia (PATENT), Wirth Judit (NANE), Hoffmann Kriszta (USZSE)

Hozzászólás

Tóth Györgyi (NANE) beszél.

Lars Bäck, Christina J. Hernandez, Zentai Violetta, Birgitte Ellefsen (beszél), Elise Skarsaune

Zárókonferencia 2010 március 9.

Matolcsi Andrea, MONA,
Betlen Anna, MONA,
Zentai Violetta, MONA

A közönség

A MONA a Szigeten, 2009.

Kvíz

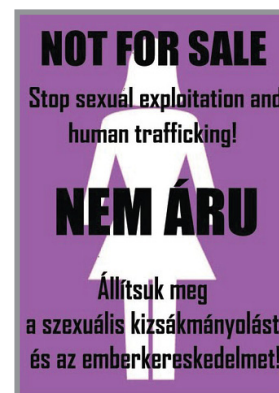
Kvíz és pogácsa

Főnyeremény, a sliccen „felelős vagyok” felirattal

Hűtőmágnes:
a kvízt helyesen
kitöltők nyereménye

ISBN 978-963069192-5

9 789630 691925

Támogatók:

Közreműködő partnerek:

